

Stenogrammid

XIII Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 01.06.2016, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:05 Riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (210 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:35 Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (218 SE) esimene lugemine
3. 15:31 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele seoses riigi maksevahendite valdkonnaga" eelnõu (216 OE) esimene lugemine
4. 16:17 Justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus õigusloome mahu vähendamise kava rakendamise kohta
5. 17:41 Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (199 SE) kolmas lugemine
6. 17:46 Toiduseaduse ja toiduseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (198 SE) kolmas lugemine
7. 17:47 Erakooliseaduse, noorsootöö seaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (142 SE) teine lugemine
8. 19:13 Loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu (222 SE) teine lugemine
9. 19:27 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (206 SE) teine lugemine
10. 19:34 Kiirgusseaduse eelnõu (169 SE) teine lugemine
11. 19:42 Kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (203 SE) teine lugemine
12. 19:59 Riigikaitseaduse § 13 muutmise seaduse eelnõu (209 SE) teine lugemine
13. 20:01 Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) teine lugemine
14. 20:05 Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Inherent Resolve" eelnõu (244 OE) esimene lugemine
15. 20:23 Ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (236 SE) esimene lugemine
16. 20:58 Hädaolukorra seaduse eelnõu (205 SE) esimene lugemine
17. 21:34 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (233 SE) esimene lugemine
18. 21:58 Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (243 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere päevast! Austatud Riigikogu, alustame Riigikogu täiskogu kolmanda istungjärgu 16. töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Ma palun Riigikogu kõnetooli Dmitri Dmitrijevi!

15:00 Dmitri Dmitrijev

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on üle anda Eesti Keskerakonna fraktsiooni arupärimine tervise- ja töoministrile tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse kohta. Töötervishoiu ja tööohutuse algaastatel räägiti ja loodeti, et Vabariigi Valitsus töötab välja tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse seaduse. TÕKS-i kõige olulisem eesmärk on tööõnnetuste ja kutsehaiguste ennetamine. Teine oluline

eesmärk on tööõnnetuste ja kutsehaiguste tõttu kannatanutele kahju võimalikult kiire ja täielik hüvitamine ning kindlustusjuhtumieelse olukorraga võimalikult samaväärse olukorra taastamine. Eesti on üks väheseid Euroopa Liidu riike, kus puudub eraldi tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustus, mis motiveeriks tööandjaid töökeskkonda parandama. Tööõnnetustest ja kutsehaigustest tulenevad kulud kannab praegu eelkõige riik solidaarse pensioni- ja ravikindlustussüsteemi kaudu. Ametliku statistika kohaselt registreeritakse Eestis umbes 3000 tööõnnetust aastas, millest 20–30 lõpevad kahjuks töötaja surmaga. Kutsehaigusi diagnoositakse 70 ringis. Eesti omapära on ka see, et võrreldes surmaga lõppevate tööõnnetuste arvuga registreeritakse kergeid ja raskeid tööõnnetusi suhteliselt vähe. Selle põhjuseks pole Euroopa keskmisest parem töökeskkond, vaid õnnetusest teatamata jätmine. 2007. aasta Riigikontrolli auditi ettepanekutes on TÕKS-i rakendamise vajadus samuti välja toodud. 2010. aasta järelauditis nenditakse, et selles valdkonnas pole midagi ette võetud. Praeguse valitsuskoalitsiooni kevadel kinnitatud tegevuskavas on taas kord lubatud TÕKS välja töötada. Seoses sellega meil on tervise- ja tööministrile mitu küsimust. Aitäh!

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise ning meie kodu- ja töökorra seaduse järgi otsustab Riigikogu juhatuse selle edasise menetlemise. Teeme nüüd kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

---

1. 14:05 Riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (210 SE) esimese lugemise jätkamine

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Läheme esimese päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 210 esimene lugemine. Ma palun kõnetooli küsimustele vastama Riigikogu liikme Dmitri Dmitrijevi! Palun, Kadri Simson!

15:00 Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Eile, kui te andsite põhjaliku ülevaate sellest seaduseelnõust, oli saalis väga vähe Riigikogu liikmeid. Täpsemalt, valitsuse poolelt oli saalis kolm sotsiaaldemokraati ja neli reformierakondlast, opositsioonisaadikuid oli mõnevõrra rohkem. Nüüd ma näen ...

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, ma palun teilt ja ka esinejalt vabandust! No ei kuule küsimust. Ma palun jätta see lärm ja austada ettekandjat ning neid, kes soovivad kuulata ja kes soovivad küsida! Palun anda küsijale uuesti üks minut! Alustame otsast pihta.

15:00 Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Siin saalis on päris palju koalitsioonisaadikuid, kes ilmselt on ootamas võimalust järjekordne opositsiooni väljakäidud seaduseelnõu menetlusest välja hääletada. Enne kui nad seda teevad, palun andke neile ülevaade, mida see seaduseelnõu käsitleb ja miks see vajalik on!

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma palun teil oodata ja ka mina ootan, et saalis saaks jutud ära peetud, ma ei sega siis oma protseduuriliste sõnaandmistega ja teie ei sega oma vastamisega siin Riigikogu liikmeid. Ma tänan! Hea ettekandja, palun!

15:00 Dmitri Dmitrijev

Aitäh! Hea kolleeg! Ma püüan siis võimalikult lühidalt tuua välja kõik need eesmärgid, mis algatatud seaduse muutmise eelnõus on püstitatud. Riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõuga võetakse kohtult ära võimalus automaatselt tagastada muus keeles esitatud riigi õigusabi taotlused. Lisaks täiendatakse riigi õigusabi seadust selliselt, et kui taotlus või sellele lisatud dokumendid on ikkagi

esitatud muus keeles peale eesti või inglise keele, siis korraldab taotluse menetleja dokumentide tõlkimise. Nende muudatustega tagatakse õiglane õigusemõistmine kõigile, viiakse riigi õigusabi seadus kooskõlla Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 15, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6 ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga. Tuginesime asjaolule, et juba 2015. aasta kevadel juhtis sellele probleemile tähelepanu eelmine õiguskantsler. Tema mainis, et võõrkeeles esitatud riigi õigusabi taotluse automaatne läbivaatamata jätmine kohtu poolt ei saa olla kooskõlas konventsiooni ja Euroopa Kohtu praktikaga. Samal seisukohal on ka praegune õiguskantsler, kes meie pöördumisele vastates rõhutas, et esimese astme kohtule juurdepääsu õiguse tagamise näol on tegemist absoluutse põhiõigusega, mida on lubatud piirata üksnes väga kaalukal põhjusel. Ka Eesti Advokatuur on näiteks öelnud, et riigi õigusabi taotluses keelenõude täitmata jätmine ei saa olla olulisem kui juurdepääsu tagamine õigusemõistmisele.

Kui me vaatame eelnõu punkti 2, siis seal on sätestatud see teine muudatus, millest ma rääkisin. Samasugune võimalus oli riigi õigusabi seaduses sätestatud kuni 2005. aasta lõpuni. Muudatusega nähakse ette, et kui taotlus või sellele lisatud dokumendid on esitatud kohtule muus keeles peale eesti keele, siis korraldab taotluse menetleja dokumentide tõlkimise. Samas tuleb silmas pidada ka seda, et riigi õigusabi taotluse rahuldamata jätmise korral mõistetakse dokumentide tõlkimise kulud ikkagi taotlejalt välja. Pean ilmselt rõhutama, et nende muudatustega ei muudeta kohtumenetluse keelt, vaid vajaduse korral tagatakse inimestele tõlge. See tekitab kohtutele loomulikult teatud lisakoormuse. Kuna kohtutõlkide arv on praegu viidud minimaalsele tasemele, siis see muudatus nõuaks vähemalt suuremates kohtutes, nagu näiteks Harju, Tartu ja Viru maakohus ning Tallinna Ringkonnakohus, vähemalt ühte tõlki juurde. Sellele lisanduks veel ühekordne töökoha loomise kulu.

Ma arvan, et see on kokkuvõtlikult kõik. Aitäh!

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Kristjan Kõljal, palun!

15:00 Kristjan Kõljal

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kui me vaatame õigusabitaotlust dokumendina, siis ilmselt jääb paljudele mulje, et ega selle täitmine ei ole ka eesti keelt emakeelena kõnelevatele inimestele päris kerge. Kas probleem ei ole pigem mitte selles, et õigusabi kättesaadavus on üleüldse natuke tagasihoidlik? Me teame, et Justiitsministeeriumil on päris positiivsed plaanid, kuidas selle abi saamise võimalust suurendada. Kas me ei peaks pigem just õigusabi kättesaadavust suurendama, mitte ühte keelt menetlusse juurde tooma? Mis te arvate?

15:00 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, hea kolleeg! Hea küsimus. Olen suures osas teiega nõus. Meie esitatud eelnõu käsitleb seda probleemi natuke kitsamalt, kui teie oma küsimuses pakute. Miks me praegu selle esitasime? Kehtiv redaktsioon, milles nähakse ette, et muus keeles esitatud riigi õigusabi taotlused lükatakse tagasi, tekitab nii meie kui ka advokatuuri ja õiguskantsleri arvates olukorra, kus tegemist on imperatiivse normiga, mis ei näe ette kaalutusõigust. Samas menetlusseaduste kohaselt on kohtutel väike kaalutusruum, mis võimaldab anda tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Praegu me oleme lihtsalt olukorras, kus inimene võib jääda ilma riigi õigusabita ainult seetõttu, et ta pole suuteline esitama seda taotlust riigikeeles. Teie küsimuse mõtte kohaselt tuleks probleemi veel laiemalt lahendada. Ma igati toetan seda mõtet, et riigil tuleks õigusabi kättesaadavust suurendada, aga esialgu lahendaks vähemalt ära selle kitsa probleemi, mis tuleneb tegelikult seadusest.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Kristjan Kõljal, palun!

15:00 Kristjan Kõljal

Aitäh! Teine täpsustav küsimus. Nii nagu sa ka ise ütlesid, on see tegelikult suhteliselt suur katsumus, et aru saada, mida sa lõpuks pead sinna õigusabi taotlusse kandma. Ma millegipärast arvan, et see, kui me lisame nüüd taotluse esitamise variantidesse ühe keele, ei anna tegelikult mitte midagi juurde. Sellepärast ma küsingi, kas sul on tuua mõni konkreetne näide. Minu teada kohtud päris nii siiski ei tee,

et nad tuima näoga taotluse tagasi lükkavad. Ma tean, et statistikat ei ole, aga kas sul on tuua mõni konkreetne näide, et õigusabi taotlus on tagasi lükatud just keelenõude täitmata jätmise tõttu?

15:00 Dmitri Dmitrijev

Aitäh! Kahjuks tõesti sellist statistikat ei ole, mida ma võiksin praegu siin kasutada. Meie tugineme nendele pöördumistele, mis on saadetud õiguskantslerile. Õiguskantsler nimetab ka oma vastuses meile, et tema poole on viimaste aastate jooksul pöördunud mitmed inimesed selle murega, et neil puudub juurdepääs kohtule, kuna riigi õigusabi taotlus ei ole koostatud eesti keeles. Te ütlesite, et ühe keele lisamine ei anna nagu mingisugust tulemust, aga tegelikult me ei räägigi ühest konkreetsest keelest. Me vaatasime ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikad, kus tuleb arvestada asjaoluga, et tegu võib olla ükskõik mis maailma keelega. Euroopa Inimõiguste Kohtus on ette nähtud, et juhul kui inimene ei ole suuteline riigikeeles õigusabi taotlust esitama, siis tuleb teda abistada, ja kui vaja, siis tõlkida dokumendid ka tema emakeelde.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Heljo Pikhofi!

15:00 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Õiguskomisjon valmistas Eesti Keskerakonna fraktsiooni 6. aprillil 2016. aastal algatatud riigi õigusabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 210 esimeseks lugemiseks ette 17. mai 2016. aasta istungil. Peale eelnõus esitatud probleemiasetuse arutasime riigi õigusabi kättesaadavuse küsimusi ka laiemas kontekstis. Komisjoni istungil osalesid justiitsminister Urmas Reinsalu, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna vabakutsete talituse juhataja Gunnar Vaikmaa, advokatuuri kantsler Kristel Voltenberg, juristide liidu tegevpresident Meelis Pirn ja direktor Krista Paal.

Eelnõu algataja esindaja kolleeg Dmitri Dmitrijev selgitas eelnõu eesmärki tutvustades, et kehtivas riigi õigusabi seaduses sätestatud keelenõue riigi õigusabi saamise taotluse puhul takistab inimesi kohtusse pöördumast. Kui eelnõu seadusena jõustub, siis oleks algatajate arvates kõigil inimestel võrdne võimalus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Eelnõuga soovitakse ära kaotada võimalus riigi õigusabi taotlus automaatselt tagastada, kui see pole esitatud eesti või inglise keeles. Nähakse ette, et kui taotlus või sellele lisatud dokumendid on esitatud muus keeles, st mitte eesti või inglise keeles, siis korraldab taotluse menetleja dokumendi tõlkimise. Tõlkimise kulud arvestatakse eelnõu kohaselt taotlejalt välja juhul, kui taotlus jäetakse rahuldamata. Algatajate hinnangul viiakse riigi õigusabi seadus eelnõus pakutud muudatustega kooskõlla Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 eesmärkidega ning Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.

Vabariigi Valitsuse seisukoht eelnõu suhtes ei olnud toetav, sest minister Reinsalu sõnul kavandatakse praegu riigi õigusabi süsteemi terviklikumat muutmist ning sellega jõutakse Riigikogu ette tõenäoliselt juba sel sügisel. Minister Reinsalu märkis, et ministeeriumi vaatekohast on probleem laiem, ning selgitas, et küsimus ei ole mitte keelenõuetes, sest sel põhjusel pole taotlusi tagasi lükatud, vaid pigem selles, milline on isikute üldine suutlikkus oma õigusasju korraldada. Probleem ei ole keelebarjääris, vaid üldises õigusteadlikkuses. Sellised olid ministri sõnad. Minister lisas, et Rahandusministeerium on aktsepteerinud täiendavalt umbes 700 000 euro eraldamise õigusabisüsteemi reformiks, millega suurendatakse ka esmastasandi õigusabi mahtu. Praegu on see summa ca 600 000 aastas.

Komisjon kuulas ära ka Eesti Juristide Liidu ja Eesti Advokatuuri seisukohad riigi õigusabi kättesaadavuse kohta. Eesti Juristide Liidu tegevpresident Meelis Pirn leidis, et see, millises keeles õigusabitaotlus esitada, pole kõige olulisem probleem. Avalduse esitajal peavad olema ka mingid õigusteadmised. Ta leidis, et mitte igaüks ei oska vastata näiteks sellistele taotluses toodud küsimustele, kas õigusabi vajatakse kriminaal-, väärteo-, tsiviil- või haldusmenetluses või kas taotluse saaja saab tulu mõne võlaõigusliku lepingu alusel. Nendele küsimustele ei oska inimesed tihti ka oma emakeeles vastata, vaid vajavad õigusnõustaja abi. Seetõttu on vaja luua üleriigiline professionaalsete õigusnõustajate võrgustik. Meelis Pirn kinnitas, et juristide liit suudaks üle Eesti tagada esmastasandi õigusabi juhul, kui riik tagaks suurema rahastatuse.

Advokatuuri esindaja Kristel Voltenberg märkis, et talle on arutuse all oleva eelnõu idee sümpaatne,

sest ka tema leiab, et kvalifitseeritud õigusabi saamise avaldust peaks olema võimalik esitada keeles, mida inimene valdab. Samuti pidas ta heaks eelnõu sätet, mis kirjeldab taotlejalt kulude sissenõudmist. Tema sõnul tähendab see, et eelnõust ei tulene liiga suurt koormust riigieelarvele. Veel märkis ta, et advokatuur on samuti korduvalt juhtinud tähelepanu asjaolule, et ka eesti keelt valdavale inimesele on õigusabi taotlus liiga keeruline täita ja et minister saaks seda olukorda oma määrusega lihtsustada. Kristel Voltenberg selgitas ühtlasi, et kuigi puuduvad andmed selle kohta, kui palju taotlusi on tagasi lükatud, on advokatuuril andmed eelmise aasta 1. jaanuarist kuni 13. septembrini nelja kohtupiirkonna riigi õigusabi taotluste kohta. Need näitavad, et vaid Viru Maakohtus pole esitatud ühtegi taotlust, mis tähendab, et inimesed ei pruugi teadagi sellest võimalusest.

Komisjonis tekkis riigi õigusabi osutamise teemal elav arutelu, mis on hästi näha istungi protokollis. Valdo Randpere juhtis tähelepanu, et eelnõu praeguse teksti kohaselt ei saaks ka edaspidi õigusabi taotlust esitada vene keeles, vaid ikka ainult eesti või inglise keeles. Samuti saab eelnõu põhjal öelda, et juhul kui taotlus on esitatud inglise keeles, on tõlkimise korraldamise kohustus menetlejal.

Eelnõu algataja esindaja möönis, et eelnõu tekst on vigane ja vajab parandamist, kuid seda saab teha enne teist lugemist, kui esimene lugemine lõpetatakse. Arutelu tulemusena pandi hääletamisele algatajate ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Hääled jagunesid järgmiselt: poolt 3, vastu 5, erapooletuid 2. Kuna algatajate ettepanek ei leidnud toetust, siis teeb komisjon täiskogule ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Konsensusega otsustati, et esimene lugemine toimub täna, 31. mail ja komisjonipoolne ettekandja on Heljo Pikhof.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Hea ettekandja, teile on ka küsimusi. Peeter Ernits, palun!

15:00 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Nagu ma aru saan, on sotsid põhimõtteliselt selle eelnõu poolt, aga nüüd on nad selle menetlusest välja hääletanud. Minu küsimus on aga konkreetne. Palun nimetage komisjoni liikmed, kes otsustasid selle eelnõu prügikasti saata!

15:00 Heljo Pikhof

Ma pean protokollis üles otsima, siis saan öelda. Nagu ma ütlesin, on tegu vigase eelnõuga, ja see oli peamine põhjus, miks nii mõnigi ütles, et ta ei toeta seda eelnõu. Ma olen ka Dmitri Dmitrijevile paar korda öelnud, et kui see eelnõu tehtaks korrektseks, siis oleks kindlasti toetajaid rohkem. Vastu hääletasid Heljo Pikhof, Valdo Randpere, Raivo Aeg, Kristjan Kõljalg ja Imre Sooäär ning Külliki Kūbarsepp ja Mark Soosaar jäid erapooletuks. Poolt hääletasid Vladimir Velman, Toomas Vitsut ja Uno Kaskpeit.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

15:00 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Hämmastavalt sarnast teemat arutati siinsamas majas 99 aastat tagasi, kui selle probleemi tõstatas kubermangu komissar Jaan Poska, kes rõhutas, et õigusabi peab kättesaadav olema kõigis siinsete elanike keeltes. Tema esinemist iseloomustas veel üks huvitav asi. Ta ütles, et ei piisa heast pretsedendist, vaid asi tuleb fikseerida seaduses, et heade inimeste erru minnes hea põhimõtte kaotsi ei läheks. Teiste sõnadega, vaja on seadust. Tegemist oli Eesti riigi ühe rajaja põhimõtteliste sõnadega. Üks erinevus oli veel: tol ajal suhtles vähemalt Poska oma partneritega lugupidavalt ja väga viisakalt, erinevalt sellest, mida me eile nägime, st parlamentaarsest kultuurist hälbimist. Kuidas teie hindate üleüldse teemale lähenemist ja selle lähenemisviisi halvenemist 99 aasta jooksul?

15:00 Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt ma ütlen selgituseks, et nii sotsid kui ka usutavasti kõik teised siin saalis viibijad ootavad justiitsministri ettepanekuid. Ta on lubanud tulla sügisel siia konkreetsete ettepanekutega, mis puudutavad õigusabi kättesaadavuse paranemist ja ka seda teise keele küsimust

mitte eesti keelt rääkivate inimeste puhul. Me kõik ootame neid pikisilmi. Ma olen selles osas sinuga täiesti nõus. Aga mis puutub parlamentaarsesse kultuuri, siis eks me ise seda kultuuri siin saalis kujundame. Eks see oleneb meist igaühest, milliseks see kultuur kujuneb.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Vitsut, palun!

15:00 Toomas Vitsut

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea õiguskomisjoni esinaine! Küsin teie käest sama küsimuse, mida ma küsisin komisjoni istungil justiitsministrilt. Komisjoni istungi arutelu oli laialivalgus ja keskendus põhiliselt sellele, mis praktikas on toimunud. Aga mina tahan teie käest teada, kas Eesti seadused peavad vastama nendele nõuetele, mida esitatakse inimeste põhiõiguste, Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite puhul. Antud juhul on ju tegu sellega, et Eesti seadused ei vasta nendele.

15:00 Heljo Pikhof

Suur tänu küsimuse eest! Õiguskomisjonis arutasime sel korral ja arutame kindlasti tulevikuski neid teemasid laiemalt. Oli väga vajalik, et komisjoni istungil viibisid nii juristide liidu kui ka advokatuuri esindajad ja said öelda välja oma arvamuse, milline on praegu õigusabi kättesaadavus, mis nad on teinud ära selleks, et õigusabi oleks kättesaadav. Samuti oli kõne all see, kas nad tõlgivad vene keelde. Toodi näide, millised on järjekorrad, kui Tallinna Linnavalitsus koostöös juristide liiduga korraldab esmatasandi õigusnõustamist. Tavaliselt on järjekorras 300 inimest. Ministrilt saime vastuse sellele küsimusele, kui palju tuleb tulevikus raha juurde, et esmatasandi õigusabi oleks inimestele kättesaadavam, ja ka sellele, mida ta planeerib. Plaanide täitmiseni pole ta veel jõudnud. See on kurb. Aga Eesti seadused peavad loomulikult olema kooskõlas Euroopa Liidu seadustega.

15:01 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on veel üks küsimus. Vladimir Velman, palun!

15:01 Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni esinaine! Ega see pole uudis, et mõnikord tulevad seaduseelnõud saali mitte päris korreksena. Vahel on mõned näpukad ja muud vead sees, aga sellele vaatamata tehakse komisjonis otsus, et lõpetame ikka esimese lugemise ning esimese ja teise lugemise vahel viime parandused sisse. Miks me ei võiks käituda niimoodi ka selle eelnõuga, mille on välja käinud Dmitri Dmitrijev?

15:01 Heljo Pikhof

Aitäh küsimuse eest! See eelnõu koosneb kahest punktist, ühte lõiget muudetakse ja üks lõige tuuakse juurde. Ja juba selles lühikeses tekstis on sellised vead! Juristid loevad teksti, mitte keegi ei hakka pärast seletuskirja lugema – ma räägin tulevikust. Tegelikult on see halb õiguspraktika. Ma palusin ka Dmitrit, et ta tuleks saali korrektse eelnõuga. Aga loomulikult on ka see võimalus, et kui saal otsustab täna esimese lugemise lõpetada ja tulevad muudatusettepanekud, siis saab eelnõu teksti korrektseks. Seletuskiri on igati korrektne, selle kohta ei ole midagi öelda.

15:01 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Palun, Dmitri Dmitrijev! Palun, olgem kiiremad! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Dmitri Dmitrijevi!

15:01 Dmitri Dmitrijev

Palun vabandust, et ei olnud piisavalt kiire! Head kolleegid! Selles koosseisus me arutame juba teist korda riigi õigusabi seaduse muutmise eelnõu, millega Keskerakonna fraktsioon soovib viia seaduse kooskõlla Eesti Vabariigi põhiseadusega, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga ning ka Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga. Meie arvates on oluline tagada riigi õigusabi igaühele, kes on õigustatud seda saama, olenemata sellest, kas abi vajav inimene on suuteline täitma vastavat

taotlust ja selle lisa eesti keeles või mitte. Keskerakonna fraktsiooni kõrval on samale seisukohale asunud Eesti Advokatuur ja õiguskantsler. Kahjuks leiavad mõned kolleegid Reformierakonnast siamaani, et meil selles valdkonnas üldse probleeme ei ole. See kõlas läbi nende esitatud küsimustest nii sügisel kui ka eile, kui me selle päevakorrapunktiga alustasime. Samas koalitsioonipartner Sotsiaaldemokraatlik Erakond küll tunnistab probleemi olemasolu, aga ei oska öelda, kuidas nad hääletavad.

Õigusabi tuleb üldjuhul anda haavatavatele elanikkonnarühmadele ja inimestele, kes isiklikest asjaoludest tingituna ei ole võimelised end kaitsma ega esindajat võtma. Samas on Euroopa Inimõiguste Kohus leidnud, et riigi õigusabi tuleks anda ka isikutele, kellel on keelelised raskused. Õiguskantsler rõhutas, et esimese astme kohtule juurdepääsu õiguse näol on tegemist absoluutse põhiõigusega, mida on lubatud piirata üksnes väga kaalukal põhjusel. Peame tunnistama, et Eesti territooriumil elab praegu küllalt palju isikuid, kes kahjuks ei valda riigikeelt piisavalt, et olla suuteline esitama riigi õigusabi taotlust ja kõiki selle lisasid eesti keeles. Tuleb ka tõdeda, et kõikide andmete esitamine võib osutuda keeruliseks isegi emakeeles, kui inimesel ei ole eriettevalmistust, rääkimata olukorrast, kus nimetatud andmeid tuleb esitada võõrkeeles, kuigi tegemist on riigikeelega.

Ka siin saalis on mainitud põhiseaduse § 6, mis ütleb, et Eesti riigikeel on eesti keel. Ega selle eelnõuga ei panegi keegi seda kahtluse alla. Eesti riigikeel on eesti keel ja ka kohtumenetluse keeleks jääb eesti keel. Samas ei saa eeldada, et riigikeele nõude täitmine on olulisem kui inimestele õigusemõistmisele juurdepääsu tagamine. Õigusemõistmisele juurdepääsu tagamisest rääkides paneb mind mõtlema statistika, mis ütleb, et näiteks Viru Maakohtule pole ajavahemikus 1. jaanuarist 2015 kuni 13. septembrini 2015 esitatud ühtegi riigi õigusabi taotlust. Samal ajal Harju, Pärnu ja Tartu maakohtusse on neid laekunud küll. Kas Virumaa inimestel ei ole tõesti selle abi järele vajadust või jäävadki inimesed piirkonnas, kus prevaleerivad rahvusvähemused, probleeme on riigikeele valdamisega ning teadlikkus õigusabi saamise võimalustest väiksem, lihtsalt ilma riigi õigusabita? Kui me soovime olla euroopalik riik ning lähtuda euroopalikest väärtustest, siis tuleb olukord, kus kohus jätab riigi õigusabi taotluse automaatselt läbi vaatamata üksnes keelenõude täitmata jätmise tõttu, lõpetada, sest niisugune lähenemine ei ole kooskõlas ei põhiseadusega ega Euroopa Liidu õigusega, see ei kaitse Eesti riigi inimeste põhiseaduslikke õigusi. Aitäh!

15:01 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 210 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 210 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 42, vastu 26 ja 3 erapooletut on eelnõu 210 esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. Esimene päevakorrapunkt on käsitletud.

---

2. 14:35 Tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (218 SE) esimene lugemine

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu 218 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Andres Ammasel! Palun saalis vaikust!

15:00 Andres Ammas

Lugupeetav istungi juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Mul on hea meel tutvustada teile seda Vabaerakonna fraktsiooni algatatud eelnõu. Pealkirja taga on tegelikult lihtne idee, mida olen üks kord varem siit puldist juba tutvustanud: tõsta kolme aasta jooksul tulumaksuvaba miinimumi 400 euroni ja selle katteks tulumaksu määra 24%-ni. Täiendavalt võiks meie idee järgi sama suure tulumaksuvaba miinimumi ulatuses maha arvata maksuvaba tulu iga kuni 17 aasta vanuse lapse kohta alates teisest lapsest.

Varasema käsitlemisega võrreldes on praegust eelnõu täiendatud, täpsustatud maksumuudatuse objekti.

Oleme tänulikud kolleegidele, kes eelmine kord osutasid vajadusele teksti muuta. See eelnõu käsitleb vaid palgatulu.

Miks me selle eelnõu juba teist korda teie ette toome? Eelnõu algatajate arvates on tungiv vajadus muuta Eesti maksusüsteemi õiglasemaks. Parafraseerides: see maksusüsteem, mis on toonud meid siia, ei vii meid enam edasi. Meie arvates on aeg murda ennast lahti sellest dogmast, et õnn tuleb meie õuele siis, kui lihtsalt pidevalt tulumaksu määra vähendada. Mäletame kõik, et mitme viimase valitsuse pakutuna on seda vähendatud 26%-lt 20%-ni. Paljude poliitikute jaoks on see olnud hea trump valimisvõitluses, üks osav poliititehnoloogiline võte, mida on valimiste eel valijale väga lihtne selgitada, millest on lihtne aru saada. Elu on näidanud, et sellest ongi aru saadud, et sellest on olnud palju lihtsam aru saada kui viimaste valimiste eel esitletud n-ö munade ideest.

Ma ei usu, et see on olnud päriselt kellegi eesmärk, aga elu on näidanud, et tegelikult on Eesti ühiskond järjest enam kihistunud. Siiani vähenenud üksikisiku tulumaksu määr on parandanud vaid palgaskaala ülemiste detsiilide, rohkem palka saavate inimeste toimetulekut. Suur enamik palgasaajaist pole seda tulumaksu määra langetamist õieti tundnudki. Asjatundjate kinnitusel on euroliidu liikmesriikide keskmisega võrreldes maksukoormus Eestis tugevalt kaldu just alla keskmist palka teenivate töövõtjate tulumaksustamise ja tarbimismaksude poole. Tarbimismaksud, nagu käibemaks ja aktsiisid, on meil alates Euroopa Liiduga liitumisest järjekindlalt kasvanud ja moodustavad praeguseks kogu riigi maksutulust ligi 42%. Eesti on saanud üheks kõige suurema tarbimismaksukoormusega riigiks Euroopa Liidus üleüldse – Euroopa Liidu keskmine on 28%, meil 42%. Seejuures tuleb arvestada, et madalapalgalised tarbivadki kogu oma sissetuleku ära.

Niisiis, meie arvates ignoreerib Eesti praegune maksukorraldus madalapalgaliste probleemi ega arvesta Eesti ühiskonna suhtelist vaesust. Vabariigi Valitsus on tegelikult sama meelt. Oma seisukohavõtus käsitletava eelnõu suhtes on valitsus möönnud, et palgakasv kõrgemates töötasudetsiilides on oluliselt ületanud madalamate detsiilide palgakasvu, ehk rahvakeeles öeldes on rikkad saanud rikkamaks ja vaesed on jäänud vaesemaks. Seepärast täidab pakutav eelnõu algatajate arvates tegelikult mitut eesmärki. See arvestab rahvusvaheliste ekspertide, OECD soovitusi ja ühtlasi nii valitsuskoalitsiooni kui ka opositsioonierakondade deklareeritud eesmärki vähendada Eestis süvenevat palgavaesust.

Valitsejad armastavad oma sõnavõttudes tavaliselt osutada ikka keskmisele palgale, sest need arvud on efektsamad. Tegelikult tuleks töötajate olukorda analüüsides rohkem kõnelda mediaanpalgast. Mõelgem korraks selle peale, et pooled Eesti töötajad saavad töötasu alla mediaanpalga, mis mulluse aasta lõpus oli 767 eurot kuus, aga samal ajal on näiteks toidukaupade hinnad meil väga jõuliselt lähenenud rikaste Euroopa riikide omadele. Sellest tulenevalt ei saa kellelegi olla uudis, et pooled Eesti töötajad elavad väga kitsastes majandustingimustes. Arusaadavalt mõjutab see omal kombel tööviljakust, elukvaliteeti, tervist, laste väljavaateid, tõenäoliselt soodustab ka pereloomise vanuses elanike lahkumist Eestist. Eelnõu algatajate arvates on see suur probleem, et täistöökohal ausat sissetulekut saavad inimesed ei teeni niigi palju, et minimaalselt oma elukeskkonda parandada või elementaarseid teenuseid kasutada.

Ütlesin juba, et eelnõu põhieesmärk on kehtestada õiglasem maksusüsteem. Meie arvutuste kohaselt suurendaks selline seadusmuudatus kokku umbes 80% palgasaajate sissetulekuid. See on väga suur hulk inimesi. Need, kes muretsevad riigieelarve täitumise pärast, ei pea ka selle eelnõu puhul pabistama, sest eelarvesse seadusmuudatus auku ei tekita. Ka seda on tõdetud Vabariigi Valitsuse arvamusel eelnõu kohta. Pealekauba tõstaks selline seadusmuudatus alla keskmist palka teenivate töötajate ostujõudu ja tooks eelkõige just esmatarbekaupade, toidukaupade ja kodumaiste teenuste kasvava tarbimise kaudu ringlusse lihtsalt rohkem raha. Neil ettevõtetel, kes toidu- ja esmatarbekaupu ning teenuseid pakuvad, läheks paremini, majandus elavneks, tööhõive kasvaks ja väheneks vajadus toimetulekutoetuste järele.

Vabariigi Valitsus on arvanud, et maksumäära tõstmine sellises tempos, nagu eelnõu algatajad pakuvad, on kõrge sissetulekuga elanikkonnale lühiajaliselt liiga koormav. No vabandage, aga see ajab ju lausa naerma. Muudatused tegelikult ei halvenda oluliselt kõrgepalgaliste olukorda. Loomulik palgatõus toimub nuginii, lihtsalt kõrgemapalgaliste sissetulek ei kasva nii palju, kui ta, jah, praegu kehtiva seaduse järgi kasvaks. Kui hüpoteetiliselt kujutleda olukorda, et mingil põhjusel palk n-ö loomulikult teel üldse ei kasva, siis kaotaksid töötajad kolmes kõrgemas palgadetsiilis 0,2–3%. Seda ei saa küll kuidagi pidada märkimisväärseks kaotuseks. Aga enamikus palgadetsiilides, madalamates siis, inimeste elatustase tõuseks ja see tõus on kordades suurem suhtelisest langusest seal ülemistes palgadetsiilides. Nii et madalapalgalistele lisanduv vaba raha on tähelepanuväärselt suurem, väikese osa

kõrgemapalgaliste jaoks jääb nende sissetuleku vähenemine aga praktiliselt märkamatuks. Eelnõu esitajaid on ka süüdistatud, et me tahame suurendada tööandja maksukoormust. No ei ole nii. See eelnõu ei suurenda ega muuda üheski töölepingus praegu kirjeldatud töövõtja brutopalka, mis tähendab, et see ei suurenda kuidagi ka tööandja maksukoormust. Meie arvates on üks oluline aspekt veel see, et just nendes madalamates palgadetsiilides on rohkem töäjõupuudust. See tulumaksuvaba miinimumi tõus vähendaks oluliselt maksukiilu tööandja vaates töäjõukulu ja töövõtja vaates netopalga vahel. Tulevased madalapalgalised töökohad võiksid sündida märksa kergemini ja tööturul võiks just sellistele töökogemuseta noortele või eelpensionäridele, miks mitte ka paljudele tänastele sotsiaallabist elatujatele töökohti juurde tekkida. Nii et tulumaksu laekuks rohkem ja sotsiaaltoetuse vajadus väheneks. Meie arvates on see oluline ka inimeste motivatsioonile mõeldes, see on lausa elustiili küsimus, kas loota rohkem toetustele või saada ausa töö eest rohkem raha.

Eelnõu seletuskirja lisadest leiab mitmesuguseid arvutusi. Ühte arvu on võib-olla oluline juba siin märkida, et ennetada küsimusi. Selle on välja toonud ka Vabariigi Valitsus oma kommentaaris. See nn murdepunkt, millest alates hakkab palgasaaja netopalk peale nende muudatuste rakendumist olema väiksem kui enne, on 1085 eurot üksiku inimese jaoks. Kuid kui tegemist on lastega leibkonnaga, siis on see murdepunkt muidugi oluliselt kõrgemal, meie arvutuste kohaselt koguni 1850 euro piiril. Vabariigi Valitsus ei ole meie eelnõu toetanud veel ühel põhjusel, nimelt väites, et madala sissetulekuga elanikkonna jaoks rakendub ngunii samalaadne meede madalapalgaliste maksutagastuse näol. Eelnõu algatajatena arvame aga, et meie pakutu on selgem, lihtsam ja kindlamalt elluviidav. Maksu- ja Tolliameti juht Marek Helm väljendas ühel rahanduskomisjoni istungil kõhklosti, et maksuamet ei suuda mingil juhul hakata kontrollima, kas nendel, kes loodavad maksutagastuse peale, selleks ikka tegelikult õigus on. Võimalike pettuste tekkimisele on viidanud ka majandusajakirjanikud ja ettevõtjad. Nii et võib-olla ei maksaks ühte mõtet ja algatust lihtsalt sellepärast ära põlata, et see on opositsioonist tulnud. Ei ole ju kuidagi alandav või vääritud võtta kasutusele parem meede, kui see on olemas. Peaminister ja rahandusminister on jõudnud juba siitsamast puldist sildistada arutatava eelnõu vasakpooleks ja valanud krokodillipisaraid, et kuidas paremtsentriline Vabaerakond sai millegi sellisega üldse välja tulla. Teate, meie arvates on õiglustunde suurendamine Eesti ühiskonnas ja vaesuse leevendamine palju olulisemad eesmärgid kui mingid politoloogiaoõpikust tuubitud klišeed. See on hea eelnõu. Kui see mingitel meile arusaamatutel põhjustel täna enamuse toetust ei leia, siis me tuleme selle juurde ikka ja jälle tagasi. Ma olen päris kindel, et ükskord on siin Eestis koalitsioon, kes kas sellise või samalaadse ideega seadusmuudatuse ellu viib. Aitäh!

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, suur tänu teile! Teile on ka küsimusi. Siim Kiisler, palun!

15:00 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Te olete eelnõus praeguse seisu põhjal ilusti tasakaalu viinud tulumaksuvaba miinimumi tõstmise ja maksumäära tõusu, üks vähendab tulusid ja teine kasvatab tulusid. Aga me saame ju aru, et aastate jooksul keskmine palk ja mediaanpalk kasvavad ehk olukord hakkab järjest rohkem tasakaalust ära minema. Seetõttu hakkab järjest rohkem sellest ülespoole sattuma murdepunkt, millest sa rääkisid, ja iga aastaga vähenema nende inimeste arv, kes jäävad allapoole murdepunkti. Teine tegur on see, et ennustuste kohaselt hakkab palgasaajate arv Eestis lähiaastatel üldse selgelt vähenema. Ja see omakorda mõjub nii, et negatiivne osa eelarves hakkab vähenema, mis kokku võttes viib selleni, et tulumaksust saadav tulu ehk maksukoormus hakkab selle eelnõu tulemusena selgelt kasvama.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, teie aeg on läbi! Ma palun vastata küsimusele!

15:00 Andres Ammas

Aitäh! Sellele ma ettekandes tegelikult juba vastasin ja väitega, et maksukoormus hakkab kasvama, ei ole ma kuidagi nõus. Kui madalapalgalisi jääb ka mõnevõrra vähemaks, siis see on ju ainult hea. Ma ei näe siin põhjust muretsemiseks. Rahandusministeerium on kontrollinud meie arvutusi, kas eelarve kannatab kahju või mitte, ja leidnud, et ei kannata. Ma ei näe põhjust, miks ei peaks Rahandusministeeriumi arvutusi uskuma.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

15:00 Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kümme kuud tagasi me olime tunnistajaks, kuidas sotsiaaldemokraadid tahtsid avada koalitsioonileppe, ja teiste ettepanekute hulgas soovisid nad tõsta tulumaksuvaba miinimumi 400 euroni. Põhjendus oli, et riik ei tohi võtta tulumaksu neilt, kes elavad alla elatisraha miinimumi, ja peab võimaldama väerika elu ka vähe teenivatele inimestele. Ettepaneku kohaselt olekski tõstetud tulumaksuvaba miinimum 400 euroni, et mitte mängida mingite sotsiaalmaksu protsendikestega, vaid sisuliselt tööjõukulusid vähendada. Kas kaitstes seda eelnõu, mis ju ka tõstab tulumaksuvaba miinimumi 400 eurole, te olete näinud sotsiaaldemokraatide toetust?

15:00 Andres Ammas

Aitäh! Rahanduskomisjoni istungil, kus eelnõu arutati, vaatasin küll tähelepanelikult, aga sotsiaaldemokraatide toetust ei silmanud. Aga küllap on tänases eelnõu menetlemise käigus kohane, kui sotsiaaldemokraadid ise oma lähtekohti selgitavad.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Terje Trei, palun!

15:00 Terje Trei

Ma tänan! Hea ettekandja! Kuulasin teid päris huviga, aga silma hakkas mitmeid vastuolusid ja tekkis väga palju küsimusi. Kui nüüd kasutada teie enda sõnu, et eelnõu soodustab madalapalgaliste töökohtade teket, siis võib seda eelnõu nimetada ka madalapalgaliste töökohtade loomise eelnõuks. Aga küsin ühe küsimuse. Kui te ütlete, et valitsuse plaanitav meede soodustab pettusi ja teie oma justkui ei soodusta, kas te selgitaksite siis, kuidas see praegu kavandatud meede soodustab pettusi ja teie eelnõu välistab igasugused pettused.

15:00 Andres Ammas

Aitäh! Kõiki pettusi välistada ei õnnestu maksuasjanduses tõenäoliselt küll kunagi. Aga kui olla täpne, siis oma ettekandes ma vahendasin mitme ettevõtja, mitme ajakirjaniku kahtlustusi. Mina olen lugenud eeskätt ajalehest Äripäev – kindlasti on selleteemalisi kirjutisi ilmunud ka mujal –, et madalapalgaliste maksutagastuse eelnõu puhul, mille koalitsioon on heaks kiitnud, on suur tõenäosus, et tööandja ja töövõtja võivad pahatahtlikult kokku leppida. Kas see nii juhtub, ei tea teie ega mina. Ma ei väitnud, et see nii juhtuma hakkab. Ma ütlesin, et on viidatud maksupettuste suurenemise võimalusele.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

15:00 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Nagu me teame, elab Eestis väga palju inimesi süvavaesuses, perekonnad on väga raskes olukorras. Poliitikud püüavad olukorda leevendada n-ö raha ringijagamisega, st korjavad raha riigieelarvesse, jagavad selle siis kangelaslikult inimestele kätte ja saavad raporteerida, et nad on suure heateo teinud. Kas ei oleks targem aidata neil inimestel ise hakkama saada? Ma arvan, et see meede võimaldabki eelkõige jätta inimestele otse rohkem raha kätte ja poliitikud, riik ei pea seda ringi jagama. Kas te jagate seda seisukohta?

15:00 Andres Ammas

Aitäh! On targem ja täpselt seda, nagu te praegu ütlesite, me taotleme. Aitäh, et aitasite oma küsimuse täpse sõnastusega kaasa eelnõu mõistmisele saalis!

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

15:00 Siim Kiisler

Aitäh! Ma vabandan, ma ei jõudnud oma eelmist küsimust ilusti lõpuni formuleerida. Küsin siis nii: kas sa oled nõus, et kui lähiaastatel keskmine palk ja mediaanpalk kasvavad, siis selle eelnõu tulemusena hakkab üksikisiku tulumaksust saadav tulu kiiremini kasvama, mitte ei teki auku, vaid vastupidi, tulu hakkab veel kiiremini kasvama ja maksukoormus läheb veel rohkem kaldu üksikisiku tulumaksu poole? Te kirjutate küll seletuskirjas, et näete just seda probleemina, aga kui selle eelnõu tulemusena hakkab keskmine palk kasvama, siis läheb maksukoormus veel rohkem kaldu üksikisiku tulumaksu poole. Teine mõju on see, et maksukoormus hakkab Eestis kasvama.

15:00 Andres Ammas

Meie eelnõu käsitleb kolme järgmist aastat. Me ei välista sugugi, et kui see eelnõu on seadusena rakendunud, siis tuleb anda olukorrale adekvaatne hinnang ja mõelda, kas on vaja täiendavaid meetmeid, kas on vaja veel mingit eelnõu. See eelnõu ei ole midagi sellist, mis kinnistaks Eesti maksupoliitika 10, 15 või 20 aastaks. Kui sinu ennustus osutub tõeks, siis tuleb teha korrektiive. Meie praegused arvutused seda ei kinnita.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Remo Holsmer, palun!

15:00 Remo Holsmer

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te väidate järjepidevalt, et inimestele jääb selle eelnõuga rohkem raha kätte, ometi näeb see eelnõu ette tulumaksumäära tõusu 4%, 20%-lt 24%-le. Ühtlasi te väidate, et ettevõtjate maksukoormus ei kasva selle eelnõuga, olgugi et tulumaks tõuseb 4%. Kes teie hinnangul selle 4% kinni maksab – kas see on töövõtja või tööandja? See 4% tuleb ju riigieelarvesse maksta. Kes maksab, kas ettevõtja või töövõtja?

15:00 Andres Ammas

Aitäh! Kinni ei maksa mitte kes, vaid mis. Nimelt maksab selle kinni tulumaksuvaba miinimumi tõus.

15:00 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

15:00 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Meeldiv on kuulda sellisest algatusest. Aga eile me arutasime siin heaolu arengukava, mille kohaselt peaks 2023. aastaks absoluutses vaesuses elavate inimeste arv vähenema 2,2% ja suhtelises vaesuses elajate oma 7%. Kuidas teie ettepanek võiks mõjutada selle eile arutatud heaolu arengukava elluviimist?

15:01 Andres Ammas

Aitäh! Kordan veel kord, et meie arvutuste kohaselt paraneb selle eelnõu rakendumise korral umbes 80% töövõtjate heaolu. Nii et see peaks olema eile arutatud arengukavaga, vähemalt selle arengukava suurte ideedega, igati vastavuses ja tasakaalus.

15:01 Aseesimees Jüri Ratas

Remo Holsmer, palun!

15:01 Remo Holsmer

Aitäh! Kordan veel oma küsimust. Praegu on tulumaks 20%, sotsiaalmaks 33% ja töötuskindlustusmaks 2,4%. Need on tööjõumaksud, kõik kolm maksu, mis sa pead palga pealt riigile tasuma. Selle eelnõuga muutub 20% 24%-ks. Kas selle 4% maksab kinni töövõtja või võetakse see maha töötajate palgast? Kumbapidi te seda näete, kuidas see kompenseeritakse riigile? Teie eelmine vastus, et see tuleb tulumaksuvaba miinimumi tõusust, ei ole korrektne vastus.

15:01 Andres Ammas

Aitäh! Jään eelmises vastuses kirjeldatu juurde ja arvan, et see oli täiesti täpne ja korrektne vastus.

15:01 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Remo Holsmeri!

15:01 Remo Holsmer

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu s.a 17. mai istungil. Komisjoni istungil tutvustas eelnõu algatajate esindajana kolleeg Andres Ammas. Nagu ta ka siin mainis, on eelnõu põhieesmärk parandada madalapalgaliste inimeste majanduslikku olukorda. Eelnõuga soovitakse suurendada tulumaksuvaba miinimumi 400 euroni, tõstes seejuures katteallikana tulumaksumäära 24%-le. Kolmas ettepanek on siduda kahte või enamast last ülalpidava isiku täiendava maksuvaba tulu määr lahti maksuvaba miinimumi tõusust.

Vabariigi Valitsus otsustas 12. mai istungil seda eelnõu mitte toetada, millele viitas ka eelkõneleja oma ettekandes. Ma annan ülevaate komisjonis peetud arutelust, mis paljuski seisnes valitsuse positsiooni põhjendamises. Meil käis komisjonis ka Rahandusministeeriumi esindaja, kes valitsuse positsiooni kirjeldas. Põhjused, miks eelnõu ei toetatud, on järgmised. Valitsus suurendab tulumaksuvaba miinimumi järgmise kolme aastaga niigi 205 euroni kuus, tehes seda ilma tulumaksu määra tõstmata. Ja nagu ka härra Ammas enne õigesti mainis – tuletan meelde, et algataja sõnul on selle eelnõu eesmärk madalapalgaliste majandusliku olukorra parandamine –, on Riigikogu võtnud vastu seaduse, millega sellest aastast rakendub madalapalgalistele inimestele raha tagasimakse süsteem. See puudutab inimesi, kelle kuupalk jääb alla 651 euro.

Nüüd kommentaar, keda see eelnõu puudutab. Rahandusministeeriumi arvutused näitavad, et keskmist palka saav isik – Statistikaameti andmetel eelmise aasta neljandas kvartalis 1105 eurot teeniv isik – ei võidaks eelnõus väljapakutud seadusmuudatuste tulemusena midagi. Nii et murdepunkt, millele härra Ammas enne viitas, on 1085-eurose brutopalgaga juures.

Katteallikana, millest siin on ka räägitud, pakub Vabaerakond välja tulumaksumäära tõstmist. Olgugi et tulumaksu peab formaalselt kinni tööandja, on see ju osa ettevõtte tööjõukuludest. Oma küsimusele ma vastust ei saanud, aga lõpuks on see ikkagi tööandja kulu. Vaevalt Vabaerakond mõtleb, et tööandja läheb töövõtja juurde ja ütleb, et kuule, ma pean sinu palgast nüüd 4% rohkem kinni, lepi sellega. Kindlasti on selle eelnõuga ette nähtud tööandja maksukoormuse ja tööjõukulude kasv.

Mis puudutab lapse ülalpidamisega seotud täiendava maksuvaba tulu mahaarvamise õigust ja selle seotust üldise tulumaksumäära tõusuga, siis valitsus on sellest aastast märksa suunitletuma ja sihitatuma meetmena suurendanud lastetoetusi ja teeb seda ka järgmisel aastal. Lastetoetused tõusevad 60 euroni ning kolme ja enama lapsega pered saavad 200 eurot ühekordset lisatoetust pere kohta. Need meetmed on väga konkreetset suunatud paljulapselistele peredele, kelle majanduslik olukord vajab riigi tuge.

Komisjonis tekitas küsimusi eelnõu algataja väide, et tarbimismaksude osakaal on liiga kõrge. Me arutasime seda, et kõik ettevõtlusorganisatsioonid, kes selle aasta esimesel poolel on rahanduskomisjonis käinud, on väitnud, et tööjõumaksud on Eestis liiga kõrged, keegi ei ole rääkinud tarbimismaksudest. Arutatav eelnõu räägib niisiis risti vastu sellele, mida ettevõtlusorganisatsioonid on Riigikogu rahanduskomisjonile rääkinud. Järgmisel aastal langetab valitsus sotsiaalmaksu. Ja ütlen veel kord: tulumaksuvaba miinimumi tõstab valitsus järgmise kolme aasta jooksul kokku 205 euroni. Nii et see eelnõu käib küll risti vastu nendele ettepanekutele, mida kaubanduskoda, tööandjate keskliit ja kõik muud suuremad katusorganisatsioonid on rahanduskomisjonile teinud. Tööjõumaksud, töökoha loomine on see probleem, millega ettevõtjad pörkuvad.

Kokku võttes otsustas rahanduskomisjon teha ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Selle poolt oli viis ja vastu kaks komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud. Täna tähelepanu eest!

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Andres Herkel, palun!

16:04 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Ma palun teil kommenteerida ühte Vabariigi Valitsuse seisukohas sisalduvat väidet. Nimelt seda, et viimasel ajal ületab kõrgemate tuludetsiilide palgakasv oluliselt madalamate tuludetsiilide oma. Kuhu me niimoodi jõuame, kui see lõhe järjest suuremaks läheb?

16:04 Remo Holsmer

Aitäh! Valitsuse positsioone saavad kindlasti kommenteerida kõige paremini Vabariigi Valitsuse esindajad ise. Seda meil komisjonis ka tehti. Ma usun, et siin ei tasu madala sissetulekuga inimesi ja kõrgepalgalisi vastandada. Eesmärk on ju see, et Eestil tervikuna läheks paremini. Mida rohkem ja kiiremini kasvavad väikesed palgad ning kõrgemad palgad tõusevad veelgi, seda parem. Ma usun, et ei Vabaerakond ega Reformierakond ei ole kindlasti selle vastu. Siin ei ole mõtet mingit kunstlikku vastandust luua.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

16:04 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Härra Ammas viitas siin ühele rahanduskomisjoni istungile, kus viibis Maksu- ja Tolliameti juht härra Helm. Kas te osalesite ka sellel istungil? Kuidas te kommenteerite tema väiteid, et seoses tagasimaksetega madalapalgalistele võib raskusi tulla?

16:04 Remo Holsmer

Aitäh! Ma lausa juhataasin seda istungit, nii et ei saanud kuidagi puududa. Jah, tõsi, tagasimakse rakendamisel näeb maksuamet tõsist vaeva, mis on hea. Mis puutub seaduse rakendamist, siis esimesed tagasimaksed hakkavad toimuma 2017. aastal vastavalt 2016. aasta palgatulule. Ma usun, see ettevalmistusaeg on maksuameti jaoks piisav. See risk, et keegi kuskil kasutab süsteemi kurjasti, on alati. Meenutagem, kui me eelmisel aastal lõime töötajate registri, siis see tõi esimese kuuga põranda alt välja 14 000 inimest. Jällegi üks samm, millega Eesti sai endale ausama maksukeskkonna. Kui tagasimakse osas tekivad mingisugused kahtlused või ilmnevad mõned kohad, kus tuleks kas seadust parandada või mingeid auke lappida, siis jumala pärast, me kõik siin oleme valmis seda kohe tegema. Praegu seda kindlasti väita ei saa. Maksuamet on ühtlasi kinnitanud, et nad teevad kõik selleks, et pettusi minimeerida.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

16:04 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Valitsus lubab tõsta tulumaksuvaba miinimumi 205 euroni, Vabaerakond räägib 250 eurost juba järgmisest aastast. Nii et vahe on 45 eurot, millest üle ei saa. Kas komisjonis arutati ka mingeid muid katteallikaid, kui tulumaksu määrat tõstmise mitte kuidagi ei sobi? Mille abil võiks seda siis teha?

16:04 Remo Holsmer

Aitäh! Jah, on oluline rõhutada, et valitsus tõstab tulumaksuvaba miinimumi ilma tööjõumakse tõstmata, vaid hoopis tööjõumakse vähendades. Meenutuseks ütlen, et sotsiaalmaks langeb järgmisel aastal 1%, mis eelarves tähendab ca 90 miljonit eurot. See eelnõu, risti vastupidi, suurendab ühelt poolt küll maksuvaba tulu, aga teistpidi tõstab tulumaksu 4%. Mingeid ettepanekuid teiste katteallikate kohta ükski fraktsioon ega ükski rahanduskomisjoni liige ei teinud. Me püsisime selle eelnõu raamides ja muudest katteallikatest komisjon ei rääkinud.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Herkel, palun!

16:04 Andres Herkel

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Te ütlesite eespool, et Maksu- ja Tolliamet näeb praegu palju vaeva sellega, kuidas rakendada madalapalgaliste tagasimakse süsteemi nõnda, et pettusi ei oleks, et neid saaks minimeerida. See on iseenesest hea, kui Maksu- ja Tolliamet näeb vaeva. Aga kas on mõttekas niimoodi kunstlikult ametnikkonna teele karisid veeretada? Miks te jonnakalt eelistate keerulist lahendust lihtsamale, mida Vabaerakond on pakkunud?

16:04 Remo Holsmer

Aitäh! Karisid vaevalt keegi meelega ametkonna ja ka maksuameti teele veeretab. Valitsus teeb tegelikult kahte asja korraga: esiteks tõstab tulumaksuvaba miinimumi 205 euron, mis on teie konstruktsioonis see lihtne lahendus, ja teiseks viib sisse väga täpselt suunitletud tagasimakse, parandamaks väiksema sissetulekutega inimeste majanduslikku olukorda. Veel kord: kui teil, Vabaerakonna fraktsioonil, või mõnel teisel fraktsioonil on ettepanekuid, kuidas minimeerida võimalikke pettusi, kui neid üldse peaks tekkima, siis oleme ettepanekuteks avatud. Praegu ei ole põhjust kahtlustada, et keegi süsteemi kuidagi kuritarvitab. Aga eks me näeme seda kõike järgmisel aastal täpsemini.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun!

16:04 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Kahjuks on teie vastustes ja kommentaarides mitmeid vastuolusid. Mind teeb väga murelikuks see, et koalitsioon on võtnud väga jäiga positsiooni. Meie majandusruum on muutumas, vajadused ja olukorrad on muutumas või ongi juba muutunud. Igasugune avatud diskussioon erinevate lahenduste üle on vajalik, eriti meie generatsioonis – ma pean silmas ennast ja teid. Nii et palun tulge nooremate generatsiooni! Minu küsimus on selline: milline oli valitsuskoalitsiooni positiivne hinnang, mida head te võite selle Vabaerakonna fraktsiooni eelnõu puhul konstateerida?

16:04 Remo Holsmer

Aitäh! Esiteks ma ei arva, et meil kuidagi jäik positsioon oleks. Debatt eelnõu üle ju käib, käis komisjonis ja käib ka praegu. Teie hinnang ei ole vahest kõige kohasem. Kui rääkida positiivsest poolest, siis tulumaksuvaba miinimumi tõstmist ju ei vaidlustata. See on selgelt suunatud väiksema sissetulekuga inimeste olukorra parandamisele. See samm, mida Vabaerakond on kavandanud, st tõsta seda miinimumi praegusest 170 eurolt kolme aastaga 400 euron, vajab kahtlemata täiendavaid katteallikaid, nii nagu te olete ka ise välja pakkunud. Lihtsalt orgaanilisest majanduskasvust, parematest maksulaekumistest nii käibemaksu kui ka sotsiaalmaksu osas, suure tõenäosusega ei piisa, et seda eelnõu rahaliselt katta. Valitsus ei tegele ju ainult tulumaksuvaba miinimumi tõstmisega, valitsusel on hunnik teisi eesmärke: hoida kaitsekulusid senisel tasemel, suurendada pensione ja lastetoetusi. Valitsus vaatab ikkagi eelarvet tervikuna, ei ole nii, et tulumaksuvaba miinimumi tuleb tõsta kas või nui neljaks, kõik ülejäänud võib jääda samaks. Suund tulumaksuvaba miinimumi tõstmisele on õige. Kui sa otsid positiivset nooti, siis see noot on kindlasti olemas, aga kuskil on eelarvelised võimalused ja tervikpilt. Riigieelarve on selleks aastaks vastu võetud. Kui tundub, et kuskil on mingisugune vale rõhuasetus, siis sügisel järgmise aasta eelarvet menetledes saame neid rõhuasetusi ju muuta.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Ammas, palun!

16:05 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas ma mäletan õigesti, et peale algatava esindaja väljendas ka vähemalt üks koalitsiooni kuuluv rahanduskomisjoni liige kahtlust, kas madalapalgaliste maksuvabastus sellisel kujul, nagu see praegu vastu võetud on, võiks hästi toimima hakata? Kas ma mäletan õigesti, et see oli nii?

16:05 Remo Holsmer

Enam anonüümsemalt ei anna küsida. Äkki sa täpsustad, millist koalitsioonisaadikut sa mõtled, sest ma tõesti ei suuda meenutada, kas mõni rahvasaadik avaldas tagasimakse rakendamise suhtes kahtlust. Palun täpsusta seda!

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

16:05 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Koalitsioon on otsustanud tõsta tulumaksuvaba miinimumi nelja aastaga. Kui palju see realselt igale kodanikule iga kuu taskusse lisaraha jätab?

16:05 Remo Holsmer

On olemas selline kodulehekülg nagu www.kalkulaator.ee, kus iga rahvasaadik ja iga muu inimene saab sisestada oma tulu ning siis arvestatakse välja nii tulumaks, sotsiaalmaks kui ka maksuvaba tulu. Kõige täpsema, sendi pealt vastuse saad sealt. Ülilihhtne, olen proovinud. Ma tean, millele sa viitad. Kümme eurot tulumaksuvaba miinimumi tõusu tähendab realselt inimesele kätte kahte eurot. Kui sa tahtsid seda üle kinnitada, siis ma võin öelda, et jah, nii see on, ja seda kinnitab omakorda ka www.kalkulaator.ee. Sealt saate täpselt üle vaadata.

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Ammas, palun!

16:05 Andres Ammas

Aitäh! Loomulikult ei ole mul mitte kõige vähematki selle vastu, et lugupeetud kolleegi Aivar Sõerdi ausa käitumise eest rahanduskomisjoni istungil tunnustada ja kiita ning ausa hinnangu eest tänada. Kas sa mäletad ka seda episoodi?

16:05 Remo Holsmer

Kahtlustest või riskihinnangust rääkis ju just ka kolleeg Herkel. Selliseid kahtlusi võivad samahästi kõik 101 Riigikogu liiget väljendada. Madalalpalgaliste tagasimakse on ju uus meede Eesti Vabariigi maksusüsteemis ja päris riskivabasisid tegevusi on üldse seaduste puhul suhteliselt vähe. Kui midagi reguleerida, siis on ikka oht, et reguleeritakse üle või et kuskil reguleeritakse midagi liiga vähe. Kahtlejaid on alati rohkem kui neid, kes tahavad lahendusi leida. Kahtlusi väljendada on oluliselt lihtsam ka. Püstitada küsimusi, jätta õhku kahtlusi, kuidas kõik on hirmus halvasti, on kordades lihtsam kui proovida mingeid asju lahendada. Eks siis näe. Meie kõigi ühine eesmärk peaks aga olema see, et see süsteem järgmisel aastal võimalikult hästi rakenduks.

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni! Kaheksa minutit.

16:05 Kadri Simson

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel, et järjest enam leidub neid julgeid poliitikuid ja erakondi tervikuna, kes ütlevad, et niimoodi edasi minna ei saa ning maksudogmadest tuleb vabaneda. Ilmselt saabub ka päev, kus Reformierakonna mõistlikum osa sellest aru saab. Võtame siis oma missiooniks siin saalis seda arutelu pidada ja teadmisi anda. Alustame algusest. Esimene väide, millega Reformierakonnal on kombeks igasugune maksudebatt summutada, on arvamus, et otseste maksude tõstmine vähendab alati majanduskasvu, aga samas nende enda kaudsete maksude tõstmine seda ei tee. Seejuures ma ei ole siiani kuulnud ühtegi faktilist tõestust. Sloveenia majandusuuringute instituudis tehti mõned aastad tagasi uurimus, mille ülesanne oli välja selgitada, kuidas mõjuks Sloveenia majandusele üleminek seniselt astmeliselt tulumaksult ühtlasele tulumaksule. Uuringus modelleeriti mitmesuguseid maksumäärade süsteeme. Simulatsioon näitas, et maksusüsteemi muudatuste mõju sisemajanduse kogutoodangule ei ole oluline.

Baasstsenaarium nägi ette, et kui ka edaspidi kasutatakse astmelist tulumaksu, siis võiks Sloveenia majanduskasv olla 2025. aastaks 25,19%. Alternatiivse stsenaariumi puhul, kui mindaks üle ühtlasele, 22%-lisele tulumaksule, oleks majanduskasvu erinevus 0,1%. Nii et ei ole nii, et maksumäära tõstmisega kukub kõik kokku, investeringud kaovad ning majanduskasv hääbub. Aga maksusüsteemi muutmine mõjutab kindlasti maksustatavate võrdsuse küsimust.

Teine lemmikväide, mida ma olen pidevalt kuulnud, räägib sellest, kuidas inimesed ei taha rohkem makse maksta, ning astmelise tulumaksu kõige halvemaks mõjuks peetakse seda, et ta on kohutavalt ebaõiglane suurt palka teenivate inimeste suhtes. Ameerikas, kus teadupärast on astmeline tulumaks, on ka uuritud, mida inimesed sellest arvavad. Näiteks on uuritud, kuidas muutub suhtumine peale seda, kui uuritav sihtrühm on kuulunud maksualaseid loenguid. Austini ülikoolis tehtud uuringus langes katsegrupi toetus ühtlasele tulumaksule, mis algselt oli 44%, peale põhjalike loengute kuulamist 33%-le. Nii et maksukoolitus tuleb ikka kasuks ja seda tuleb Riigikogu saalis teha ka Reformierakonnale, kelle esindajatest on praegu saali jäänud ainult kaks.

Lisaks tuleb õigluse seisukohast arvestada Eesti maksusüsteemi tervikuna. Kõrged tarbimismaksud Eestis on loonud olukorra, kus madalama sissetulekuga inimesed maksavad suurema osa oma sissetulekust ära kaudsete maksude näol, kuna tegemist on regressiivse maksuga, ning kõrgema sissetulekuga inimesed säästavad suurema osa oma sissetulekust. Samuti toetab maksusüsteemi progressiivsemaks muutmist maksevõimelisuse printsiip. Selle alusel peaks suurem maksukoormus langema neile, kelle majanduslik olukord on parem – neile, kes suurema maksukoormuse välja kannavad. Ja seda võimet kanda suuremat maksukoormust või tuua suurem maksuohver peab valitsus hindama. Praegu on tehtud maksukingitusi just neile inimestele, kes suudaksid Eesti riiki, Eesti riigi eelarvesse enam panustada. Nii et ühe euro loovutamise on majanduslikku heaolu nautiva perekonna jaoks kindlasti oluliselt väiksem loovutus kui vaese perekonna jaoks.

Kindlasti on Vabaerakonna algatus kiiduväärne, ehkki mitmed olulised küsimused on eelnõus veel lahendamata, alates ettevõtte tulumaksu määrast ja üldse ettevõtte tulumaksust, mis on selles eelnõus ilmselt teadlikult tähelepanu alt välja jäetud, samuti kooskõla madalapalgaliste maksutagastuse süsteemiga. Keskerakonna fraktsioonil on kindlasti huvi esitada eelnõu kohta muudatusettepanekuid ning seeläbi diskussiooni maksuteemadel edasi arendada. Seetõttu oleme selgelt vastu eelnõu tagasilükkamisele esimesel lugemisel. Täna tähelepanu eest!

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esindaja Andres Herkeli.

16:05 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Ma alustan sealt, kus Remo Holsmer küsimustele vastates lõpetas. Ta lõpetas umbes sellise väitega, et kahtlustajaid on alati rohkem kui lahenduste pakkujaid. Lubage see väide otsustavalt ümber lükata nagu mitmed teisedki Remo Holsmeri väited. Ma arvan, et sellel teemal, mille Vabaerakond on püstitanud, on lahenduste pakkujaid siin saalis põhimõtteliselt rohkem kui kahtlustajaid, kes kuuluvad Reformierakonna leeri. Nende kahtlustajate hulgast, nagu me aru saame, tuleb muidugi välja arvata härra Sõerd ja tõenäoliselt veel mitmed Reformierakonna liikmed, sest seda, kuidas inimesed omavahel Eesti maksusüsteemi toimimisest räägivad ja millised olid valimiseelsed seisukohad, me teame ju üsna hästi. See panoraam siin saalis avaneb niiviisi, et IRL rääkis mingitest munadest, mille puhul oli päris raske aru saada, millest nad räägivad, aga põhimõtteliselt madalapalgaliste maksuleevendusest räägiti kindlasti. Ja see on seesama asi, mida meie nüüd lihtsamal ja selgemal kujul pakume. Minu arusaamist mööda on ka EKRE põhimõtteliselt niisuguse lahendusega nõustunud. Mis puudutab saali vasakpoolset külge, siis Keskerakond on rääkinud astmelisest tulumaksust, aga ma arvan, et meie pakutud lahendus on kirik keset küla. Nagu me kuulsime, on nad valmis meie lahendust põhimõtteliselt toetama. Sotsiaaldemokraatlik Erakond kaitses möödunud sügisel väga selgelt – ma arvan, et Kalvi Kõva tuleb ja ütleb selle välja – täpselt sedasama põhimõtet, mida me praegu esitame. See, et te tahtsite avada siin koalitsioonilepet ja see väga hästi välja ei tulnud, on omaette küsimus.

Lahenduste pakkujad on siin Riigikogu saalis sattunud kahtlejate pantvangiks, kes on selgelt vähemuses, härra Holsmer, ja see ei ole meie arengule kindlasti mitte hea. Meie lahendusel on veel palju olulisi eeliseid, millel võiks peatuda. Nagu öeldud, on see lahendus parem madalapalgalistele, ja mitte ainult nendele inimestele. See on parem ka maksuametile, kes suudaks süsteemi ilmselt paremini

hallata. See elavdab sisetarbimist, kuna madalapalgalised viivad raha, mida neile rohkem kätte jääb, ilmselt tarbimisse ning see elavdaks meie majandust ja elu üldse. Tööandja maksukoormus ei suurene. Jah, erinevus võib olla selles, kas tegemist on tööandjatega, kellel on rohkem madalapalgalisi, või nendega, kellel on enam kõrgepalgalisi töötajaid. Siin muidugi võib erinevus olla, seda me mööname, aga *summa summarum* on tegemist nullsumma mänguga.

Ma arvan, et selle eelnõu puhul, kui te jälgite seletuskirja, tuleks esile tõsta veel üht aspekti. See on see, et Vabaerakond on oma käsitlustes hakanud väga selgelt keskmise palga asemel kõnelema mediaanpalgast, mis on Eestis oluliselt madalam kui keskmine palk. Lõpetaks kuidagi ära selle illusiooni keskmisest palgast! Tegelikult saab valdav enamus tööl käijaid palju madalamat sissetulekut, kui on see, millest meil räägitakse kui keskmisest palgast. Nii et tööle näkku vaadates on niisuguseid küsimusi käsitleda ja ka inimeste sissetulekuid hinnata mediaanpalga alusel otstarbekam. Aga lahendus on pakutud ja sellega on nõus, nagu mulle endiselt tundub, saali enamus. Ärgem jätkem end pantvangiks, vaid toetagem seda lahendust ka hääletusel! Aitäh!

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun nüüd Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Kalvi Kõva!

16:05 Kalvi Kõva

Hea Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatlik Erakond on läbi aegade seisnud ja seisab ka tulevikus vaesuse vähendamise ning perede, eeskätt lastega perede toimetuleku parandamise eest. See eelnõu kannab vaieldamatult neid väärtusi ja meil on väga hea meel, et Vabaerakond on meie programmi ilusti läbi lugenud, meie eest justkui töö ära teinud ja selle seaduseelnõu Riigikogu menetlusse andnud. Samas kogenud poliitikutena me ju kõik teame, et õnneks on Eestis läbi aegade olnud koalitsioonivalitsused, mille võlu ja hind on see, et tuleb teha kokkuleppeid ja erakonnad ei saa teha kõiki asju, mis neil kirjas on. Me oleme suurendanud oluliselt lastetoetusi, oleme viinud tulumaksuvaba miinimumi 205 euroni ja teeme huvihariduse toetamise programmi. Ma loodan, et kui Vabaerakond suurendab järgmistel valimistel ühte numbrit, 8,9% – see oli nende toetuse protsent eelmistel valimistel – poole võrra või kolm korda, siis me teeme ära ka selle, mille te praegu olete oma eelnõus sõnastanud. Täna me kahjuks aga koalitsioonis nende väljavõideldud asjade hinnaga kahjuks seda eelnõu toetada ei saa. Aitäh!

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sõnavõtt kohalt, Aivar Sõerd, kuna teie nime mainiti läbirääkimistel. Palun!

16:05 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Head kolleegid! Kuna esimesel lugemisel saavad sõna võtta ainult fraktsioonide esindajad, siis ma kommenteerin kohapealt. Pealegi mainiti mind nimeliselt kaks korda. Kõigepealt ütlen seda, et madalapalgaliste maksukoormuse leevendamiseks on tõesti kõige kohasem vahend üldine maksuvaba miinimumi tõus. Ma ei ole aga kindlasti öelnud, et see eelnõu on lahendus, mida peaks toetama. Ei, see eelnõu ei ole kindlasti mitte kõige õigem lahendus. Aga rahanduskomisjonis arutati asja kõikehõlmavalt, sh ka madalapalgaliste maksutagastuse süsteemi. Ja nagu ütlevad ühe tänagi avalikustatud varimajanduse uuringu tulemused, võib maksutagastus olla põhjuseks, miks eelistada ümbrikupalka. See, et me rahanduskomisjonis seda kõike arutasime, on väga asjasse puutuv, aga kõnealuses eelnõus pakutu ei ole kindlasti õige lahendus. See on minu kommentaar.

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Nüüd on kõik fraktsioonid, kes on soovinud, sõna saanud ja ka need, keda on mainitud, on saanud sõna võtta. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 218 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist. Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 218 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 45, vastu 27 ja 1 erapooletu on eelnõu 218 esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. Teine päevakorrapunkt on käsitletud.

---

3. 15:31 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele seoses riigi maksevahendite valdkonnaga" eelnõu (216 OE) esimene lugemine

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele seoses riigi maksevahendite valdkonnaga" eelnõu 216 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Andres Ammase! Palun saalis vaikust!

16:04 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetavad kolleegid! Mul on taas kord puhas rõõm teile eelnõu tutvustada. Kui tsiteerida kirjandusklassikut, siis selleks, et algatatud eelnõuga seoses kõik ausalt ära rääkida, tuleb minna tagasi episoodi juurde, mil Eesti avalikkust, sh ka meid, Riigikogu liikmeid, jahmatas ja šokeeris see, kuidas Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor kasutas krediitkaarti. Ikka see kuulus saabaste ja kõrvaklappide ostu lugu. Elmar Vaheri jaoks lõppes see lugu tookord nn kollase kaardiga ja pisut hiljem lohutuseks üleelamiste ja vaimsete kannatuste eest kõrgema auastmega. Aga Vabaerakonna fraktsiooni liikmeid hakkas huvitama, kuidas Eesti Vabariigi ametiasutustes üldse on krediitkaartide kasutamine reguleeritud. Esimese üllatusena selgus, et peale krediitkaartide on kasutusel ka veel hulk deebetkaarte, mille olemasolu me isegi ei mõistnud kahtlustada. Nii et täna räägime kokkuvõtlikult maksevahenditest. Me saatsime fraktsiooni nimel ministriumidele päringud, saime hulga korrektseid, põhjalikke vastuseid, tegime nendest kokkuvõtte ja analüüsisime saadud infot. Käigus olevate krediitkaartide koguarv – siin võib igaüks mälumänguna mõelda, mis tema selleks arvaks pakub – on natuke üle 170. Juba see arv sunnib meid kahtlustama, et äkki on neid kaarte siiski pisut liiga kerge käega välja antud. Selgus, et maksevahendite väljastamine ja kasutamine on ministriumide haldusalade asutustes reguleeritud väga erinevalt, väga erinevate sise-eeskirjade ja käskkirjadega. Tiptase oli Maaeluministriumis, mille haldusalas reguleeris seda lausa kuus dokumenti. Tuvastasime, et maksevahendite väljastamisel sõltub meie arvates liiga palju allasutuse juhi arusaamast, et mitte öelda lihtsalt suvast. Kui juht taotleb kaarte Rahandusministriumilt, siis ei ole selge, kas Rahandusministrium omalt poolt mingil kombel neid taotlusi filtreerib või mitte. Mitmesugused ametisesed auditid, kontrollid ja inventuurid on selles valdkonnas kaunis haruldased. Pea kõik ministriumid vihjasid oma vastustes, et Riigikontroll juba teeb igal aastal kontrolli ja sellest peaks justkui piisama. Arvestades Riigikontrolli suurt koormust ja väga väheseid ressursse, ei saa meie arvates siiski eeldada, et sellisest Riigikontrolli üldkontrollist piisab.

Enamik ministriumide väitis oma vastuses, et kontrollide tehakse riskipõhiselt. See riskipõhine auditeerimise kord on üldiselt kaasa toonud selle, et enamik ministriumide oma haldusala krediitkaarte ei auditeeri või teeb seda väga harva. Tõsi, need auditid ja kontrollid ei ole ministriumide sõnul seni kuigi palju olulisi rikkumisi tuvastanud. Need on ainult üksikud juhud, mis on välja tulnud, näiteks seesama eespool viidatud juhtum, endise Põllumajandusministriumide tuvastatud rikkumised AS-is Vireen ja Välisministriumide tuvastatud väiksemad rikkumised kahes välisesinduses. Aga võib ka oletada, et tõhusama ja pidevama kontrolli ning selgemate reeglite korral oleks audiitoritel rohkem tähelepanekuid.

Selgus, et mitme ministriumide allasutuses on selliseid krediitkaarte, mille vajaduses võib kahelda või mille vajadus on kõrvalt vaadates arusaamatu. Näiteks võib küsida, miks Rahandusministriumide haldusalas Pärnu, Harju ja Saare maavanemal on krediitkaart ja teistel mitte. Ja miks üldse peab maavanemal tingimata riigi krediitkaart olema? Võib küsida, miks Sillamäe Kutsekoolis, Haapsalu Kutsehariduskeskuses, Järvamaa Kutsehariduskeskuses ja Viljandi Kutseõppekeskuses on kas direktori või mõne muu ametiisiku tarvis krediitkaart ja miks teistel suurtel õppeasutustel neid ei ole. Miks Eesti Kunstmuuseumi allmuuseumide juhtidel ja näiteks Saaremaa Muuseumi direktoril on see krediitkaart ja teistel mitte? Selliseid anomaaliaid oli küllalt palju.

Kui nende krediitkaartide arvu vähendada, siis väheneksid meie arvates ilmselgelt ka riskid ja tugevneks üldine finantsdistsipliin. Vähemalt deebetkaartide kasutamine on meile kaunis arusaamatu. Miks neid riigiasutustel tarvis on? Vastustes viidati päris palju sellele, et nende maksevahenditega tehtavate kulude osakaal asutuse eelarves on pisike ja seetõttu üldine risk väike. Antud juhul on aga ilmselt palju tähtsam asjaolu, et kui mõned ametnikud on teinud valetehinguid, siis avaldab see väga negatiivset mõju riigiasutuste mainele ja vähendab tõsiselt üldist usaldust kodaniku ja riigiorganite vahel. Nii et see on rohkem selline põhimõtteline küsimus.

Meie arvates võiks krediitkaartide süsteemi Eestis tervikuna üle vaadata. Krediitkaartide kasutajad peavad mõistma oma vastutust, peavad mõistma ja aktsepteerima kasutusreegleid. Kõik regulatsioonid ja kontrollimehhanismid peavad olema üldiselt arusaadavad kõigile, võrdselt selged ja tõhusad, nii et mingit mainekahju riigile või ka siis konkreetsele asutusele ei tekiks.

Ja et mitte jääda ainult kritiseerija rolli, siis on eelnõu algatajad välja pakkunud ka ühe võimaliku lahenduse. See on laenatud Euroopast, kuhupoole me ikka vaatame. Võiks kasutada Euroopa Komisjoni korporatiivse krediitkaardi mudelit. Selline kaart on seotud kasutaja isikliku palgakontoga, asutus tagab vaid krediitlimiidi. Nii et maksta saab erinevate ostude eest, isiklikest kuni tööalasteni, aga kui soovitakse, et ostu maksumus saaks hüvitatud, tuleb selle kohta asutusele tagantjärele taotlus esitada. Kui see süsteem kedagi täpsemalt huvitab, siis seletuskirjas on seda põhjalikumalt lahatud.

Kogu eelnenud jutust tulenevalt on Vabaerakonna fraktsioon pakkunud Riigikogule välja teha Vabariigi Valitsusele ettepanek viia läbi riigiasutuste maksevahendite valdkonna analüüs ja auditeerimine, et selgitada välja nende maksevahendite andmise ja kasutamise probleemid, kehtivate maksevahendite vajadus ja otstarve, samuti ministeeriumi haldusalas toimunud maksevahendite valekasutamised ja kuritarvitused, ning tuvastada maksevahendite kasutamise jooksva kontrolli ja auditeerimise probleemid. Näiteks meenus veel üks probleem: praegu ei ole tagatud jooksva kontrolli ja kooskõlastuse sõltumatus. See ametnik, kellel on viseerimisõigus, võib olla mõjutatav, sest tema töökoht võib sõltuda isikust, kelle kulusid ta viseerib. Me teeme ettepaneku töötada välja kõikidele riigiasutustele kohustuslik riigi maksevahendite andmise, haldamise ja kontrollimise ühtne süsteem. Otsus, kas Riigikogu enamik näeb selles valdkonnas probleemi või mitte, on teie käes, lugupeetud kolleegid! Aitäh!

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Teile on ka küsimusi. Aivar Sõerd, palun!

16:04 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Te olete maksevahendite kasutamise valdkonda põhjalikult uurinud. Kas te võiksite nüüd selleks, et kolleegid mõistaksid otsuse eelnõus välja toodud suure probleemi olemust, kirjeldada mõnda suuremat juhtumit, kas või paari juhtumit, mis on olnud peale seda tükk aega tagasi toimunud politseiameti juhi saabaste ja kõrvaklappide ostu? Kui palju on peale seda olnud selliseid rikkumisi, ma isegi ei nimetaks neid kuritarvituseks? Kas te kirjeldaksite paari suuremat juhtumit, et me mõistaksime, kui suure probleemiga on tegemist?

16:04 Andres Ammas

Aitäh! Ma enda arvates just seletasin, kuidas sellised rikkumised võivad tekkida ja et praeguse puuduliku järelevalve tingimustes võivad väga palju rikkumised jääda avastamata. Meie pisike fraktsioon on küll tubli ja töökas, aga me ei suuda asendada uurimisorganeid. Meil ei ole sellist võimekust, et me oleksime igal pool, ja meil pole ju kahtlemata vähimatki õigust teha ise mingeid uuringuid ja auditeid. Meile ministeeriumidest saadetud vastustes viiteid viimasel ajal toimunud rikkumiste kohta ei olnud ja ma ei mäleta, kas meedia vahendusel on viimaste kuude jooksul mõni niisugune rikkumine ilmsiks tulnud või mitte.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

16:04 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! On küll raske mõista, milles te näete nii suurt erinevust, kas kõrvaklapid ostetakse sularaha eest või pangaülekandega või krediitkaardiga. Raske mõista, aga see selleks. Maksevahendeid on ju veel mitmeid, on olemas mobiilimaksed ja igasugused moodsad veebipõhised maksevõimalused. Näitena, et võib-olla on sinulgi praegu taskus ühe riigiasutuse taksokaart. Miks te olete toonud siia eelnõu, kus te neid teisi maksevahendeid ei pea vajalikuks kuidagi auditeerida? Võib-olla peaks näiteks auditeerima hoopis Riigikogu Kantselei taksokaarte või muid olulisi maksevahendeid?

16:04 Andres Ammas

Aitäh! Kui leitakse, et selles süsteemis praegu on puudujääke ja soovitakse veel uuringuid teha, siis me oleme ainult rõõmsad, kui IRL-i fraktsioon meid selles osas toetab ja võtab uurimise alla kas või needsamad nn taksokaardid. Aga ma tahan siinkohal rõhutada, et loomulikult ei ole üks või teine maksevahend iseenesest üheski pahanduses süüdi. Ei saa öelda, et üks või teine maksevahend iseenesest oleks kuidagi taunitav või halb, küsimus on ikka nende maksevahendite kasutajates. Nagu ma oma ettekande alguses ütlesin, lähtus meie huvi konkreetsest avalikuks tulnud piinlikust juhtumist. See tekitas meis huvi, kas tegemist on kahetsusväärse üksikjuhtumiga, kus avalikkus ei mõistnud, miks need ostud tuli just niimoodi teha, või on selliseid rikkumisi veel, aga need on meile teadmata. Riigipoolse süsteemsema lähenemisega saaks edaspidi olla järjekindlam ja võimalikke rikkumisi juba eos vältida.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

16:04 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Tuleb meelde, kuidas Eston Kohvri röövimine avas meie silmad idapiiri tegeliku olukorra suhtes. Mulle tundub, et nüüd avavad politseipealiku saapad ja kõrvaklapid pildi sellest džunglist, mis valitseb krediitkaartide jagamisel. Kas see pilt on kujunenud välja niimoodi, et aktiivsem allasutuse juht annab neid välja, ja teised, kes on väheaktiivsed, ei anna? Kuidas see maastik on üldse kujunenud?

16:04 Andres Ammas

Aitäh! Te tarvitasite selle maastiku kohta erakordselt tabavat võrdlust, et see ei ole mitte niisugune rahulik aas või luht, vaid on džungel. Siin on nii palju veidrat, nii palju anomaaliaid. Mõned näited ma siin juba tõin. Võin veel lisada, et ka maksevahendiga tehtud tehingute maksumus on kohati arusaamatu. Kaitseministeeriumi haldusalas kordus näiteks eriti sageli summa 3.20. Ma ei oska tõesti öelda, miks see summa kordub. Jäi arusaamatuks, miks on vaja pidevalt maksta summat 3.20 kaardiga. Ma usun, et mida rohkem sellesse kõigesse kaevuda ja süveneda, seda keerulisemaks pilt muutub, seda rohkem selliseid anomaaliaid ja veidrusi esile tuleb. Miks me teeme Vabariigi Valitsusele ettepaneku seda uurida? Sellepärast, et ühe väikse fraktsiooni ja isegi terve Riigikogu võimalused jäävad siin meie arvates napiks.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kiisler, palun!

16:04 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Sa ütlesid, et ükski maksevahend ei ole iseenesest halb, ja ma olen selle seisukohaga 100% nõus. Aga miks toovad algatajad eelnõu seletuskirjas välja, et deebetkaardid tuleks üldse kaotada? Sa ise mainisid oma kõnes ka, et deebetkaardid tuleks kaotada. Nagu ma aru saan, oli hoiak pigem see, et krediitkaartide arvu vähendada, jättes samas arusaamatult kõrvale taksokaardid, mis ma siin näiteks tõin, ja muud sellised maksevahendid. Kui sa ise oled seisukohal, et mitte ükski maksevahend iseenesest ei ole halb, vaid küsimus on kasutamises, siis miks seda laadi ettepanekut teha?

16:04 Andres Ammas

Aitäh! Sa mõtled nüüd ettepanekut deebetkaartide kohta. Kui krediitkaarti kasutatakse teatud spetsiifilises olukorras, näiteks Eesti välisesindustes või mingite suuremahuliste ostude eest tasumiseks, siis võib aru saada, et seal on krediidivajadus. Väikeste igapäevaste kulude ja kas või mingite lõunasöökidest eest tasumine deebetkaardiga on meile aga lihtsalt arusaamatu. See on meile arusaamatu! Kui minust saadi niimoodi aru, justkui oleks deebetkaart ise kui nähtus milleski süüdi, siis seda ma ei tahtnud öelda. Ma palun vabandust, et ma ei väljendanud ennast küllalt selgelt. Loomulikult ei ole deebetkaart iseenesest kuidagi halvem maksevahend kui mõned teised, aga selles kontekstis, riigiasutuse töötajate kasutuses olevana jäi nende funktsioon ja mõte, nende vajadus meile arusaamatuks.

16:04 Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Sõerd, palun!

16:05 Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Mul on üldine küsimus. Ma ei oska arvata, miks te üldse valisite otsuse eelnõu vormi, et seda asja lahendada. Pealegi me ei tea, mismoodi hääletus läheb. Hääletustulemusi on võimatu ennustada, seda enam, et sellise otsuse eelnõu vastuvõtmine nõuab koosseisu häälteenamust. Need regulatsioonid – kassalise täitmise eeskiri, riigi raamatupidamise üldeeskiri, riigiasutuste siseauditi süsteem – on rahandusministri valitsemisalas. Kui te tõesti tahate selle küsimuse sisulise lahendamise tegelda, miks te ei oleks võinud kutsuda siis rahandusministrit rahanduskomisjoni, arutada teema läbi ja anda rahandusministrile komisjoni suunised? Miks te valisite sellise vormi?

16:05 Andres Ammas

Kui te minu ettekannet kuulasite ja olete ka seletuskirjaga tutvunud, siis te võite veenduda, et me oleme selle teemaga tõesti põhjalikult ja sisuliselt tegelnud. Ning kui kedagi huvitab ühe või teise ministeeriumi vastus või see, milliste summadega on ühes või teises ministeeriumis opereeritud, siis ka selle kohta on meil materjal olemas. Me võime seda asjahuvilistele jagada. Nii et meie kavatsuste tõsidust ei ole küll vähimalgi määral põhjust kahtluse alla panna. Ja ma isiklikult arvan, et just sellest tõsidusest tingitult on teema arutamine siin suures saalis ka ainult väheste rahvasaadikute osavõtul siiski asjakohane. On oluline, et see teema pälviks valitsusasutuste tähelepanu, et see pälviks ka avalikkuse tähelepanu. Ma kardan, et arutamine pelgalt rahanduskomisjoni istungil ja seal ministrilt kinnituse saamine, kuidas kõik on kõige paremas korras nagu alati, ei ole piisav. See summutaks ja uputaks probleemi, mitte ei annaks talle tõsist kaalu. Just sellepärast me valisimegi sellise võimaluse. On arukas ja otstarbekas küsida sellelt saalilt seisukohta, kas süsteem vajab klaarimist või mitte. Ja kui Vabariigi Valitsus kohustab Rahandusministeeriumi mingeid seadusandlikke akte revideerima või täiendavat korda kehtestama, siis on see suurepärane. Olgem nüüd mõistlikud ja ausad – üks fraktsioon ei saa teha ära paljude riigiametnike tööd, selleks ei ole meil lihtsalt jõudu ega võimalust.

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

16:05 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja, edu teile džungli kaardistamisel! Aga mulle jäi kõrvu üks huvitav fakt. Kas te oskate mulle öelda, mida siis Kaitseministeeriumi tegelased selle iga päev krediitkaardi pealt makstava 3.20-ga teevad? Kas see tähendab kahte õlut või praadi? Kas teil on mingi hüpotees, mis selle 3.20 taga on?

16:05 Andres Ammas

Aus vastus on, et jah, meil on hüpoteese, aga kuni need hüpoteesid ei ole tõestust leidnud, ei ole kohane neid siit Riigikogu väarikast kõnepuldist edastada. Jätame selle iga rahvasaadiku fantaasia hooleks, mida 3.20 eest saab ja miks peab selle kauba või teenuse eest maksma riigi krediitkaardiga.

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

16:05 Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas eelnõu 17. mai istungil ja algataja esindajana tutvustas eelnõu Vabaerakonna fraktsiooni liige Andres Ammas. Istungil osales Rahandusministeeriumi riigikassa osakonna juhataja Katrin Rasmann. Eelnõu eesmärki algataja juba tutvustas, ma ei hakka seda üle kordama. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 26. aprilli kella 17.15-ks muudatusettepanekuid otsuse eelnõu kohta ei laekunud.

Ma annan ülevaate rahanduskomisjonis käsitletud teemadest ja esitatud küsimustest.

Rahandusministeeriumi koosseisu kuuluv riigikassa tegutseb maksekaartide administreerimise tehnilise protsessi täitjana. Tulenevalt sellest, et riigi raha juhitakse konsolideeritult ja riigiasutustel ei ole pangakontosid, haldab maksekaarte riigikassa. Seda seletas meile riigikassa osakonna juhataja Katrin Rasmann. Ta tõi ka mõned arvud, et kõik asja mõistaksid. Ma kordan need üle, et kõik mõistaksid nende tehingute mahtu ja raha suurust. Deebet- ja krediitkaartidega sooritatud ostude maht oli 2015. aastal 2,1 miljonit eurot. Võrdluseks: kõigi riigiasutuste majanduskulud kokku on 582,5 miljonit eurot. Kui siin kiiresti arvutada, siis moodustab see maht 0,36% kõigist kuludest. Riigikassa osakonna juhataja selgitas, et pangakaart väljastatakse asutuse juhi taotluse alusel. Asutuse juht vastutab oma ametnike ja töötajate tehtud kaarditehingute eest ning tagab rahaliste vahendite olemasolu panganõuete täitmiseks. Riigikassal endal puudub pädevus ja võimalus hinnata pangakaartide avamise põhjendatust ning kaartidega sooritatud tehingute õiguspärasust ja põhjendatust. Riigikassa tegevuse aluseks olev põhimäärus ei sätesta riigikassa vastutusena finantskontrolli riigikassa klientideks olevate asutuste tehingute üle. Reguleerimises on sätestatud, et riigikassa peab e-riigikassa vahendusel sooritatud tehingute koondarvestust, administreerib finantstehinguid ja osakonnaga seotud lepinguid, teostab arveldusi, peab arvestust ja koostab aruanded. Riigikassa juhataja rõhutas veel, et üldine vastutus, mis puudutab riigiraamatupidamiskohustuslasi, on regulatsioon, mille nimi on riigi raamatupidamise üldeeskiri. Selle eeskirja § 12 sätestab riigi raamatupidamise korraldamise detsentraliseeritult riigiraamatupidamiskohustuslaste kaupa ja seab vastutuse riigiraamatupidamiskohustuslase raamatupidamise eest riigiraamatupidamiskohustuslase juhile. Vastutus riigiraamatupidamiskohustuslase igapäevase tegevuse eest, sh raamatupidamise korralduse eest, lasub tegevjuhtkonnal. Sellest tulenevalt vastutab kõigi riigiasutuste majandustehingute, sh pangakaartidega sooritatud tehingute õiguspärasuse ja põhjendatuse eest riigiasutuse juht. Selle vastutuse realiseerimise eelduseks on riigiasutuse juhi vastutustunne ja suutlikkus seada sisse toimiv sisekontrollisüsteem.

Riigikassa juht selgitas veel, et deebet- ja krediitkaardi saamiseks või sulgemiseks esitab asutus riigikassa asutuse juhi või tema volitatud isiku allkirjastatud taotluse. Riigikassa taotluse alusel väljastab pank asutusele vastava kaardi või sulgeb selle. Pangakaardi varguse või kaotamise korral teavitab asutus sellest kohe kaardi väljastanud krediidasutust ja riigikassat. Asutuse juht vastutab sooritatud kaarditehingute eest täies ulatuses.

Komisjoni liikmetel oli küsimusi nii eelnõu algatajale kui ka Rahandusministeeriumi esindajale.

Kõigepealt oli küsimus selle kohta, et kaart on makseviis, aga kulude revideerimine peaks olema asutuse sisekontrollisüsteemi töö ja asutuse juhi personaalne vastutus. Üks komisjoni liige avaldas arvamust, et kaart ei ole süüdi, kaart on abivahend, ja kui on probleeme, siis on vaja eelkõige täiendada regulatsioone. Komisjoni liikmetel oli küsimus ka selle kohta, kas Vabariigi Valitsus on õige tasand, kuna kogu see valdkond on Rahandusministeeriumi reguleerida. Algataja arvas, et on parem, kui valitsus annab Rahandusministeeriumile selle ülesande edasi, et valitsus on võib-olla pädevam ka sellesisulisi eelnõusid koostama.

Eelnõu algataja rõhutas veel, et ministeeriumide praktika on erinev. Maaeluministeeriumis on näiteks kuus dokumenti, mis seda valdkonda reguleerivad. Algataja toonitas, et tähelepanu juhtimine sellele valdkonnale on tänuväärne. Komisjonis oli aruteluteemaks ka Euroopa Komisjoni kasutatav ametnike pangakontodega seotud korporatiivsete krediitkaartide süsteem. Selles osas oli Rahandusministeeriumi esindaja selgitus selline, et Eesti pangad ei paku niisugust teenust. Rahandusministeeriumi, õigemini riigikassa esindaja rõhutas, et pankadega siiski tehakse koostööd ja ministeeriumil on töös pangakaartide aruannetega seonduv parendus. Üldine arusaam oli, et aruandluse ühtlustamine aitab väga palju ja et Rahandusministeeriumi asi on seda valdkonda korrastada.

Komisjon langetas järgmise otsuse: teha ettepanek võtta eelnõu teisipäeva, 31. mai päevakorda, kust see tuli üle tänasesse päeva. See oligi komisjoni otsus ja ettepanek suurele saalile. Täna tähelepanu eest ja olen valmis vastama küsimustele!

16:05 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Külliki Kübarsepp, palun!

16:05 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! 2,1 miljonit on väga suur raha, 39% erakondade riigieelarvelisest toetusest. Kui te arvate, et see on marginaalne, siis ma ei näe põhjust, miks koalitsioon ei taha erakondade rahastamist vähendada. Minu meelest on väga selge, et valitsus vastutab riigi ehk maksumaksja raha kasutamise eest, valitsus peab seda vastutust kandma. Kas komisjon analüüsis või oskas Rahandusministeeriumi esindaja öelda, kui palju on krediit- ja deebetkaartide kasutuse tõttu kõrvale hoitud riigihangete seaduse täitmisest? Nimelt ei ole meie asutused kahjuks või õnneks nii paindlikud oma kulutuste osas, ka PPA juhtum näitas, et eirati riigihangete seaduse täitmist.

16:05 Aivar Sõerd

Komisjoni istungil me ei läinud selliste detailideni nagu erakondade rahastamine, millise seose te välja tõite. Nii kaugemale me oma aruteluga ei läinud ja riigihangete valdkonnani ka ei jõudnud. Jällegi, riigiasutuste juhid vastutavad nii raamatupidamiseeskirjade täitmise kui ka riigihangete seaduse täitmise eest. Krediitkaartide kasutamise ja riigihangete seos võib muidugi olla arutelu teema, aga riigihangete valdkonda me minu mäletamist mööda oma aruteluga ei jõudnud.

16:05 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:05 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud härra Sõerd! Ma tulen tagasi küsimuse juurde, mis puudutas krediitkaartide kasutamise praktikat Euroopa Komisjonis. Seal on kaart seotud kasutaja isikliku pangakontoga. Te ütlesite, et see teema oli komisjonis üleval ja et Eesti pangad ei paku sellist teenust. Kas te oskate vastata, miks ei paku? Ehk oleks lihtsalt nõnda, et kui valitsus nõuaks, et ametnikud kasutaksid praeguste krediitkaartide asemel selliseid teist tüüpi kaarte, siis see teenus kohe ka tekiks. Mis on selle taga, et sellist teenust ei ole?

16:05 Aivar Sõerd

Aitäh! Ma oskan sellele küsimusele vastata vaid nii, et kui meie kommertspangad sellist teenust ei paku, siis järelikult ei ole selle teenuse järele piisavat nõudlust. Ja ma arvan, et need 171 riigiasutuste krediitkaarti vaevalt sellist nõudlust ka tekitavad. Aga veel kord: riigikassa on kommertspankadele väga suur klient, ja kui suurklient räägib kommertspankadega läbi ja taotleb sellist teenust, siis võivad pangad võib-olla teha mingi pakkumise, kas või ainult riigiasutustele, kui erasektor sellist teenust ei vaja. Aga samas kasutavad ju ka erasektori asutuste töötajad krediit- ja deebetkaarte mingite asjade ostmiseks oma ettevõtluse tarbeks, nii et seal võiks ka nõudlus tekkida. Kuna pangad aga praegu selliseid kaarte ei paku, siis järelikult pole seni ka erasektoripoolset nõudlust olnud.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

17:06 Krista Aru

Tervist, härra esimees, ja aitäh! Austatud ettekandja! Te tõite oma ettekande alguses väga huvitava võrdluse, et riigiasutused teevad majandustehinguid deebetkaartide ja krediitkaartidega ainult 0,38% ulatuses, et ülejäänud osas on ikkagi riigikassapõhine teenindus. Kas te selle protsendi väljatoomisega tahtsite näidata, et tegelikult ei ole tegelemine selliste krediit- ja deebetkaartidega kuidagi asjakohane, või oli see lihtsalt selline taustateadmine?

17:06 Aivar Sõerd

Aitäh küsimuse eest! Minu ülesanne on anda kõikehõlmav, täielik ja üksikasjalik ülevaade komisjonis toimunud arutelust. Sellise numbri oli riigikassa meile andnud ja mina pidasin oma kohuseks selle ka kolleegidele edasi anda, et te mõistaksite küsimuse olemust. Minu asi ei ole muidugi mingeid omapoolseid hinnanguid lisada. See on üldiseks teadmiseks ja asja kõikehõlmavaks mõistmiseks.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Aivar Sõerd! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Artur Talvik Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

17:06 Artur Talvik

Hea esimees! Head kolleegid! Üheksakümnendatel, kui Eesti sai iseseisvaks, oli üks kõva mehe tunnuseid see, kui kõva krediitkaart sul oli ja kas sa üldse krediitkaardi said. Mäletan omast käest, kuidas üks mu tuttav oli saanud American Expressi krediitkaardi ja kuidas ta siis alati kuskil maksekohas kõva häälega küsis, et vabandage, kas American Expressiga saab maksta. Loomulikult ta ei saanud, aga ta sai näidata, kui kõva mees ta on. Edasi hakkasid pangad vaatama, et see on tore asi, ja lükkasid lati allapoole. Kuldkaardi sai juba mõne kopika eest ja sai ka päris tavaline inimene. Siis seisid kõik muidugi järjekorras, kaart pihus, et see kuldse kaardi sära oleks kaugele näha.

Õnneks on olukord muutunud ja krediitkaardist on saanud tavaline maksevahend. Kui ma ise ettevõtja olin, siis oli loomulikult meil ka ettevõtte krediitkaart ja aeg-ajalt läksid asjad seal rahakotis sassi. Noh, siit viisakast puldist öeldes, ma ostsin selle kaardiga piima. Te võite siin mõned tähed ära vahetada ja jõuda järeldusele, et ostsin midagi muud. Aga kuu lõpus või järgmine kuu oli raamatupidajale väga raske seletada, mispärast ma seda piima ostsin ja miks mu ettevõttele seda piima, mis ma krediitkaardiga ostsin, vaja oli. Mida ma sellega öelda tahan? Vabaerakond ei ole sugugi mitte tõstatanud probleemi, mis oleks nagu marginaalne – et see 170 kaarti ja, ma ei tea, ainult kahe miljoni ulatuses nendega tehtud asju. Tegelikuses see on see pilu, kust hakkab minema sassi isiklik ja riigi rahakott või isiklik ja firma rahakott. See on esimene samm, kust see sassimine algab, ja selles mõttes ta on väga iseloomulik. Me teame ka Eesti ajaloost igasuguseid näiteid, kuidas selliseid asju on tehtud. Meie seisukohalt areneb see esimene samm edasi palju hullemateks sammudeks, milleni me täna ei jõua.

Kui me neid krediitkaarte uurisime, siis pöörati meie tähelepanu ka sellele, et mis te nendest krediitkaartidest uurite, minge vaadake hoopis, kuidas ministriumides ja nende allasutustes kuluvad hüvitatakse, et seal on seda soga oluliselt rohkem. No ei ole meie fraktsioon üks uurimisasutus, mis seda tegema peaks. Aga me loodame väga, et sellesama eelnõuga pööratakse rohkem tähelepanu ka sellele ehk siis juba suuremale ja järgmisele osale, ministriumide ja nende allasutuste rahakasutusele. See, millele me üles kutsume, on n-ö positiivse programmiga ja distsiplineeriva programmiga tegevus. See pole lihtsalt virisemine, et oi-oi, nõmedad asjad, krediitkaardid. Selge see, et neid krediitkaarte on mõnes kohas isegi hädasti vaja, kuigi tänapäeval üldiselt ikkagi vähem ja vähem. Ehk siis see, kui kaart on seotud sinu isikliku arvega ja sulle kompenseeritakse just nimelt see osa, mis on tõesti sinu tööga seotud kulu, on mõistlik. Ma väga loodan, et te toetate meie eelnõu ja seda, et terve see pilt ära analüüsitaks. Täna tähelepanu eest!

17:06 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Muudatusettepanekuid eelnõu 216 kohta ei ole esitatud. Seega võime minna lõpphääletuse juurde. Andres Herkel, protseduuriline küsimus!

17:06 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Äkki te saate meid aidata. Ma muretsen Reformierakonna liikmete saali jõudmise pärast. See eelnõu vajab 51 häält. Äkki saaks juhataja vaheaja võtta ja veel natukene oodata, nad vaikselt siiski tulevad.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Täna ettepaneku eest! Juhataja seda praegu arvesse ei võta. Ma loodan, et Vabaerakonna fraktsioon väga ei pahanda selle peale, kuna protseduurilise ettepaneku sai ikkagi ju teha. Igor Gräzin, protseduuriline küsimus.

17:06 Igor Gräzin

Ma tahtsin öelda, et Reformierakonnas on vabad inimesed: tahavad, tulevad, tahavad, lähevad. (Naer saalis.)

17:06 Esimees Eiki Nestor

Tahan juhtida vabalt tulevate-minevate inimeste fraktsiooni liikmete tähelepanu sellele, et küsimust ei olnud.

Austatud Riigikogu, kuna eelnõu 216 vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääletenamust, siis teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 44 Riigikogu liiget, puudub 57.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele seoses riigi maksevahendite valdkonnaga" eelnõu 216. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Otsuse vastuvõtmise poolt on 23 Riigikogu liiget, vastu 8, erapooletuid ei ole. Otsus jääb vastu võtmata.

---

4. 16:17 Justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus õigusloome mahu vähendamise kava rakendamise kohta

17:06 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus õigusloome mahu vähendamise kava rakendamise kohta. Austatud Riigikogu, kuna poliitiliste avalduste korral võib menetlustava mõnevõrra erineda, siis juhin teie tähelepanu järgmisele. Kõigepealt on justiitsminister Urmas Reinsalu poliitiline avaldus kuni 30 minutit. Riigikogu liige võib esitada ettekandjale ühe suulise küsimuse. Pärast seda toimuvad läbirääkimised, kus sõna võivad võtta fraktsioonide esindajad. Justiitsminister Urmas Reinsalu, palun!

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu esimees! Austatud parlamendiliikmed! Riigikogu teostab seadusandlikku võimu. Eelmise aasta sügisel, tehes ülevaadet Eesti õiguspoliitika eesmärkide täitmisest, tutvustasin ma Riigikogule ka valitsuse väljatöötatud õigusloome mahu vähendamise kava. Selle kava juhtmõte on, et õigusloome, õigusaktide ettevalmistamine valitsuse poolt peab olema süsteemne, lähtuma *ultima ratio* põhimõttest. Vältida tuleb ülereguleerimist ehk juba toimivaid asju ei ole vaja täiendavalt õiguslikult reguleerida, õigusaktid peavad olema prognoositavad ja neile tuleb teha mõjuanalüüs nii enne vastuvõtmist kui ka selle järel. Selleks, et parlament saaks ülevaate, milline on Vabariigi Valitsuse kavandatav õiguspoliitiline plaan, teekaart, lubasin läinud aasta sügisel, et tutvustan parlamendile ministeeriumide õigusloomeplaane. Justiitsministeerium pani kokku ministeeriumide õigusloomeplaanide ülevaate ja nüüd on see ka kõigile parlamendikomisjonidele kättesaadavaks tehtud. Õigusriigis on tegelikult kaks kesket ressursi, mida seadusandja kasutab oma poliitiliste valikute elluviimiseks. Esimene on sügisel üleantav riigieelarve, kus määratakse ära rahalised valikud, ja teine on õigusloome. Et seadusandjal oleks parem ülevaade õigusloomest, ongi mõistlik koostada selline kokkuvõtlik plaan ja anda see parlamendi käsutusse.

Tõsiasi on see, et keskne probleem või ülesanne – vähendada Eesti õigusloome mahtu ja alandada seaduste masskorras loomise tempot – on praegu täpselt sama aktuaalne, kui see oli läinud aasta sügisel. Vabariigi Valitsuse koostatud ministeeriumide õigusloomeplaanide ülevaates on kokku 220 õiguspoliitilist algatust, mis on kas üksikideed konkreetse seadusnovelli näol mõne kitsa probleemi reguleerimiseks või mõeldud mingi valdkonna ulatuslikuks õiguslikuks reguleerimiseks. Ma tahan

rõhutada, et õigusloomeplaanis on selgelt seatud kolm kriteeriumi, millest üldjuhul peaks juhinduma. Need on seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuse koostamine, mõjuanalüüs ja olulisematel puhkudel ka järelanalüüs.

Kui vaadata õigusloome dünaamikat, siis 2014. aastal muutus toona kehtinud 398 seadusest 319, 2015. aastal muutus 380 seadusest 247. Põhjus oli kindlasti selles, et olid valimised ja valimistele järgnes parlamendi n-ö käivitumise tsükkel. Sellel aastal on dünaamika selline, et 380-st 1. jaanuaril jõus olnud seadusest on avaldatud juba 170 uut redaktsiooni. See tähendab, et seadust ei ole mitte tervikuna ümber kirjutatud, aga kas või ühe sõna puhul on aset leidnud muudatus.

Ma tahan välja tuua, et minu jaoks on hea õigusloome lähtekoht seaduse algatamisele eelnev väljatöötamiskavatsus. See on seaduse n-ö sünniluba, mis võimaldab langetada valiku, kas mingit küsimust on vaja veel juriidiliselt reguleerida või on ühiskonnas olemas ka mingid muud, pehmemad meetodid. Teiseks peab sealt olema näha ka see, milline on reaalne mõju ühiskonnale kulude või halduskoormuse näol. Võib öelda, et see trend, kui võrrelda 2014. aastaga, on liikunud positiivses suunas ehk väljatöötamiskavatsuste arv on kahekordistunud: 2014. aastal oli 22 väljatöötamiskavatsust, eelmisel aastal 41. Kahtlemata on olemas ka üks seaduste kataloog, kus väljatöötamiskavatsust ei ole ja kus see on ka objektiivselt õigustatud. Poolte eelnõude puhul oli väljatöötamiskavatsuse koostamata jätmise tingitud sellest, et tegemist oli Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega või välislepingu ratifitseerimise seadusega. Viimase puhul on tõepoolest nii, et kui riik on otsustanud poliitiliselt mingi lepinguga ühineda, siis on see tegelikult võta-või-jäta-juhtum. Kui aga objektiivsed erandid välja jätta, siis ma pean parlamendile tunnistama, et väljatöötamiskavatsuste koostamise vähesus on reaalne probleem. Sellest tulenevalt olen ma pidanud vajalikuks jätta eelmise aasta teises pooles, alates õigusloome mahu vähendamise kava täitmise alustamisest, kooskõlastamata seitse seaduseelnõu ehk 30% nendest juhtudest, kui eelnõule ei eelnenud väljatöötamiskavatsust. Nimetan need seaduseelnõud konkreetselt: erakooliseaduse muutmine, ruumiantmete seaduse ja äriseadustiku muutmine, rahvastikuregistri seaduse ja riigilõivuseaduse muutmine, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmine, käibemaksuseaduse muutmine, ehitusseadustiku ja riigilõivuseaduse muutmine, alkoholiseaduse ja reklaamiseaduse muutmine. Enamik kooskõlastuseta jäänud eelnõude puhul põhjendasid ministriumid väljatöötamiskavatsuse tegemata jätmist kiireloomulisusega. Siin ma pean objektiivselt tunnistama, et kõigil juhtudel ei olnud kindlasti tegemist kiireloomulisusega, mis oluks tingitud näiteks akuutsest riigielukriisist ja kus hea õigusloome tsüklis kõrvalekaldumine oleks olnud objektiivselt põhjendatud. Kiireloomulisusest saab tegelikkuses rääkida ikkagi siis, kui aset leiavad ettenägematud, prognoosimatud sündmused, olgu see siis seakatkujuhtum või ka majanduskeskkonna järsk muutus. Kiireloomulisus ei ole tegelikult põhjendus ka olukordades, kus probleem on olnud mõnda aega teada, kuid töö kehvade planeerimise tõttu läheb selle lahendamisele mingil hetkel lihtsalt kiireks, kuna tähtaegadest ei ole suudetud tavalises tsüklis kinni pidada. Ma tahan rõhutada, et seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus ei ole mitte mingi bürookraatlik instrument, mille puhul seaduseelnõu on sisuliselt juba kapis valmis ja piltlikult öeldes koostatakse pikk ilukõneline seletuskiri. Ei, see peab olema sisuline hinnang selle kohta, mida kavatakse teha ja mis on reaalsed alternatiivid. Tahan siinkohal kutsuda üles ka parlamendi alatisi komisjone hindama kõigepealt, kui eelnõu on jõudnud komisjoni menetlusse, ministriumide õigusloomeplaanide oma pädevusvaldkonnas, pidama selle üle debatti valitsusliikmetega ning kindlasti tundma huvi selle vastu, kui põhjalikult on tehtud mõjuanalüüs ja mis põhjusel või kaalutlusel on loobutud väljatöötamiskavatsusest. Rõhutan, et selle aasta algul muutsime väljatöötamiskavatsuse formaati lihtsamaks, võtmaks maha n-ö bürookraatlikku pinget või stressi. Väljatöötamiskavatsuses, eriti kui me räägime koormusest majanduskeskkonnale, on oluline välja tuua tõenduspõhised argumendid, miks ei ole võimalik saavutada sama eesmärki teistsuguste lahenduste kaudu. Küsimuse reguleerimine seadusega olgu viimane tee või lahendusviis ja peab olema ülekaalukas argument, miks ei ole võimalik saavutada soovitud muul viisil ehk siis saavutada sama eesmärki väiksemate kuludega.

Ma pean tunnistama, et väljatöötamiskavatsuse puhul on paralleelne nähtus reaalne kaasamine. Ütleme, kui mingi idee on laual, on olemas alternatiivid, mis on püütud koostada sisuliste alternatiividena, siis sellisel juhul on võimalik ka kaasamisprotsessis debatti pidada. Me oleme viimastel aastatel näinud, et parlamentaarses protsessis poleemikat tekitanud küsimuste puhul, olgu see näiteks kas või erakoolide rahastamine, kus väljatöötamiskavatsust ei olnud ja kiireloomulisuse argumendile rõhudes sooviti üldisest tsüklis kõrvale astuda või eelnev sisuline põhjendamine ära jätta, tulevad need probleemid lihtsalt hiljem kätte, neid ei ole võimalik ignoreerida.

Tahan rõhutada, et väljatöötamiskavatsuse kui õigusloomepoliitika ja seaduste ettevalmistamise vormi puhul on ennekõike oluline sisuline mõjuanalüüs. Kõige kesksemaks pean ma siin halduskoormuse mõõtmist. Enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides on valitsuse tasandil seatud eesmärgiks vähendada ettevõtjate halduskoormust. Nii on ka Eestis valitsus asunud nelja ministeeriumi koordineerimisel koostama nullbürookraatia projekti. Õigusloome protsessi vaadates pean tunnistama, et kooskõlastamisele esitatud eelnõude põhjal ei ole võimalik täheldada üldist suundumust halduskoormuse vähendamisele. Samuti on teave kaasneva halduskoormuse kohta ebaühtlane ja sageli esitatud kirjeldavalt, mistõttu lõppkokkuvõttes pole võimalik selgelt numbriliselt öelda, kui palju halduskoormus suureneb ja kui palju uus regulatsioon maksma läheb. Nii on paraku oht või trend, et see koormus kasvab, kasvab, kasvab, ilma et meil tegelikult oleks sellest reaalselt ülevaadet. Tõendamisega pole lood paremad ka siis, kui tegelikult astutakse positiivne samm koormuse vähendamise suunas. Võtame näiteks pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis läinud aasta konkursil esitati parima seaduse kandidaadiks. Soov oli nõudeid leevendada. Kindlasti see töigi kaasa ettevõtjate halduskoormuse vähenemise, kuid ka selle eelnõu puhul ei olnud objektiivselt välja toodud, kui suures ulatuses siis halduskoormus pakendiettevõtjatel ja taaskasutusorganisatsioonidel väheneb. Vaadates maailmas ringi, on selge, et riikides, kus majandusnäitajad on kõrged ja innovaatilisi lahendusi rohkelt, on põhjalik mõju, eriti majanduskeskkonnaga seotud mõju analüüsimine ja tõenduspõhine eksperimenteerimine poliitikavalikutega normaalsus. Nimetan siin Madalmaid, Suurbritanniat ja Taanit. On igati loogiline, et kui on olemas analüüs, millele tugineda, ning lahendusi on enne nende kehtestamist testitud, siis toovad need suurema tõenäosusega kaasa positiivse mõju, mida on taotletud, ning maandavad ka ebasoovitavate mõjude riski. Läinud aastal moodustas Soome eraldiseisva ja sõltumatu valitsuse mõjuanalüüside kvaliteedikontrolli organi. Ma kutsun teid üles suurendama ka parlamendi kui seadusandja võimet ja suutlikkust hinnata seaduseelnõude mõju, vastama küsimusele, kas valitsuse tehtud mõjuanalüüs on piisav ja laitmatult üles ehitatud. Samuti on teatud seaduste puhul vaja analüüsida ka järelmõju. Praegu on parlamendi menetluses arenguseire seaduse eelnõu, mille sisu on moodustada arengufondi analüütilise osa või kompetentsi baasil parlamendi juurde eraldi üksus. Ma kutsun üles selle eelnõu menetlemisel tõsiselt kaaluma seda, et lisaks tegelemisele üldisemate arenguküsimustega peab sellel üksusel olema väga selge kompetents. Ressurss, mis arengukavast tulenevalt üksuse käsutusse läheb, on täiesti korralik, et oleks võimalik koostada mõjuanalüüse, mida poliitilised jõud ja valdkonnakomisjonid saavad kasutada. Kindlasti on siis seadusandjal paremad võimalused pidada teaduspõhist debatti ka näiteks väga tehnoloogiliste valikute puhul, kui tal on taskus alternatiivne arvamus. Teisene arvamus peab seadusandjal olema ja peab olema ka tegelik võimalus, kuidas seda saada. Ma näen, et see üksus võiks olla üks praktiline tee, kuidas kehtestada seadusandja suuremat võimu õigusloomes.

Teine teema, nagu ma rõhutasin, on seaduste toime järelhindamine. See on täpselt sama oluline kui vastuvõtmine. Euroopa Komisjoni uues tööplaanis on õigusloomeliste algatuste kõrval võrdväärseks 50% ulatuses kehtiva õiguse järelhindamise ülesanne. Euroopa Komisjon peab otstarbekaks teha 50% kehtivate õigusaktide puhul järelanalüüs, kas õigusakt saavutas oma eesmärgi. Õigusloome tööplaanide ülevaate kohaselt on meil järelhindamise osakaal jätkuvalt väike. Sellel aastal on kavandatud teha järelhindamist vaid kolmele seaduseelnõule, millest ühena võib nimetada haldusreformi seadust. Siin ma tahan parlamendi alatistele komisjonidele südamele panna, et kui komisjon peab vajalikuks nõuda ministeeriumilt, kes on seaduse ette valmistanud, konkreetseks kuupäevaks ka järelhindamist – nii näiteks sai planeerimisseaduse uue teksti puhul kokku lepitud, et järgmisel aastal tuleb järelhindamine – , siis ei pruugi komisjoni otsusel olla küll formaaljuriidilist kaalu, aga poliitilise kultuuri kaal peab olema selline, et valitsusasutused ja ministeeriumid seda otsust tõepoolest arvestaksid.

Ma tahan julgelt siin esile tuua seda teed, mille alguses me alles oleme, aga mis on jällegi õigusloomelise kultuuri üks element, mida me ei tohi pidada kõrvalnähtuseks. See on alternatiivide otsimine õigusloomele ehk formaalsele seadusandlusele. Mitteregulatiivsete lahendusvariantide vähenemine kasutamine on tõsine üldine probleem. See tuleb selgelt välja ka väljatöötamiskavatsustest. Ühelt poolt on mõistlik see trend, et meil tekivad väljatöötamiskavatsused, kus alternatiivide võimalus üldse ongi loodud, aga probleem on selles, et paljudel juhtudel öeldakse väljatöötamiskavatsuses, et lahendus on kas seaduse muutmise või siis mitte midagi tegemine. Kui asetada otsustajate ette selline dualistlik valik, siis jääb ilmselgelt alati võitjaks variant A. See on nii lineaarse valiku puhul igati paratamatu. Teisisõnu peavad väljatöötamiskavatsustes olema ka tegelikud ja kasutatavad alternatiivid, ja seda peab Justiitsministeerium seaduseelnõude kooskõlastamisel silmas. Tõsiasi on see, et vaid

õiguslikele lahendustele keskenduv mõtteviis sünnitabki uusi ja uusi eelnõusid.

Teiseks tahan positiivse asjana rõhutada, et Justiitsministeerium on viimaste kuude jooksul väljatöötamiskavatsuste läbivaatamise raames jätnud andmata kooskõlastuse ettepanekutele asuda seadusmuudatusi välja töötama vaid selleks, et muuta seaduse struktuuri või lihvida sõnastust. Eelnõude puhul oleme juhtinud tähelepanu ka sellele, et seaduse täiendamine "täpsustavate" normidega võib viia lihtsalt uute muutmisevajadusteni või olla õiguselguse või ühetaolise kohaldatavuse seisukohalt täiesti mittevajalik. Mitteregulatiivsete lahendusvõimaluste puhul on OECD esile toonud ka nn nügimisvõtete suurema kasutamise, mis tähendab tegelikkuses seda, et regulatiivsete suuniste asemel püütakse leida lahendusi odavamalt ja tõhusamalt, suunates teistsuguste, pehmemate võtetega inimeste, ettevõtjate, kogu ühiskonna käitumist taotletavas suunas. Samuti on oluline arvestada, et me ei reguleeriks end kinni, eriti majanduskeskkonna arengut vaadates, ning et hea, innovaatilise lahenduse leidmise teel ei oleks tohutut õiguslike takistuste rägastikku. See on oluliselt seotud meie konkurentsivõimega. Euroopa Liidu Nõukogu praeguse eesistuja Hollandi üks prioriteete ongi just innovatsiooni toetav ja tulevikukindel õigusloome. See tähendab muu hulgas innovaatiliste lahenduste testimise võimaluste loomist. Ühe näitena võib siin tuua nn *regulatory sandboxes* ehk liivakastide loomise. Näiteks Suurbritannia finantssektoris võimaldatakse mõningaid teenuseid testida nii, et nad lülitatakse kehtivast õiguslikust raamistikust välja. See on paika pandud nõnda, et sellele ühele testimisühikule kehtivaid õigusnorme ei kohaldata, ja kui siis on näha, kuidas see praktikas toimib, tehakse pärast õiguskeskkonnas vajalikud muudatused.

Ma kutsun üles parlamenti hindama, kuidas regulatsioon on tegelikkuses toimunud, ning tegin riigikontrolörile ja õiguskantslerile kirjaliku ettepaneku, et ka riigikontrolör oma aastaaruandes seda hindaks ja oleks välisaudiitorina valmis pakkuma parlamendile mõjuanalüüsi. Parlamendikomisjone kutsun üles pöörduma õiguskantsleri poole küsimusega, kas mingit juhtumit on vaja seadusega reguleerida või piisab – eriti avaliku võimu ja haldusorganisatsioonisisestest küsimustes – ka organisatsiooni sisemisest ümberkorraldusest. Ühe seaduse muutmata püsimine pikka aega ei pruugi iseenesest olla mingisugune seaduse nõrkuse näitaja. Vastupidi, eriti majanduskeskkonnas on see suhete prognoositavuse puhul väärtus omaette. See on ka põhjus, miks Justiitsministeerium loobus varem kavandatud äriseadustiku uuest kodifikatsioonist või terviktekstist. Seal on asju, mida tuleb parandada, aga seda tuleb teha konkreetsete parandustega, millel on selge eesmärk. Kirjutada seadus otsast otsani uuesti terviktekstina läbi üksnes n-õ õigusesteetilistel kaalutlustel ei ole ilmselgelt praktiline ega vajalik Eesti ühiskonnale.

Euroopa Liidu õigusakti rakendamise puhul tahan veel rõhutada ja eraldi südamele panna, et me ei rakendaks Euroopa Liidu õigust üle, vaid kasutaksime nn *cold plating*'ut. Direktiivi puhul peab seaduseelnõu seletuskirjas olema selgelt välja toodud, mis normid on seotud vahetult direktiivi ülevõtmisega ja mis on mingisugune muu, riigi oma tarvidusest tulenev reguleerimine, mida püütakse Euroopa Liidu õiguse ülevõtmise käigus ära teha. Tõsiasi on see, et kolmandik meie õigusloomest on puhtalt Euroopa Liidu õiguse inkorporeerimine.

See on minu ülevaade õigusloome vähendamise kava rakendamise kohta. Trend on olnud positiivne, mis puudutab põhjendatust, aga see trend ei ole kindlasti mitte selline, mis lubaks öelda, et olukord vastab nendele eesmärkidele, mida me oleme hea õigusloome puhul silmas pidanud. Aitäh teile!

17:06 Esimees Eiki Nestor

Küsimused justiitsministrile. Helmen Kütt, palun!

17:06 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Kõigepealt suur tänu teile ülevaate ja oma seisukohtade tutvustamise eest! Ega muidu ei öelda, et lihtsus on kõige suurem keerukus. Selline võitlus bürokraatiaga on igatpidi tunnustatav ja kiiduväärne. Ja mulle tundub, et Justiitsministeeriumis on sellega nii tõsiselt võitlema hakatud, et väga paljud eelnõud ja mitmed muud asjad, mis ei ole tähtjaks Justiitsministeeriumist laekunud, ilmselt seetõttu seisavadki. Küsimus on mul aga hoopis muu kohta. Küsimus on nimelt selles, et Riigikogus on rahvastiku toetusrühm ja paljudel seadustel on väga suur mõju rahvastikule. See mõju võib seaduse vastuvõtmise korral olla kas positiivne või negatiivne. Kas te justiitsministrina kooskõlastust andes vaatate ka, kas selline analüüs, kus on uuritud just nimelt mõju rahvastikule ja meie tulevikule, on koostatud või te seda poolt ei jälgi?

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Iseenesest see on üks element, mida eelnõude koostajatel on vaja mõjuanalüüsides silmas pidada. Teoreetiline mudel nende mõjude kohta, mis puudutavad majanduskeskkonda, inimkeskkonda, samuti demograafilist olukorda, on lahti kirjutatud. Aga ma ei taha rääkida siin mitte üksnes negatiivsest, vaid vastupidi, tahan öelda, et paljudel juhtudel on trend positiivne, väga põhjalikult, intelligentset, ratsionaalselt on põhjendatud alternatiive. Selle kohta saab öelda ainult kiidusõnu. Teatud arenguruum on siin kindlasti selles, et täpsustada metoodikat, sõnastada niisugune võrreldav lähtealus, mille abil me saame oma seadusloomes rahvastiku- või demograafilisi trende mõõta. See mõõtmine ei tohi muutuda lihtsalt niisuguseks mõnes mõttes bürokraatlikuks klaaspärlimänguks, vaid me peame saama aru tegelikest mõjutustest. Ma arvan, et lisaks niisugusele deklaratiivsele üleskutele mõjusid uurida on vaja tõsist debatti nii parlamendi alatiste komisjonide kui ka fraktsioonide vahel, et teha kindlaks parlamendi ootused valitsuse eelnõudele – milline on see ratsionaalne akadeemiline tase, millele peab vastama valitsusest tulnud sisuline, mingit olulist teemat käsitlev eelnõu.

Iga asja saab loomulikult keerata groteski. Saab öelda, et on vähe põhjendatud, tuleb veel põhjendada ja veel juurde põhjendada. Aga siin ma julgustaksin just nimelt mõtlema lisaväärtusele, mis tekib selle arenguseire üksusega, mille loomise eelnõu kavatsetakse parlamendi ette tuua. Ma vaatasin n-ö üldistusjõudu, mis eelnõus sellele üksusele omistatakse. Kutsun üles eelnõu niimoodi konkretiseerima, et ka mõjuanalüüsiga seonduv oleks paika pandud – kas seda saavad tellida fraktsioonid, kuidas see tellimine toimub, millisel juhul –, et oleks vastav mehhanism, et tekiks rutiin. Muidu on oht, et arenguseire üksus hakkab mõnes mõttes endale ise tööd välja mõtlema. Sellisel juhul ei täida ta seda eesmärki, et parlament on sisuliselt poliitiliste valikute peremees ja nende valikute puhul hinnatakse mõjusid nii tagantjärele kui ka ette.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

17:06 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mõistlik jutt selle ülereguleerimise ja seaduste ülemäärase tootmise suhtes. Aga mind pani kõrvu kikitama kaks asja, mis te ütlesite. Üks on mitteregulatiivsete lahenduste vähene kasutamine, et alati hakatakse seadust muutma. Teine oli see brittide *sandbox*'i teema. Kas teil on võimalik tuua minule kui mittejuristile ja teistele ka mõni konkreetne näide, kus meil võiks neid mitteregulatiivseid lahendusi kasutada? Kas on äkki mõni selline teema, mis teile kohe meelde torgatab?

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Mõnes mõttes meil on selline olukord, mis puudutab näiteks jagamismajanduse teemasid. Seal ongi niisugune liivakasti olukord, kus me püüame seadusega asja paika panna. Meie loogika on, et me peame lähtuma võrdse kohtlemise põhimõttest – siin on taksofirmad ja on jagamismajanduse tegelased. Tegelikult me võime öelda, et see liivakasti situatsioon, see *sandbox* ongi meil juba nendes autodes, mis äppe kasutades ringi vuravad.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

17:06 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Te pühendusite väga palju mõjude analüüsile. Millal hakatakse iga seaduse puhul analüüsima regionaalpoliitika mõju? Meie ääremaastumine ja muud sellised probleemid on päris tõsised, neid ei teadvustata ja haldusreformi seadus ei lahenda neid mitte kuidagi. Mõjusid on võimalik analüüsida siis, kui kaasatakse ja arvestatakse eri huvigruppe. Huvigrupid räägivad, et jõutud on kaasamiseni, aga mitte arvestamiseni. Mis on olnud teie sõnum ministeeriumidele ja valitsusele? Milline on teie ministeeriumis reaalse arvestamise praktika? Märkisite ära parlamendi rolli, et siin on üks suur debati koht. Minule tehti aasta tagasi selgeks, et algataja ei ole mitte parlament, vaid valitsus.

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Kui hakata lõpust pihta, siis tõsisasi on – see on tänapäeva demokraatlikes süsteemides üldreegel –, et kui vaadata proportsiooni, siis lõviosa seadusi, eriti neid rohkem tehnoloogilise iseloomusega seadusi, tuleb valitsusest. Selge on see, et parlamendi, ennekõike opositsiooni roll oma alternatiivi välja pakkudes ongi teha seda erineva seadusandliku tee kaudu. Ma arvan, et on mitmeid juhtumeid, näiteks ka see ettepaneku tegemine valitsusele, kus opositsioonilt ei nõutagi, et ta peaks koostama sama mahuga ja normitehniliselt laitmatu eelnõu, kui seda on suuteline tegema valitsuse bürokraatiaaparaat. Need süsteemid jäävad osakaalu mõttes ilmselgelt alati tasakaalustamatuks.

Euroopa parlamentaarses praktikas on tõesti levinud seadusandlikud initsiatiivid või ettepanekud, kus piltlikult öeldes lühidalt kirjeldatakse ära, mis küsimust peaks valitsus reguleerima. Eestis ongi see ettepaneku tegemine valitsusele, mida minu meelest on ka poliitilise debati teemana meil vähe praktiseeritud, aga vahest hakkab see positiivses suunas muutuma.

Nüüd kaasamise küsimus. Ma olen jätkuvalt seisukohal, et jah, kaasatakse. Formaalne kaasamise loogika on ju olemas. Aga ma tulen tagasi selle juurde, et kaasamine on alles siis tegelik, kui laual on alternatiivsed ideed. Kujutleme, et su ette pannakse juba valmis sõiduauto – ma olen seda näidet ennegi toonud –, on see siis Škoda Octavia või mingi muu, ja siis öeldakse, et kritiseeri nüüd seda autot, mis peaks teistmoodi olema. Sa oled siis juba paratamatult selle eelnõu paradigmas sees – sa ütled, et see paragrahv on vale või too paragrahv on vale. Aga kaasamise läte, eriti näeme seda majanduskeskkonna puhul, on küsimus, kas mingit asja üldse peab tegema. Kas see on mõistlik asi, äkki ei peaks seda sellisel kujul tegema või on olemas mingi alternatiiv? Siis on võimalik kaasamisdebatti pidada ja siis on konkreetsel ministeeriumil, valitsusasutusel tõendamise koormus palju suurem. Kui on juba valmis saadud võimas toode, luksusformaadis seadus, siis on seda kritiseerida või minna tagasi alguse juurde ja küsida, miks seda üldse vaja on, psühholoogiliselt palju keerulisem. See on tõsiasi. Kas kaasamine on alati hea? On häid näiteid ja küllap on ka kehvemaid näiteid. Kindlasti on niisugune trend, mis viimastel aastatel on ka parlamendis olnud, et sellisel juhul peab huviorganisatsioonide väljund jõudma parlamenti. Ma arvan, et see on igati mõistlik suund. Oleks aga mõistlik, kui peale seaduseelnõu oleks komisjonide laual ka väljatöötamiskavatsus, mis tehti aasta või poolteist aastat tagasi. Ja kui võrrelda neid mõjusid, siis on kindlasti näha, et seal on ka erinevusi. Sellel on objektiivsed põhjused ja on ka mingisugused poliitilised kaalutlused. Poliitilised valikud on alati erinevad, üks partei ütleb ühte, teisel on teistpidine vaade. Tähtis on aga see, et n-ö tõenduspõhine lävi või see argumendikett, mida on kasutatud, oleks kättesaadav kõigile otsustajatele ja selle pinnalt on võimalik debatti pidada. Mis suunas otsus langetatakse, see on juba rahvaesinduse prerogatiiv.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

17:06 Jüri Adams

Härra minister, minu küsimus on mõjude analüüsi kohta. Ma olen näinud meie eelnõude seletuskirjades kohustuslikku osa, mis peaks nagu seda sisaldama. Analüüsi ei ole ma seal vist kunagi näinud, tavaliselt on seal kirjas eelnõu koostajate soovid ja unistused. Mul ei tule meelde, et ma oleks selles osas kordagi näinud näiteks niisugust teksti, et käesoleva seadusmuudatusega kaasnevad sellised ja sellised negatiivsed mõjud või uued ohud. Minu isiklik arvamus on, et niisugune seadusmuudatus, millel on ainult üks tulemus ja negatiivne tagajärg kindlasti puudub, ei ole võimalik. Ma olen arvamusel, et negatiivsete tagajärgede ärahoidmine on omaette teema. Kuidas siit edasi minna?

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Nagu ma ütlesin, on teoreetiline mudel koostatud ja peaks iseenesest olema rakendatav. Võiks pürgida sinnapoole, et ka riigi, keskvalitsuse õigusloomejuristid moodustavad selles mõttes n-ö ühte õigusloomekultuuri kandva terviku. Sellepärast Justiitsministeerium võttiski läinud aasta sügisel kokku kõigi ministeeriumide õigusloomejuristid, et rõhutada neid õigusloomepoliitika väärtushinnanguid, millest kõik ministeeriumid peaksid juhinduma. Mis puudutab mõjuanalüüsi kriitikat, siis ma olen nõus, et mitme seaduse puhul on täiesti selgelt nii, et see osa on ära täidetud, tekst on olemas, sõnad on olemas, aga mõtet ei ole. Või on see mõte selline elliptiline, argumenteerib iseendaga. Kui seletuskiri piltlikult öeldes lihtsalt kirjeldab seadust ladiusas esseistlikus stiilis, siis ei ole loomulikult tegemist mõjuanalüüsiga. Justiitsministeerium on püüdnud sisulise mõjuanalüüsi nõudele tähelepanu pöörata, kasutades oma käsutuses olevat instrumenti, milleks on seaduseelnõu kooskõlastamata jätmine. Sellele

järgneb siis juba poliitiline debatt. Tähtis on aga see, et ilma parlamendita ei ole võimalik õigusloomekultuuri muuta – see on minu esmane mõttekäik. Õigusloome loogika ja kvaliteedi muutuse puhul tahaksin rõhuda just nimelt sellele, et see võiks olla niisugune parlamendi ühine asi, parlamendi identiteedi asi, mida ajada. Ühel päeval on ühed koalitsioonis ja teised opositsioonis jne. See kogu on see, kes ta praegu on, päev-päevalt on arenenud ja positiivses suunas liikunud tema n-ö tehniline võimekus seadusi koostada. Mis puudutab aga ootusi sisulisele põhjendatusele – ennekõike on see lähtekoht –, siis Justiitsministeerium täidab valitsuse poolt oma rolli ära, aga ma kutsun ka parlamenti üles pidama eraldi debatti selle üle, millised on ootused õigusloome kvaliteedile. Me tahame, et oleksime võimelised sisuliselt debateerima. Näiteks kütuseaktsiisi puhul on ka see küsimus, et milline on mõjude dünaamika, millal me saame öelda, et on olemas ka negatiivsed mõjud, mida tuleb arvestada, ja teha järeelhindamine, et siis öelda, kas taotletavat eesmärki on võimalik täielikult saavutada või mitte. Sotsiaal-majanduslikus vallas on selle kohta veel igasuguseid näiteid.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Andres Anvelt, palun!

17:06 Andres Anvelt

Aitäh, härra esimees! Hea kolleeg! Sa räägid, ja päris põhjendatult, et neid VTK-sid tuleks teha põhjalikumalt ja aina rohkemate eelnõude puhul. Aga kas siin ei või tekkida sellist näilist tegevust, et me toodame sellega bürokraatiat juurde? Ministeeriumis näeb hulk ametnikke palju vaeva, higistavad ja teevad VTK valmis. See jõuab Justiitsministeeriumisse, kes seda ei kooskõlasta, siis ta läheb ministeeriumisse tagasi ja sinna hakatakse tegema parandusi. Kas sa ei ole mõelnud sellele, et kui me tahame vähendada liigset õigustoodangut, siis võiks Justiitsministeerium oma silotornist välja tulla, minna teise silotorni ja võtta VTK väljatöötamisest juba algusest peale osa? Siis ei oleks dubleerivaid töid ja tegevusi.

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma arvan, et see on õige osutus. Samamoodi võiks ju aga lihtsustatult öelda, et tuleks teha ainult häid seadusi, teha neid kiiresti, mitte venitades, kuna head seadused toovad positiivseid tulemeid. Küsimus on, kuidas seda saavutada. Ma tahan öelda, et kui töö, mis ametnikud selleks teevad, kulutades mehaanilist ressursi, päädib sellega, et jõutakse seisukohale, et mõnda seadust ei ole vaja, siis ei ole see ühiskonna jaoks kaotatud raha. Tegelikult on see viletsam variant, kui hoopis kehv, vildakas või ülemäärane regulatsioon realiseerub ilma tõketeta. Selles mõttes on teatud debatiruum nendes asjades igati mõistlik.

Mismoodi see võiks tulevikus olla, kui rääkida pisikese Eesti riigihaldusest ja niisugusest tihedamast omavahelisest koostööst? Suurbritannias, suures riigis on võetud selline suund, et on olemas üks valitsuse õigusloometeenistus. Ministeeriumidel on teadmine, et see ei ole mingisugune poliitiline instrument, mille juht omandab supervõimu kõigi ministrite üle, vaid on üks teenistus, mis teenindab kõiki asutusi. Ma arvan, et esimesena me tahame katsetada seda tihedama koostöö formaati siis, kui valmib ministeeriumide ühishoone, kus neli ministeeriumi satub ruumilises mõttes kõrvuti. Ma olen ka seda meelt, et kui sisulise töö loogika järgi saadetakse valitsussektori sees üksteisele palju kirju, siis tegelikult peaks otsima teid, kus seda ei tehta. On olemas poliitiline debatt valitsusliikmete vahel, mida peetakse teises formaadis. Aga mis puudutab akadeemilist nõudlikkust, põhjendatust ja seaduse vorminõudeid, siis nende puhul ei ole poliitilise debati ruumi. See on koht, kus valitsus ei lase latti allapoole. See on minu loogika. Kui võrrelda riigihangetega, siis ei saa olla nii, et mingi hanke puhul tehakse poliitiliselt mõõndusi. Nõudeid tuleb kohaldada kõigile ühetaoliselt.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Andrei Novikov, palun!

17:06 Andrei Novikov

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Viimaste aastate õigusloome vähendamise praktika seondub enamikul inimestel nii bürokraatliku poole pealt kui ka üldises mõttes eeskätt pakettseadustega. Kas võib oodata ka selle praktika muutumist?

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Seda on ju kritiseerinud ka riigipea seaduste väljakuulutajana. Parlament on selle kohta kehtestanud oma reeglid, et on olemas teatud piir, et teatud juhul ei tohiks seda aktsepteerida. See, et muudetakse mitmeid seadusi, kui tahetakse muuta üht õigussuhet, on täiesti normaalne. Ma ise olin ka veidikene kimbatuses, et üksikute novellseaduste arv õigusloomes kasvab, kui teha neid asju eraldi, ja võib tekkida väike paradoks. Aga Justiitsministeeriumis me valisime ikkagi selle suuna, et kui on üks konkreetne õigussuhe, siis me teeme eraldi eelnõu. Selle tulemusena, ärge pahandage, on siin praegu näiteks eraldi kolm-neli karistusseadustiku muutmist, ehkki oleks võinud võtta ja lüüa nad kõik ühe klambri vahele. Või siis mitmest Euroopa direktiivist tulenevad muutmised seoses börsipettuste ja võltsrahaga. Aga me valisime ikkagi selle tee, et asi oleks parlamendile hoomatav, et ei oleks kuhjatud kokku niisugust mutimullahunnikut. See loogika võiks olla läbiv, et mutimullahunnikuid ei tekitata. Eriti valvas peab olema ka siis, kui püütakse teha terviktekste. Ühtepidi otsekui ei oleks tegu kobarseadusega, kui kogu valdkond tervikuna läbi kirjutatakse. Aga sinna on niisuguseid kontroversaalseid küsimusi ja küsimust, kas mingeid asju on üldse mõtet reguleerida, kõige lihtsam ära peita. Kui kõnelda sellest, et kodifikatsiooni ja sealt edasi ka uude tervikteksti tuleb suhtuda erilise valvsusega, siis ma arvan, et konkreetne õigussuhe, mingisugune asi, mida reguleeritakse, on n-ö normaalses õiguskeskkonnas kõige loomulikum seadusandlik asi. Ega ma ei kõnele sellest, et Eestis parlament seadusandjana sulgeda, ega see ei ole mu mõte. Olukord ja dünaamika ühiskonnas ju muutuvad, on erinevad arusaamad ja ka poliitilised valikud, aga tähtis on, et järgitaks teatud loogikat. Ja mis kõige olulisem, seadusandjal peab olema võimalik sisuliselt jälgida ja saada ülevaade, mis on tegelik tahe või mida taotletakse, milline on seaduseelnõu reaalne mõju.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

17:06 Krista Aru

Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Eesti teadlaskonna hulgast on juba aastaid kostnud nurinat, et Eesti seadusandlik ja täitevvõim kaasavad seaduste ettevalmistamise protsessi liiga vähe Eesti teadlaste kompetentsi. Võtame sellesama mõjude analüüsi. Miks siin ei kaasata siis Eesti teadlaskonda? Kas te nüüd, valmistades ette oma tänast poliitilist avaldust, mõtestasite ja analüüsisite läbi ka selle probleemi või on teil siin kohe mingid tulevikuplaanid välja pakkuda?

17:06 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Justiitsministeeriumis on mindud sellele teele – ja ma arvan, et see ei ole halb tee –, et kui on suuremad plokkteemad, siis nende käsitlemise ettevalmistamiseks, olgu siin näiteks kriminaalmenetluse reform, korraldatakse ka hange, kus osalevad õigusteadlaste rühmad ja kus asju sisuliselt kaalutakse. Ma arvan, et kõik seaduseelnõud ei peagi sündima üksnes õigusloomejuristide laua peal, vaid nii seaduse enda väljatöötamiseks kui ka tema mõju lähteanalüüsiks korraldatakse hange ja selle pinnalt hakatakse edasisi järeldusi tegema. Minu arvates oleks see igati mõistlik suund ja eri valdkondades, lähtudes ka Euroopa Liidu haldusvõimekuse tõstmise nõuetest, peab seda üldjuhul jätkama.

Nii et küsimus ei ole selles, et meil oleks puudu intellektuaalsest kompetentsist. Meil on olemas sõltumatud analüüsikeskused, meil on olemas akadeemilised asutused, meil on valitsussektoris – ükskõik, mis valdkonnas – piisavalt mitmesuguste teadmistega inimesi. Küsimus ei ole selles, et me ei suuda või et meil ei ole jõudu ega võimekust mingeid mõjusid põhjalikult analüüsida. Eks põhjused, miks meie ees selline väljakutse on, seisnevad ennekõike halduskultuuri muutmises. Ja seepärast mul ongi üleskutse parlamendile. Me oleme kehtestanud teatud reeglid ja püüame nendest juhinduda, aga kuna lõppkokkuvõttes on valitsuse õigusloomeline materjal ikkagi poolfabrikaat, mis tuleb parlamenti ja millele parlament annab oma hinnangu, siis saab neid muutusi esile kutsuda ennekõike parlamendi hoiakust lähtudes.

17:06 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

17:06 Monika Haukanõmm

Tänan, härra juhataja! Hea minister! Tihtipeale on selleks, et ühte seadust edukalt rakendada, vaja ka rakendusakte, näiteks ministri määruste alusel. Me oleme siin tihtipeale kokku puutunud sellega, et kui me menetleme seaduseelnõu, siis eeldatakse, et ka rakendusaktide mustandid on olemas. Mõnikord on olemas nende pealkirjad, mõnikord ei ole. Tihti ei ole neid akte ka kooskõlastusringile saadetud, mis viib selleni, et seadus jõustub, aga rakendusakte ei ole ja need viibivad veel väga-väga kaua. Võtame näiteks ehitusseadustiku, mis jõustus 1. jaanuaril s.a. Minister pole andnud siin välja määrust, mis puudutab ehitistele ja rajatistele ligipääsu nõudeid. Need on väga olulised, et puudega inimesed saaksid võrdselt teiste inimestega ühiskonnaelus osaleda. Kas teil on plaan, kuidas kõrvaldada sellist kitsaskohta, et määrused nii kaua ei viibiks?

17:07 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ennekõike tekib niisugune ulatuslik rakendusaktide vajadus siis, kui tehakse uus kodifikatsioon või tervikakt. Seal on siis, ma kujutan ette, mingisugune valdkonnaküsimus. Selles sotsiaalõiguse kodifikatsioonis, ma arvan, võib olla kümneid määrusi, mis valitsuse ja ministri tasemel tehakse. Seetõttu peabki lähtekoht olema selline, et nendesse kodifikatsioonidesse endisse tuleb suhtuda väga ettevaatlikult. Me näeme ju, et tegelikult toob nende rakendamine kaasa olulisi muutusi elus, mis ei pruugi olla väärtus iseenesest. Aga mis puudutab rakendusaktide vajadust, siis nominaalne nõue on ju olemas. Varasematel aastatel on vahel olnud ka juhtumeid, kus rakendusaktina on lihtsalt kirjas, et ministri määrus selle valdkonna kohta, ja punkt, sisu on jäetud avamata. Justiitsministeerium oma kooskõlastustes arvestab kindlasti seda, et üks asi on haldussisesed rakendusaktid, mille puhul bürokraatia on võimeline küsimusi lahendama, aga teine asi on need rakendusaktid, millel on mõju ühiskonnale laiemalt, ettevõtjatele, erivajadustega inimestele jne. Kui rakendusakti adressaat on kogu ühiskond, siis peaks rakendusakti kavandata sisu kindlasti seaduseelnõu seletuskirjas kajastuma.

18:07 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, justiitsminister Urmas Reinsalu! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Toomas Vitsut Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

18:07 Toomas Vitsut

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kui senist massiivset õigusloomet sai põhjendada Eesti riigi taastamisega või Euroopa Liidu liikmeks astumisega, siis nüüd ei ole ülikiire õigusloome enam kuidagi põhjendatud. Ometi on praeguse õigusloome suurim probleem just pidev seaduste muutmine. Jõustunud seaduse pinnalt ei jõua veel kohtupraktikatki tekkida, kui juba asutakse seadust muutma. Nii muudame endiselt ühe aasta jooksul peaaegu kõiki kehtivaid seadusi ning mõni neist on lausa permanentselt menetluses. Põhjus seisneb sageli asjaolus, et seadustega reguleeritakse seda, mida üldse seadustega reguleerima ei peaks. Nii ütleb ka õigusloome mahu vähendamise kava, et iga õigusakti vajalikkust tuleb kriitiliselt hinnata ning pöörata suurt tähelepanu õigusloome protsessi järgimisele ning õigusaktide kvaliteedile.

Õigusaktide vajalikkuse tagamiseks on 2011. aastal vastu võetud hea õigusloome ja normitehnika eeskiri. Eeskirja kohaselt peab Vabariigi Valitsuse algatatud seaduseelnõule eelnema väljatöötamiskavatsus. Just väljatöötamiskavatsusega saab selgeks, kas konkreetse probleemi lahendamiseks on ilmtingimata vaja seadust muuta või saab probleemi lahendada määruse tasandil või avalikkust teavitades. Kavas sätestatakse, et tuleb suurendada huvirühmade kaasatust võimalikult varases poliitika kujundamise etapis. Huvirühmade kaasamine õigusloomeprotsessi on äärmiselt oluline ja vajalik. Üksnes huvirühmade kaasamisest aga ei piisa. Nii oleme tunnustajaks sellele, kuidas riigihalduse minister on suurendanud rahva teadlikkust haldusreformi eelnõu sisust, kuid samas on huvirühmade esitatud muudatusettepanekud selle eelnõu kohta jäetud täielikult arvestamata. Kaasatus ei tohiks seisneda üksnes rahva ärakuulamises, vaid peaks tähendama ka rahva ettepanekutega arvestamist.

Valitsuse poliitika kujundamisel ja Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisel peab lähtuma õigusloome kvaliteedi parandamise ja mahu vähendamise põhimõttest. Eesmärk on see, et Eesti ei kehtestaks Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisel rangemaid reegleid, kui Euroopa Liidu õigusaktid ette näevad. Rangemate reeglite kehtestamine ei ole keelatud, kuid sellisel juhul peab eelnõu seletuskirja mõjude osas olema selgitatud, miks rangemate reeglite kehtestamine on põhjendatud. Nii menetlesime alles

hiljuti õiguskomisjonis ja täiskogu saalis eelnõu, millega kehtestati ühtsed nõuded Euroopa ühisraha euro suhtes. Kui karistusseadustiku muudatustega võis nõustuda, siis kriminaalmenetluse seadustiku muudatus oli oluliselt rangem direktiivis ettenähtust. Nimelt pidas direktiiv vajalikuks, et liikmesriigid võtaksid meetmeid, et tagada isikutele, üksustele või talitustele, kellel on vastava kuriteo uurimise või süüdistuse esitamise kohustus ...

Palun, kas ma saaksin lisaaga?

18:07 Esimees Eiki Nestor

Palun, kolm minutit lisaaga!

18:07 Toomas Vitsut

... kättesaadavad tulemuslikud uurimisvahendid, näiteks organiseeritud kuritegevuse või muude raskete kuritegude puhul kasutatavad uurimisvahendid. Eelnõu autorid pidasid vajalikuks uurimisvahendiks jälitustoimingu võimaldamist, mille puhul on tegu isiku põhiõigusi tõsiselt riivava uurimistoiminguga. Direktiivi nõude oleks saanud üle võtta ka ilma kriminaalmenetluse seadustikku muutmata, sest organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise võimalused on seal juba olemas. Ka ei olnud mõjude hindamisel piisavalt põhjendatud rangemate nõuete kehtestamine. Üldiselt torkabki silma, et kui midagi üle võetakse, siis õiguskaitseorganitele õiguste lisamisel püütakse saavutada maksimum, aga inimese põhiõiguste kaitsmisel pole sageli isegi miinimumnõuetega arvestatud. Minu arust vajaks selline tendents muutmist.

Eesti Keskerakonna fraktsiooni seisukoht on, et õigusloome mahtu tuleb vähendada. Iga uus õigusakt peab olema piisavalt põhjalikult ette valmistatud ja püsiv, et see ei vajaks peatset ümbertegemist. Enne kui asume seadust kehtestama või muutma, tuleks vaadata, kas tekkinud probleemi õnnestub reguleerida määruse tasandil või piisab avalikkuse teavitamisest. Täna tähelepanu eest!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Raivo Aeg Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, palun!

18:07 Raivo Aeg

Austatud esimees! Head kolleegid! Nagu eelkõneleja juba mainis, oli eelmise sajandi lõpukümnend tõepoolest lohkava seadusloome ja väga rohkete seadusmuudatuste tegemise periood. On ju selge, et ühiskondliku formatsiooni muutudes on tahes-tahtmata vaja üles ehitada uus ühiskond ja kehtestada seadusandlik raamistik, nii et elu saaks minna edasi vastavalt uutele väärtustele. Aga eks see omakorda põhjustas ka sellist stiihilisust ja virvarri seadusloomes, iga uus parandus tingis järgmiste paranduste vastuvõtmise, kuna tekkis hulgaliselt vastuolusid ja neid kõiki tuli järk-järgult kõrvaldada.

Samuti oleme olnud tunnistajaks, et seadusandlik initsiatiiv on järjepidevalt liikunud ministeeriumide allasutustest, valitsusasutustest ministeeriumide kui poliitika kujundajate kätte, mis on kindlasti tervitatav. Selle tulemusel on eesmärgiks seatud koordineeritud, ühtlane seadusloome vähemalt ühe ministeeriumi valitsemisalas. Üheks küllaltki oluliseks sammuks seadusloome vohamise takistamisel tuleb minu meelest pidada ka seda, et ministeeriumidele on kehtestatud õigusloome plaani koostamise kord ja ministeeriumide plaanide n-õ kokkukuldamisel valmib kogu riigi üldine õigusloome kava või plaan. See sunnib ilmtingimata ministeeriume ja üldse eelnõude algatajaid põhjalikult läbi mõtlema, kas konkreetsel eelnõul on perspektiivi või ei ole, ja oma tegevusi palju pikemalt ette kavandama, mõtlema vähemalt aasta või natuke pikema perioodi ulatuses.

On räägitud ka HÕNTE-st ehk hea õigusloome ja normitehnika eeskirjast. Loomulikult on meie eesmärk, et HÕNTE rakenduks täies mahus. See aitaks pärssida seda massiivset seadusloomet, jälgida väga selgelt väljatöötamiskavatsust, hinnata mõjusid ja järeelmõjusid jne. See annab ka ametnikkonnale rohkem tööd kui ainult uute seaduseelnõude koostamine ja kokkukirjutamine, just nende mõjude hindamine.

Kindlasti peab alati silmas pidama, et seadused on ju inimeste jaoks, ühest küljest nad annavad inimestele õigusi ja teisest küljest kaitsevad neid õigusi ükskõik missuguses eluvaldkonnas ta toimub. Muidugi on valdkondasid, mis on nii spetsiifilised, et tavainimesel ongi raske seal seadustes orienteeruda, seadustele hinnangut anda või nende järgi oma käitumist ja hoiakuid sättida ning otsuseid langetada. Need ongi detailideni arusaadavad ainult juristidele. Väga palju on Eestis aga ikkagi selliseid valdkondi, kus ka tavainimene peaks suutma seadusandlikus raamistikus orienteeruda.

Kahjuks ta tänasel päeval sageli seda ei suuda. Tihti tuleb inimesel selleks, et aru saada, mismoodi ta peaks ühel või teisel juhul käituma, millised kohustused on talle seatud, paluda abi juristi käest. Samas me räägime, et riik on hädas õigusabi tagamisega elanikkonnale, eeskätt vähekindlustatud inimestele. Selline protsess tekitab tegelikult lisakulutusi ka riigile endale, et oma kodanikkonda võrdselt kohelda. Ma palun lisaiega!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

18:07 Raivo Aeg

Võib-olla on sellele siin juba viidatud, aga ka mina näen tõepoolest ühe probleemina seda, et me üritame seadustesse liiga palju igapäevaelu detaile sisse kirjutada. Muidu oleks see ju hea, võtad seaduse kätte, loed kogu regulatsiooni ära ja tead täpselt, kuidas istuda, kuidas astuda, kuidas elada. Aga kui nüüd mingisugune asjaolu, tehioolu peaks muutuma, siis tuleb selleks, et viia seaduse raamistik kooskõlla päriseluga, läbida põhjalik seaduse muutmise protsess. See protsess võiks mõnikord olla kindlasti palju kiirem ja efektiivsem, kui anda täitevvoimule lisavolitusi ja kas valitsus või vastav ministeerium kehtestaks muudatused määrusega. Hea näide on kas või hiljutine Aafrika seakatku teema, kus suureks probleemiks oli jahiseaduse muutmine. Probleem oli üleval, aga lahendamine venis ja venis mitu kuud, sellepärast et mõne üksiku seaduspügala korrigeerimine, kooskõlla viimine päriseluga võttis aega. Samas oleks see võinud olla Keskkonnaministeeriumi valitsemisala küsimus ja probleem saanuks oluliselt kiiremini lahendatud.

Ega tulevik ju siiski must ei ole. Kui me kõiki neid asjaolusid ka siin oma lugupeetud kogus arvestame ja nendele tähelepanu pöörame, küllap me saame siis üheskoos seda seadusloome massiivset pealetungi pärssida ja selle läbi ka meie oma riigi kodanike elu lihtsamaks muuta. Aitäh!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaiega.

18:07 Jüri Adams

Inerts ei ole mitte ainult füüsika mõiste. Inerts on olemas ka ühiskondlikus elus, mõtlemises ja kahtlemata ka riigi töös. Eesti kõnekäänd, et alguses ei saa vedama ja pärast ei saa pidama, ju üldjuhul kehtib. Seadusandluse valdkonnas ollakse selles olukorras, kus ei saa hästi pidama. Selles mõttes on justiitsministri väljapakutud teema Vabaerakonna fraktsiooni arvates õige ja vajalik. Iseasi on see, et me ei oska hinnata, kas ministri pakutud konkreetsete lahendused on need, mis viiksid taotletava eesmärgi saavutamisele. Aga eks seda saab näha.

Umbes 15 aastat tagasi, siis, kui võeti vastu võlaõigusseadus – see pidi olema kas 2000. või 2001. aasta – , oli mul võimalus teha tollase õiguskomisjoni esimehena siitsamast kõnepuldist poliitiline avaldus, et teatud mõttes on Eesti uus seadusloome valmis. Selles mõttes, et enam ei olnud selliseid lünkasid, mida oleks olnud vaja kiires korras täita. Ütlesin ka siis, et nüüd on küsimus, kuidas me saaksime seaduste tegemise töö pidama. Kogemus näitas, et ei saanud pidama. Eelnenud kümne aasta suure töö mitmesugused jätkuprotsessid keetsid veel aastaid, kaasa arvatud selliste eelnõude, mis olid mittevajalikuks või mittekvaliteetseks osutunud, tagantjärele seadusteks tegemine.

Pärast seda tuli periood, kus Eesti astus Euroopa Liidu liikmeks. Siis oli aastaid massiivset tööd, et harmoneerida Eesti seadused Euroopa õigusega. Sellel tööil veel selget lõppu ei ole, sellepärast et Euroopa Liidu direktiive, mille omaksvõtmisega me peame tegelema, muudkui tuleb ja tuleb nagu Vändrast saelaudu. Kas kunagi tuleb niisugune poliitiline areng, mis võiks seda pidurdada, seda ei oska mina ette näha.

Ma ei näe üldse arutuse all olevale probleemile selget lahendust. Justiitsminister andis hinnangu, et umbes kolmandik Eesti seadusandlikust tegevusest on harmoneerimine Euroopa Liidu õigusega. Väga raske on seda mõõta ja hinnata. Ma olen nüüd aasta olnud Riigikogu liige. Kui ma vaatan põhiseaduskomisjoni aastast töökogemust ja püüan hinnata, kui suured ja olulised on olnud seaduseelnõud, siis ma väidaksin küll, et mahuliselt ja vaimuenergia kulu poolest on umbes 2/3 selle aasta tööst olnud seotud eurodirektiivide omaksvõtmisega. Kõige massiivsem oli välismaalastele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse uus versioon. Oli ka teisi, kuni selliste kurioosumiteni välja, et me oleme andnud heakskiidu direktiividest lähtuvatele eelnõudele, mida minu arvamusel kohaselt

Eestis vaja ei olnud, sest Eesti õigusaktid olid vastavas valdkonnas hulga põhimõttelisemad ja edumeelsemad kui direktiiv. Me peame ilmselt hakkama kõik ühiselt ja koos teiste Euroopa riikidega mõtlema, mis saab edasi. Sellises tempos ei tohiks see protsess enam jätkuda.

Teine rühm eelnõusid, mida me parlamendis menetleme, on suhteliselt lühikeste ja detaile täpsustavate seaduste eelnõud. Ma olen varem avaldanud arvamust, et võib-olla oleks olnud mõistlikum, kui Eestis oleks algusest peale läinud asjad teistmoodi, st et rohkem detaile otsustataks valitsuse või ministri määrusega või kuidagi teistmoodi, et nad ei oleks seaduste põhitekstis. Selle teema juurde võiks tagasi tulla. Ma ei ole praegu kindel, kui suur see maht on, aga tõenäoliselt me teeme seda sorti seadusi aastas sadakond.

Viimane grupp seaduseelnõusid on mitmesugused opositsiooni algatused. Nendel on enam-vähem üks saatus. See on nagu kärbse tõrjumine sellises elamus, kus ei ole moodsaid kärbsepüüniseid ega mürki nende vastu. Kärbseid äitakse siis kärbselapatsiga ja lüüakse surnuks, kui nad muutuvad liiga tüütuks. Vabaerakonna paar algatust said täna sedamoodi oma surmamatsu. Aga noh, eks me elame ajal, kus selliseid putukaid ikka ja jälle ilmub. Nii et tõenäoliselt see töö ei muutu.

Minister kasutas siin niisugust minu arvates mitte väga sisulist väljendit, et parlament peab andma oma hinnangu eelnõudele. Vaadake, sisuliselt ei ole ju asi niimoodi, et parlament annab. Parlamendis on olemas valitsuskoalitsiooni enamus ja siis on olemas opositsioonifraktsioonid. Eesti parlamentarismi üks põhiprobleeme, mis jõudis välja kujuneda 1999. aasta paiku, on teatud automatism: kui eelnõu tuleb meie valitsusest ja ministriumidest, siis tuleb sellele kummitempliga "dobro" alla lüüa. Kui eelnõu tuleb kuskilt mujalt, siis tuleb sellele nagu tõrjutavale kärbsele lapatsiga lajatada. Meil oli siin hiljaaegu kogemus haldusreformi seadusega. Mis on selle puhul parlamendi hinnang? Parlamendi hinnang oli selline, et valitsuskoalitsioon otsustas oma käed puhtaks pesta ja anda automaatselt kummitemplina heakskiit kõigele, mis sinna eelnõusse oli sisse pandud. Ma väga tahaks, et Eesti parlamendis jõustuks kunagi mingisugune teine kord, nii et parlamendiliikmed tunneksid ka isiklikku vastutust selle eest, millele nad kummitemplina reageerivad. Täna tähelepanu eest!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisa-aega.

18:07 Igor Gräzin

Austatud härra esimees! Lugupeetud kohalviibijad! Nüüd on see juhtum, kus ma olen nõus kõigega, mis eespool räägiti, ja ma pean hakkama improviseerima. Vaatame, mis välja tuleb. Kõigepealt fakt nr 1. USA üks kõige suuremaid katastroofe oli jaapanlaste rünnak Pearl Harborile. Mispärast ameeriklased seda katastroofi ette ei näinud? Sellepärast, et luureinformatsiooni kogus oli nii massiivne, et nad ei leidnud lihtsalt õiget informatsiooni üles. Seda ei väida mina, seda väitis Norbert Wiener. Ehk teiste sõnadega, kui asju on liiga palju, siis ei leia õiget paberit üles.

Teiseks. Minu sõbra Talvikut ei ole kahjuks siin. Ma tahtsin tsiteerida teises kontekstis, aga olgu peale. Kuulus filmirežissöör Eldar Rjazanov on öelnud: "Bardakk ei ole korralagedus, bardakk on selline kord. Üleminek on märkamatu." Ühesõnaga, ma tahan väita järgmist: kui meil on midagi väga-väga palju, näiteks seadusi, siis kuskil tuleb kriitiline piir. Me lisame veel ühe seaduse juurde, me lisame veel ühe lehekülje ja sellega kompromiteerime kõik eelmised. Me arvame, et reguleerime rohkem, aga tegelikult jätame reguleerimata või tõmbame maha selle, mis enne oli.

Ma olen ambitsioonikam kui härra minister. Tähelepanu, küsimus ei ole selles, et me tõmbame ühe seaduse maha, teise paneme juurde jne. Ma ütlesin nii, et meil on hulk selliseid seadusi, mis reguleerivad terveid valdkondi, mida eraldi reguleerima ei peaks. Näiteks on meil spordiseadus, mis ei ole midagi muud kui tavaline *locatio conductio actiones*, see on tavaline teenuse osutamise viis. Meil on igal ülikoolil oma seadus. Meil on pakendiseadus, mis on tegelikult pandi ja käsiraha vahepealne asi, Rooma õigusest ammu tuntud, aga meil on eraldi seadus. Ma ei tea, kas see kehtib, ma lihtsalt ei jõudnud vaadata, aga meil on seadusega kinnitatud Eesti Filharmoonia Kammerkoori põhimäärus. Kui nüüd kammerkoor saab pasunad, kas siis see põhimäärus kehtib või mitte? Ja ausalt öeldes, mis see meie asi on, selliste asjadega tegelda. Teiste sõnadega, meil on tarvis võtta välja terved harud, kuhu me oleme n-ö vaikselt roomanud. Me imestame, et vaat see Euroopa Liit. Loomulikult, Euroopa Liit – öudne vaadatagi. Miks? Lihtsalt sellepärast, et ühte asja reguleerivad majanduskomissar, siis veel konkurentsiamet ja transpordivolinik, kes iganes. Igaüks kisub ise suunda ja sina siin all vaata, kust see järgmine pauk tuleb, ja pärast imestatakse, et miks me ei oska kooskõlastada. Kooskõlastage ise seal

omavahel ära! Kas me tahame sellisteks saada? Tänan! Nüüd, kus oleme maha rahunenud, ei taha. Järelikult õppigem Euroopa Liidult, aga mitte teda korrates, vaid tema vigu vältides.

Kui ma kunagi hakkasin esimest aastat USA-s juurat õpetama, siis minu professorist kolleeg ütles, et vaat siin Ameerikas on teistmoodi õigus, aga enne kui sa lähed lapsi õpetama, ütle, mida on juristidele kõige rohkem vaja. Ma ütlesin, et häid ajusid. Ei ole. Kõneosavust? Ka ei ole. Korralikku haridust? Ei ole. Kena välimust? Ka ei ole. Aga mida siis juristil Ameerikas vaja on? Õige, laia tagumikku. Sellepärast, et see, kes loeb läbi kõige suurema koguse pretsedente, võidab. Tänapäeval arvutid natukene tasandavad seda asja, aga me kõik oleme ju näinud, mis on Ameerikas juristi taga, kui ta esineb. Raamaturiiul. Kusjuures kõik on ühesugused köited. Ja ma väidan, et nende sees ei ole pudelid, seal ongi tekstid. Ja nüüd on küsimus selles, kellel on kõige rohkem tasuta praktikante ja kes leiab üles selle koha, mis tuleb üllatusena nii kohtunikule kui ka vastaspoolele. Mida siis klient või tavaline inimene selles olukorras teeb? Sa ei tea, mis seal võib välja tulla. Kas me tahame sinnapoole minna? Õnneks me ei lähe, meil on Rooma õigus taga. Ma väidan: me ei tohi parandada ja me ei pea parandama ühte, kahte, kolme, nelja seadust, vaid peame esitama endale küsimuse ja mõtlema, nagu minu kolleeg juba ütles, kas meil kõikidesse valdkondadesse, kuhu me oleme roninud, üldse asja on.

Reaalselt kujunebki välja selline põhimõte, mis advokatuuri seisukohalt on ehk sümpaatne, aga ei pruugi seda olla kodanike seisukohalt. Tähendab, kui on liiga palju seadusi, siis rakendub põhimõte: meie ajame oma asja, ja kui vahele jääme, siis palkame advokaadi. See ongi hakanud Eestis reaalselt toimima. Ja kuna kolleeg viitas, et inerts ei ole ainult füüsika mõiste, siis tuli mul koolifüüsikast üks koht meelde. See peaks minu ja minu erakonna mõtte hästi-hästi selgeks tegema. On olemas selline asi nagu vesi temperatuuril +0 kraadi ja on olemas vesi temperatuuril -0 kraadi. Ja vaat seda vahet nimetatakse aine erisoojuseks. See on see energiahulk, mis lihtsalt muudab agregaatolekut. Meil on see ja meil on too. Vaat meie oleme juriidilise erisoojuse lähedal. Tähendab, veel kuskil üks, ja see on suur rõõm advokatuurile, kelle huve ma esindasin ka eile. Aitäh!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Andres Anvelt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

18:07 Andres Anvelt

Head kolleegid! Peale eelnenud sõnavõtte on tunne, nagu tuleks peale Queeni kontserti siia külabändiga. (Naer saalis.) Aga ma proovin siiski ja kasutan ära ka võimaluse, et ministrit siin ei ole, siis saab ka teda natuke siunata – ikkagi koalitsioonipartner. Aga ma hoiatasin teda ja ütlesin, et loe pärast stenogrammi või kuula lindistust, mis iganes.

Iseenesest on see, millest minister rääkis ja meile ette kandis, jumalast õige. Endise justiitsministrina tean ka ise, et selle õigusloome *machina* peatamine on samasugune mittetänuväärne tegevus nagu veerevale teerullile õla ette panemine – tundub, et teed midagi, aga tegelikult on see teerull sust ikkagi suurem. Aga tegema peab.

Minister rääkis VTK-dest ehk väljatöötamiskavatsustest. Need on sellised kavalad ja huvitavad asjad, mis jõudsid meie õigusloomesse ja ministeeriumidesse mitte väga kaua aega tagasi. Nii nagu tihtipeale kombeks, on hakatud neid natuke rehepplikult ära kasutama. Seepärast ma küsisingi ministrilt, kas talle ei tundu, et võib tekkida selline olukord, kus valdkonnaministeeriumides treib hulk ametnikke, higipull otsaes, VTK-sid, millega minnakse siis Justiitsministeeriumisse, kus on hulk ametnikke, kes treivad VTK-le vastulauset. Ametnikud on väga palju töötunde teinud, aga asi pole mitte kuhugi, ei edasi ega tagasi liikunud, olukord on ikka sama. See on üks suur risk. Ma arvan, et niimoodi see bürokraatiamasin ainult paisub ja paisub ning saab endale õigustust.

VTK positiivne pool peaks olema see, et enne kui hakatakse seadusloomet muutma, mõeldakse kõik põhjalikult läbi. Aga tihtipeale ei saavutata selle instrumendiga eesmärki, mida näiteks poliitika kujundajad on taotlenud, et kas või koalitsioonileppes kokkulepitut ellu viia. See on asja üks pool. Asja teine pool, nagu ma ütlesin, on see, et VTK-sid võidakse hakata rehepplikult, "kogemata" ära kasutama, st tehakse soodustusi. Vaatame lähiajalugu. Millegipärast ei ole siin jäätmeseadust, mille üks osa on Euroopa Liidu direktiivi ülevõtmine, ülejäänud osa on Eesti enda õigusloome, veeseaduse muutmise eelnõu, hasartmängumaksu seaduse eelnõu. Nende puhul ei ole VTK-d millegipärast olnud. Viige nüüd need eelnõud kokku ministeeriumidega, kust nad tulevad, ja te näete, et neid ühendab mingisugune organisatsioon. Või kui me võtame näiteks sellesama õnnetu trahvimäärade tõstmise seaduse, mille üle me siin vaidlesime, siis ka seal ei olnud VTK-d, kuigi see tuli Justiitsministeeriumist

endast. Samas, rääkides oma erakonna ministrite tööplaanist, siis alkoholiseaduse puhul, mis on ka siin väga palju auru tekitanud, on nüüd põhiliseks probleemiks just see, et ei ole VTK-d, kuigi roheline raamat on valmis ja seadus järgib rohelist raamatut. Siin tekibki mul küsimus. Meie ministeeriumid, valitsus näevad vaeva, koostatakse valge ja roheline raamat, kus põhjendatakse kogu poliitika kujunemist, ja siis me tuleme jälle tagasi VTK juurde. Tundub, et see nagu õigustab kellegi tööd. Ma arvan, et väga kriitiliselt tuleks praeguses olukorras üle vaadata ka seesama hea õigusloome tava. Seejuures kinnitan, et üks suurem puudujääk ongi just järelevalve nende seaduste üle, mis on juba kehtima hakanud. Võtame korraaitseaduse. See ei jõudnud kehtima hakatagi, kui ta läks uperkuuti – mäletate, alkoholi tarvitamine avalikus kohas. Praegu ei lähe päevagi, kui ma ei pea kas kuskil kohalikus omavalitsuses või mõnes organisatsioonis kellelegi nõu andma, kuidas ikka korraaitseadusele otsa vaadata ja seda tõlgendada. See seadus vajab tegelikult ammu järelevalvemehhanismi ja järeelhindamist, ülevaatamist praktika pinnalt. Kas ma võin ühe minuti juurde võtta?

18:07 Esimees Eiki Nestor

Üks minut lisaega.

18:07 Andres Anvelt

Lõpetuseks natuke veel kriitikat, mida võib-olla ei ole küll kombeks oma hea koalitsioonikaaslase kohta teha. Selles kohutavas töötuhinas, bürokraatia- ja õigusteervallivastases võitluses on nihkunud paljud tähtajad. Me oleme näiteks siinsamas kokku leppinud, et enne kui me lähme tegema otsuseid koalitsiooni ja võimuerakondade poolel, tahaksime näha head analüüsi Justiitsministeeriumi poole pealt. Võtame kas või näiteks sellesama riigi õigusabi, mida me täna hääletasime ja mille analüüs pidi valmis olema, või trahviteemad, kus esimene analüüs pidi valmima detsembriks, aga me tuleme selle juurde tagasi sisuliselt aasta pärast. Nii et mõtelda on palju mitte ainult suures, globaalses ja ajaloolises plaanis, vaid ka Justiitsministeeriumi enda põllul ringi vaadates. Aga nüüd külabänd lõpetab. Aitäh teile!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. See päevakorrapunkt on otsa saanud.

---

5. 17:41 Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (199 SE) kolmas lugemine

18:07 Esimees Eiki Nestor

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 199 kolmandat lugemist. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi lõpphääletus. Austatud Riigikogu, kuna eelnõu 199 vajab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 73 Riigikogu liiget, puudub 28.

Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 199. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu vastuvõtmise poolt oli 74 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

---

6. 17:46 Toiduseaduse ja toiduseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (198 SE) kolmas lugemine

18:07 Esimees Eiki Nestor

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse ja toiduseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 198 kolmandat lugemist. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud toiduseaduse ja toiduseaduse muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 198. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt oli 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Toiduseaduse ja toiduseaduse muutmise seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

7. 17:47 Erakooliseaduse, noorsootöö seaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu (142 SE) teine lugemine

18:07 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud erakooliseaduse, noorsootöö seaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu 142 teine lugemine. Kultuurikomisjoni ettekandja Kalle Muuli, palun!

18:07 Kalle Muuli

Austatud juhataja! Head kolleegid! Eks see ole omamoodi sümboolne ja tähendusrikas, et me arutame seaduseelnõu 142 just täna, lastekaitsepäeval. Seaduseelnõu, mille pealkiri on erakooliseaduse, noorsootöö seaduse ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu, ei seostu mitte ainult erakooliõpilaste, vaid tegelikult kõikide laste õiguste kaitsega ja nende vanemate õiguste kaitsega, sest see käsitleb erakoolide rahastamist ehk seda, kui palju riik toetab erakoole. Mida suurem on riigi toetus erakoolile, seda väiksem on erakoolis õppemaks ja seda madalam on erakooli lävepakk kõikidele lastele, eriti aga vaesematele lastele, ja vastupidi. Mida väiksem on riigi toetus, seda kõrgem on erakoolis õppemaks ja seda vähem on lapsi, kellele on erakool õppeasutusena kättesaadav.

Valitsus esitas seaduseelnõu Riigikogule eelmise aasta sügisel. Selle eesmärk on võtta kohalikult omavalitsuselt ära kohustus toetada erakoolide tegevuskulusid ja jätta see vabatahtlikuks, nii nagu oli enne 2011. aastat. Eelnõu ajend oli Riigikohtu otsus, mis ütles, et kui Riigikogu paneb kohalikule omavalitsusele kohustuse tasuda erakoolide tegevuskulusid, siis on tegu riikliku ülesandega ja riik peab selleks eraldi raha andma.

Eelnõu esimene lugemine oli eelmise aasta 8. ja 9. detsembril. Pärast esimest lugemist esitasid muudatusettepanekuid Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon, Keskerakonna fraktsioon ning Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon. Kultuurikomisjon arutas seda eelnõu peaaegu kuus kuud, kokku oli istungeid kaheksa. Eelnõu kohta esitas oma seisukohti üle tosina organisatsiooni ja asutuse. Lisaks esitas kodanikuliikumine Avalikult Haridusest Riigikogule pöördumise, milles ta palus seaduseelnõu menetlemise peatada, kuni eelnõu on kõigi osapooltega läbi arutatud ja uuritud selle kehtestamise mõjusid. Juriidiliselt aga kultuurikomisjonil vist ei olnudki võimalust eelnõu menetlemine peatada. Küll võtsime endale seda pöördumist arvestades veel aega, et põhjalikult süveneda ja kõiki detaile uurida. Kultuurikomisjoni ametnikud tegid komisjoni liikmete palvel peaaegu et sotsioloogilisi uuringuid meenutavat tööd, küsitledes erakoole ja selgitades välja ühe või teise otsuse mõju. Selle tulemusena valmis kokkuvõtte erakoolide asutamise põhjustest – sellest, miks lapsevanemad panevad oma lapsi kooli, kus tuleb hariduse eest tasu maksta, kuigi haridust oleks võimalik saada ka tasuta. Kui te vaatate selle seaduseelnõu seletuskirja, siis näete, et see pole lihtne seletuskiri, vaid sellele on tehtud lisa, kus on kokku võetud komisjoni oma uurimistulemused, mida ma äsja märkisin. Lisa pealkiri on "Kokkuvõtte erakoolide vastustest kultuurikomisjonile". Kui keegi tunneb erakoolide hingeelu vastu keskmisest natukene suuremat huvi, siis ma soovitan selle väga hästi koostatud ülevaate ette võtta ja lugeda seda kas või pärast tänast arutelu. Teile avaneb Eesti haridusmaastikust natukene teistsugune pilt kui ajalehti lugedes.

Arutelude tulemusena esitab kultuurikomisjon nüüd Riigikogule 20 muudatusettepanekut selle eelnõu kohta ja ma tutvustan teile nendest olulisemaid. Kõigepealt, keskne küsimus: kas kohalik omavalitsus või riik peaks erakoole rahastama kohustuslikus korras nagu seni või võiks see olla vabatahtlik, nagu see oli vabatahtlik aastani 2011? Komisjon ei kiitnud kumbagi nendest lahendustest heaks, vaid töötas

välja oma kompromissi, mida võib nimetada kirikuks keset küla ja mille sisu on kirjas muudatusettepanekus nr 13. Põhimõtteliselt teeb kultuurikomisjon ettepaneku kehtestada erakoolide tegevuskulude toetamise üleminekuaeg alates 1. jaanuarist 2017 kuni 31. detsembrini 2019. Kolme aasta jooksul riik küll eraldaks erakoolidele tegevuskulu toetust, aga mitte sellisel määral, nagu ta seni on seda teinud ehk üleriigilise keskmise järgi, mis praegu on 87 eurot kuus õpilase kohta. Arvestuse aluseks võetakse iga kohaliku omavalitsuse keskmine tegevuskulude toetus, mida kohalik omavalitsus maksab oma koolidele. Riik hüvitab sellest erakoolile 75% ehk kolmveerandi ulatuses toetusest, mida saavad konkreetse kohaliku omavalitsuse munitsipaalkoolid. Sellel toetusel on ka ülempiir ja see ongi 87 eurot kuus ehk riigi keskmine. Üle selle ei maksta ka juhul, kui see 75% kohaliku omavalitsuse keskmisest toetusest oleks suurem summa. Kokku kuluks kolme aasta jooksul riigil selleks raha 13,64 miljonit eurot. Erand on tehtud haridusliku erivajadusega laste erakoolidele, mida Eestis on kuus. Nendele oli juba algses haridusministeeriumi ja valitsuse esitatud eelnõus ette nähtud erand kuni aastani 2020, et jätkub senine tegevuskulude hüvitamine. Kultuurikomisjon aga paneb oma muudatusettepanekus nr 14 ette pikendada seda aega kuni 2023. aasta lõpuni. Seda üleminekuaega on haridusministeerium põhjendanud sellega, et haridusliku erivajadusega laste koolitamiseks ja nende koolide rahastamiseks on haridusministeeriumil plaanis välja töötada eraldi süsteem ja kord ning see võtab aega. Aga kultuurikomisjon arvas, et haridusliku erivajadusega laste koolidel võiks olla suurem kindlustunne ja pikemaks ajaks teadmine, et neid rahastatakse senisel määral edasi. Terve hulk muudatusettepanekuid on seotud keskse probleemiga, mille lahenduseks me pakkusime välja üleminekuaja. Üks küsimus on see, et senimaani on erakoolidel olnud võimalik tõsta oma õppemaksu aastas kõige rohkem 10% võrra. Kultuurikomisjoni muudatusettepanek nr 15 on see lagi ära kaotada. Esiteks võib erakoolidel rahavajadus suurem olla ja kui põhimõtteliselt lapsevanemad on valmis seda raha maksma, siis me ei näe üleminekuperioodil ja ka pärast seda põhjust selle maksmist takistada ja seada võib-olla isegi kooli ülalpidamine kahtluse alla ainult sellepärast, et hoida õppemaks võimalikult väiksena.

Kultuurikomisjon pidas vajalikuks suurendada kohaliku omavalitsuse rolli ja mõju ka erakoolide tegevuse suunamisel. Kui 2010. aastal praegu kehtiv seadus vastu võeti, siis kadus kohalikel omavalitsustel sisuliselt võimalus mõjutada erakoolide asutamist. Seni olid nad saanud oma otsusega kas toetada tegevuskulude tasumist või mitte seda teha, aga nüüd, kui tasumine on muutunud kohustuslikuks, puudub kohalikul omavalitsusel sisuliselt võimalus üldse kaasa rääkida selles, millised erakoolid tema territooriumil tegutsevad. Haridusministeerium on see, kes nõutud tingimuste olemasolu korral koolitusloa annab. Sellest lähtudes pidas kultuurikomisjon vajalikuks muudatusettepanekus nr 2 teha kohustuslikuks enne koolitusloa andmist küsida kohaliku omavalitsuse ja maavanema arvamust mõne erakooli asutamise kohta. See arvamus ei peaks olema siduv, aga kindlasti peaks see olema vaadatav ühtses pakettis muude dokumentidega ja olemas olema, et haridusministeerium saaks õige otsuse langetada.

Teine oluline lahendus, mis peaks kohalikkude omavalitsust erakoolidele või erakoole kohalikele omavalitsustele lähendama, on see, et me esmakordselt tahame määratleda seaduses erakoolid koolivõrgu osana. See on muudatusettepanek nr 16. Esiotsa see võib-olla ei ole väga sisukas, vaid pigem deklaratiivne säte, aga see juhhib tähelepanu sellele, et erakoolid, mis siimaani on küll olemas olnud, aga mida riik ja kohalik omavalitsus pahatihti on kippunud käsitlema kui mingisugust ettevõtlusharu või väljaspool haridussüsteemi olevat nähtust, on täpselt samasugune koolivõrgu osa nagu kõik munitsipaalkoolid või riigikoolid. See peaks olema selgelt fikseeritud, nii et koolivõrgus olevate koolide hulk või nimistu ei sõltuks sellest, milline on nende omandivorm.

Põhimõtteliselt niisugune ongi selle pooleaastase töö vili. 16. mail 2016 langetas kultuurikomisjon kaks menetluslikku otsust. Esiteks, esitada eelnõu 142 teisele lugemisele Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 1. juuniks, ja teiseks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Selle ettepaneku poolt oli seitse kultuurikomisjoni liiget, mitte ükski ei olnud vastu, hoolimata sellest, et arutelud olid pikka aega väga tulised. Kolm kultuurikomisjoni liiget jäi erapooletuks. Aitäh!

18:07 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Priit Sibul, palun!

18:07 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus EHIS-esse tekkiva rea kohta, mis on selle 75% arvestamise aluseks. Kas komisjonis oli juttu, kuidas see EHIS-e rida tekib ja kas kõigile on ühtviisi arusaadav, mida need numbrid seal EHIS-e real endas sisaldavad? Ning kas kõikide koolide puhul on tegu samade andmetega?

18:07 Kalle Muuli

Aitäh! Komisjonis oli sellest juttu. Lisan selgituseks saalile seda, et see kohaliku omavalitsuse keskmine kulu võetakse Eesti Hariduse Infosüsteemist ehk EHIS-est ja see, mis me komisjonis kuulsime, ei olnud kõige meeldivam. Kui see number hakkab mõjutama erakoolide rahastamist, siis selle mõju on varasemast märksa suurem. Varem oli tegemist üleriigilise keskmisega ja see, kui ühe või teise munitsipaalkooli kulunumber oli seal kirja pandud natukene valesti, ei mõjutanud suurt pilti väga palju. Nüüd võib see mõnes väiksemas kohalikus omavalitsuses väga palju mõjutada. Haridusministeeriumi esindaja jutust selgus, et vähemalt EHIS-e see osa, mis kajastab munitsipaalkoolide tegevuskulusid, on suhteliselt korrast ära. Andmeid kannavad sinna koolid ise. Erakoolid neid numbreid ei näe, erakoolid saavad sinna ainult ise oma numbri sisestada. Mida sai komisjon teha? Me panime haridusministeeriumile südamele ja haridusministeerium lubas, et enne 10. novembrit, kui esimest korda võetakse need numbrid sealt EHIS-est, tehakse EHIS korda. Andmed kontrollitakse üle ja edaspidi hakatakse sellele suuremat tähelepanu pöörama kui seni. Seadusandja tasandil on seda võib-olla liiga palju, aga vähemalt kultuurikomisjonis me peaksime kunagi selle teema juurde tagasi tulema ja vaatama, kas kõik lubadused, mis meile komisjonis jagati, ka täidetud saavad. Sellest sõltub ikkagi otseselt erakoolide rahastamise maht.

18:07 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

18:07 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Tegemist on järjekordse koalitsiooni teerulliga, millega püütakse seaduseelnõu läbi suruda. Selle käigus on eiratud nii huvigruppe, erakoolipidajaid, lapsevanemaid, avalikkust kui ka opositsiooni. Konservatiivne Rahvaerakond tegi terve hulga sisulisi asjalikke parandusettepanekuid, mis komisjon kõik tagasi on lükanud. Kas peate normaalseks sellist opositsiooni eiramist ja mis põhjusel lükati meie ettepanekud tagasi?

18:07 Kalle Muuli

Aitäh! Mis puutub huvigruppide huvide eiramisse või arvestamisse, siis selle eelnõu menetlemise käigus kohtus kultuurikomisjon minu arvates küll vähemalt poolte erakoolide esindajatega. Tähtsamate erakoole esindavate katusorganisatsioonide esindajatega kohtusime kaks, kolm või rohkemgi korda, saime nendega peaaegu et sinasõbraks. Ma ei ole absoluutselt nõus, et huvigruppe ei kuulatud ära või ei arvestatud. See eelnõu muutus menetlemise käigus palju. Kui rääkida ainult raha keeles, siis valitsusest tulnud eelnõu nägi erakoolidele ette kohustuslikus korras rahastust null eurot. Ettepanek, millega kultuurikomisjon praegu teie ette tuleb, on 13,5 miljonit eurot. Ma ei räägi asja sisulisest küljest, mis võib-olla on raskemini tajutav, kui ei ole selle teemaga tegelnud kuus või seitse kuud. Aga minu meelest on see eelnõu tõesti sisuliselt muutunud. Kui me räägime kõige suuremast kompromissettepanekust ehk sellest, kuidas rahastatakse järgmise kolme aasta ja üldse järgmiste aastate jooksul erakoole ja antakse tegevuskulude toetust, siis ma ütlen, et mitte ükski komisjoni liige opositsioonist ega ka keegi valitsusest selle ettepaneku vastu ei olnud. Oli 7 poolthäält ja 3 erapooletut. Te ütlete, et valitsus sõidab teerulliga opositsioonist üle, aga seda opositsiooni konkreetsel juhul ei olegi. Oli täiesti võimalik anda ka vastuhääl, aga seda ei antud.

Nüüd küsimuse teine pool, mis puudutas EKRE ettepanekuid. Neid oli vist kaks – vabandust, kui ma peast valesti mäletan. See ettepanek, mis komisjonis hääletusele tuli, oli ettepanek kehtestada erakoolis kord, mille kohaselt usuõpetust võib anda ainult eesti keeles. Praegu on erakoolides niiviisi, et erakool valib oma õppekeele ise, aga ta peab järgima Eesti õppekava. Ja kui õppekeel ei ole eesti keel, siis teatud kooliosas peab õpetama eesti keelt sellises mahus, et see vastaks seaduse nõuetele ja õpilane saaks nii hea keeleoskuse, et ta saaks pärast kooli lõpetamist jätkata Eesti haridusasutustes õppimist. Komisjon, esiteks, leidis, et see ettepanek ei ole üldse seotud eelnõu põhiteemaga, milleks on erakoolide

rahastamine. Teiseks, meil oli tõsine kahtlus, et see ettepanek on väga küsitav ka põhiseaduse vaatevinklist: kas on õige piirata laste õpetamise keelt sel kombel, et hakata ühe õppeaine keelt ette kirjutama. EKRE põhjendus, miks seda peaks tegema, oli see, et usuõpetuse kaudu võib lastes kujundada väärä või meie kultuurile mitteomast maailmakäsitust. Aga seda võib teha iga õppeaine tundides. Nõukogude ajal õpetati meile füüsikas, et venelased on leiutanud peaaegu kõik asjad, mis maailmas olemas on. Nii et sellest vaatevinklist peaksime kehtestama kõikides õppeainetes kohustusliku eesti keele ja erakoolide mõtte üldse absurdini viima. Sel põhjusel hääletas kultuurikomisjon selle ettepaneku maha ja suurt toetust see ei leidnud. Ei olnud sellel ka mingisugust opositsiooni toetust, kui rääkida siin valitsuse teerulist.

19:08 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

19:08 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud ettekandja! Mu küsimus jääb võib-olla natukene eelnõu teemast välja, aga see on siiski arutelu kohta, mis komisjonis toimus. Kas teil oli juttu ka sellest, mis ikkagi peaks tegelikkuses pärast 1. jaanuari 2020 juhtuma? Kas arutasite ka seda, mis edasi võiks saada, ja kui ei arutanud, siis kunas see arutelu teil võiks ees seista?

19:08 Kalle Muuli

Aitäh! Ma arvan, et kui Riigikogu võttis praegu kehtiva seaduse aastal 2010 vastu, siis ilmselt ei näinud keegi ette, et aastal 2016 seisab siin puldis Kalle Muuli ja räägib, kuidas seda seadust võiks muuta. Täpselt samuti on nii, et kui me tahame olla enda vastu ausad ja võimalikult täpsed, siis peaksime ütleva, et me võime ju seda arutada, aga ega me ei tea, mis juhtub pärast 1. jaanuari 2020. Me ei tea sedagi, mis juhtub homme.

Samas tean ma seda, mis juhtub enne 1. jaanuari 2020. Enne seda tuleb haldusreform, mille käigus tõenäoliselt jagatakse ümber või vähemalt vaadatakse läbi kohalike omavalitsuste ülesanded, mille hulgas on ka koolipidamine. Teiseks, enne kui jõuab kätte 1. jaanuar 2020, on tõenäoliselt Riigikogu töölaual uus haridusseadus. Haridusministeerium töötab seda välja. Üks põhjus, miks seda üleminekuaega vaja on, ongi see, et me oleksime võinud kohe töötada välja väga põhjalikud ja head kavad, kuidas erakoole ja üldse koole rahastada, aga me ei tahtnud jätta selleks ajaks – see on ju pikk aeg – erakoole teadmatusse. Üleminekuaeg võimaldab haridusministeeriumil, kultuurikomisjonil ja Riigikogul välja töötada uue rahastamismudeli, arvestada erakoole koolivõrgu osana, ning välja töötada lõplik ja ilus rahastamisskeem. Minu enda lemmik on kindlasti ranitsatoetus: lapsega käiks kaasas kindel rahasumma sõltumata sellest, mis kooli ta läheb. Selle rahasumma võtab ta endaga kaasa kas siis erakooli, munitsipaalkooli, riigikooli – kuhu iganes. Sel juhul saaks lapsevanem mõjutada oma koolivalikuga ka koolivõrku ja võib-olla tekitada seal konkurentsi ning sel kombel aidata kaasa meie haridussüsteemi täiustamisele.

19:08 Esimees Eiki Nestor

Mailis Reps, palun!

19:08 Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Tõepoolest, erakooliseaduse ümber toimuvat on täna siingi arutatud, aga kindlasti palju tõsisem arutelu on viimaste kuude jooksul olnud kogu ühiskonnas. Tihti on spekulieritud, mis juhtus aastaid tagasi, kui erakooliseadus sellisel kujul vastu võeti. Võib-olla te aitate mu mälu värskendada. Kas teie olete samuti veendunud, et tegelikult põhjendati seda tollal vajadusega omavalitsuste omavahelist arveldamist jätkata ja seisukohaga, et arveldamine kohaliku omavalitsuse ja erakooli vahel oleks igati õiglane? Sellest tulenevalt kultuurikomisjon tollal otsustas. Mis on vahepeal selles kontseptsioonis muutunud?

19:08 Kalle Muuli

Aitäh! See oli kindlasti üks põhilisi argumente, et kui laps läheb ühe omavalitsuse munitsipaalkoolist teise omavalitsuse munitsipaalkooli, siis nad omavahel arveldavad. Selle kohta on põhikooli- ja

gümnaasiumiseaduses – kui ma ei eksi, § 83 lõiked 3 ja 4 – ette nähtud rahastamisskeemid. Ja loomulikult tekkis küsimus, et kui laps läheb naabervalla munitsipaalkooli asemel naabervalla erakooli või ka oma valla erakooli, miks siis talle piltlikult öeldes ei anta raha kaasa. See on minu meelest ebaloogiline – oli siis ja on ka praegu.

2010. aasta seaduse vastuvõtmisel ei olnud vale mitte see, et pandi kohalikele omavalitsustele kohustus neid kulusid hüvitada. See oli minu meelest igati õiglane ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana ütlen, et fraktsioon tervikuna taotles senise korra jätkumist. Aga senise korra häda pole olnud mitte see, et on kohustuslikus korras raha makstud, vaid see, et kohalikul omavalitsusel on ära kadunud võimalus oma territooriumil erakoolide asutamist ja nende tegevust kuidagigi reguleerida. See lihtsalt unustati ära. Tol ajal tehti põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmiseks vist oma 300 ettepanekut ja ilmselt ei olnud kogu seda paketti võimalik üksikasjalikult läbi töötada. Tegelikult on minu arvates põhimõte, et nii munitsipaalkoolide kui ka erakoolide tegevuskulusid peab maksumaksja rahast võrdset katma, igati õige. Kompromiss sai selline, et meil on kolm aastat aega mõelda 75% tegevuskulude katmise perioodil välja selline rahastamisskeem, mis ühest küljest annaks erakoolidele kindluse, et nende tegevustoetust ei loksutata või ei võeta ära, et seda ei anta selle järgi, milline poliitiline võim parajasti kohalikus volikogus on või millised on kooli suhted kohaliku omavalitsusega – kas kool meeldib või ei meeldi. Seda ühest küljest. Teisest küljest peab omavalitsus, kui ta maksab erakoolile tegevuskulude toetust, vastu saama mingisuguseid õigusi erakooli asjade üle otsustamisel. Muidugi võib erakool olla nagu eraettevõtte: ei taha riigilt midagi, ei taha kohalikul omavalitsuselt midagi. Siis meil ei ole kooli ees ka mingeid lisakohustusi. Aga kui kohalik omavalitsus maksab erakoolile tegevuskulude toetust, siis tal peaks olema õigus käsitada seda kooli oma koolivõrgu osana ja arvestada sellega, et teatud koolikohad on seal olemas ja ta ei pea munitsipaalkoolis igaks juhuks erakooli laste jaoks tühje kohti hoidma – äkki erakool lõpetab tegevuse või saadab mõned lapsed ukse taha, likvideerib mõned klassid. Isamaa ja Res Publica Liidu ettepanekutes, mis me võtsime pärast kompromissi saavutamist tagasi ja mida võib-olla seetõttu ei ole väga viisakas meenutada, oli arvestatud ka see teine pool ehk kohalike omavalitsuste õigused.

19:08 Esimees Eiki Nestor

Mailis Reps, palun!

19:09 Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja, aitäh selle põhjaliku vastuse eest! Tõepoolest, kui me meenutame neid aastatetaguseid debatte, siis eesmärk oli ikkagi see, et kõik lapsed, käigu nad erakoolis, munitsipaal- või riigikoolis, oleksid võrdset koheldud. Aga läheme nüüd tulevikuplaanide juurde. Teie olete kultuurikomisjoni vastutav ettekandja. Kas te võite täna siin saalis kinnitada, et kultuurikomisjon seda teemat ei lõpeta? Võtame näiteks selle aspekti, et paljudes erakoolides on rohkem erivajadusega lapsi. Kas erivajadusega laste põhimõtteliselt suurem ja õiglasem rahastamine võiks olla üks vahend, millega me aitaksime kompromissi saavutamisele kaasa? Kas see võiks olla üks variant, mida kultuurikomisjon edasi arutab?

19:09 Kalle Muuli

Aitäh! Eks see ole küsimus otse kultuurikomisjonile ja selle esimehele, aga ma hoiaksin vähemalt mõtteliselt haridusliku erivajadusega lapsed ja erakoolide rahastamise lahus. Haridusliku erivajadusega laste rahastamine on ju oluline ka munitsipaalkooli aspektist. Päris kindlasti tuleks seda terviklikult ja eraldi käsitleda, kas või juba sellest küljest, et praegu on meil eraldi rahastamiskord spetsiaalselt nendele koolidele, kus käivad kas ainult või valdavalt HEV-lapsed. Aga haridusliku erivajadusega lapsi käib ka tavakoolides. Üldine suund on ju sinnapoole, et kui vähegi võimalik, siis käivad väiksema haridusliku erivajadusega lapsed tavakoolis, et nad saaksid nn tavaliste lastega suhtlemise ja tavalise kooli kogemuse. Rahastamise mõttes tuleks ka tavakoolis käivaid haridusliku erivajadusega lapsi eraldi käsitleda, sest nad vajavad paratamatult ka tavakoolis suuremat hooldust. See on üks asi. Erakoolide rahastamine vajab eraldi käsitlemist sõltumata sellest, kas ühes või teises koolis käib mõni haridusliku erivajadusega laps. Ma arvan, et kolm aastat on piisavalt pikk aeg, et selle juurde mitte ainult üks kord tagasi tulla, vaid mitu korda. Olen täiesti veendunud, et erakoolide rahastamise teema arutelu peab jätkuma. Selle üleminekuperioodi ajal me anname erakoolidele nende tulevaste arutelude ajaks kindluse, et nad saavad niisugusel määral, nagu see seaduses on praegu ette nähtud, rahastatud.

19:09 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

19:09 Märt Sults

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Sa juba veidi puudutasid ka üldhariduskoole. On olemas eri rahastussüsteemid: riigikooli rahastamine, munitsipaalkooli rahastamine, nüüd siis ka erakooli rahastamine. Mil määral oli erakooliseaduse parandusettepanekutes puudutatud sinu nimetatud väikese haridusliku erivajadusega laste õppimist munitsipaalkoolides, nende õpetajate lisarahastamist ning väikeklasside moodustamist ja kogu selle korra lihtsustamist? Munitsipaalkoolides saaks seda kõike kvaliteetselt ja hästi teha ning väga palju haridusliku erivajadusega lapsi käibki munitsipaalkoolides. Samas tuuakse erakoolides põhiargumendiks see, et neil on erivajadusega lastele suurem tähelepanu, väiksemad klassid, paremad õppekavad. Kuidasmoodi see vastuolu ära lahendada?

19:09 Kalle Muuli

Aitäh! Me käsitlesime selle eelnõu raames erakoolide rahastamise põhimõtteid. See küsimus, mis praegu esitati, kerkis meil arvukatel kohtumistel haridusliku erivajadusega laste koolide esindajatega üles, aga kuna tegemist on siiski erakoolide rahastamise seadusega, mitte munitsipaalkoolide rahastamise seadusega, siis muudatusettepanekute seas ühtegi sellist ettepanekut pole, mis käsitleks HEV-lapse õpetamist või tema õpetamise rahastamist munitsipaalkoolis. Selle jaoks tuleb ikkagi eraldi HEV-laste õpetamise rahastamise kord välja töötada. See ei ole selle seaduseelnõu teema, aga oluline teema on see küll.

19:09 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

19:09 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Subjektiks, kelle ümber kogu möll käib, on laps ja laps on meil kõige tähtsam. Sa, Kalle, ise ütlesid ka enne seda, et määrav on võrdse kohtlemise printsiibi järgimine. Praegu on võrdse kohtlemise printsiibi poole püüdlemisel kaalukauss siiski ühele poole kiivas. Ühel kaalukaussil on raha ja teisel ei ole. Ühte poolt me vaatame, teist ei vaata. Kas see eeldab nagu hariduslikku kihistumist ja tähelepanu osutamist ühele sektorile, aga teine sektor jääb tähelepanust ilma?

19:09 Kalle Muuli

Aitäh! Kui arutada haridusliku kihistumise üle selles kontekstis, kui palju erakoolide olemasolu seda tekitab või soodustab, siis mis asi see on, mis seda kihistumist põhjustab? Minu meelest on see ainult või põhiliselt üks asi – see on raha ehk õppemaks. Kui erakoolis on kõrge õppemaks, siis sinna teatud lapsed ei pääse õppima, ja kui seal on madal õppemaks või ei ole üldse õppemaksu, nii nagu on Rakvere erakoolis, seetõttu et kohalik omavalitsus seda toetab, siis põhimõtteliselt saaks kõik lapsed seal õppida, kui nad sinna ära mahuksid. Selles mõttes on riigi või kohaliku omavalitsuse toetus vajalik ja mida suurem see on, seda madalamaks ta erakooli lävepaku teeb ja seda vähem seda kihistumist on. Aga sellel mõõgal on muidugi ka teine tera ja ma saan aru, et küsija pidas rohkem seda silmas. Kui maksumaksja taskust on erakool ja munitsipaalkool võrdselt rahastatud ja erakool võib lisaks võtta õppemaksu, mida munitsipaalkool ei või võtta, siis kindlasti on erakoolil võimalik luua selliseid tingimusi, mis ei ole konkurentsi seisukohalt ausad. Sellepärast ma arvan, et riigi rahastust ja erakooli õppemaksu peab vaatama koostoimes.

Ehk me peaksime jõudma sellise süsteemini, kus riigi või kohaliku omavalitsuse toetus sõltub sellest, kui suur on erakoolis õppemaks. Paljudes riikides see nii on, et kui koolil on kõrgem õppemaks, siis ta saab riigilt vähem toetust, ja kui koolil on madalam õppemaks, siis ta saab riigilt rohkem toetust.

Põhimõtteliselt meil võiks olla palju-palju erakoole, kus üldse õppemaksu ei ole ja kus kogu rahastus tulebki riigilt, sest erakool – ma olen siit puldist seda korra juba esimese lugemise ajal ütelnud – ei ole mitte eraäri, vaid eraalgatus. Ega meie erakoolid ei unista kõrgetest õppemaksudest. Nad unistavad stabiilsusest ja pigem riigi toest. Neil ei ole selle rahaga, mida nad teenivad, mitte midagi muud teha, kui seda koolile ja hariduse andmisele kulutada. Nad ei võta seda dividendidena ega mingil muul moel

välja, sest enamik neist on sihtasutused või mittetulundusühingud.

Minu arvates võiks õiglane Eesti erakoolindus olla niisugune, et sellel on suhteliselt korralik kohaliku omavalitsuse ja riigi rahastus, mis tuleks sel teel, et igal õpilasel oleks oma ranitsaraha, millega ta käib koolist kooli. Üldiselt ju õpilased siiski ei vaheta kooli, vaid lähevad 1. septembril oma vanasse kooli – üks kord elus valitakse kooli. Samal ajal oleksid õppemaksud erakoolides võimalikult madalad. Eestis võiks olla palju erinevaid koole, kus oleks võimalik käia ka vaesemate inimeste lastel, ja seda tänu just riigi toetusele. Aga ma mõõnan, et kui erakoolil on täpselt sama suur riigi või maksumaksja toetus kui munitsipaalkoolil ja lisaks veel õppemaks, mille suurus on piiramatu, siis see ei ole päris aus süsteem.

19:09 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Kalle Muuli! Kultuurikomisjoni ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Martin Helme, palun! Kolm minutit lisaiega.

19:09 Martin Helme

Lugupeetud spiiker! Head kolleegid! Teemat on tõepoolest palju nämmutatud nii kultuurikomisjonis kui siin saalis. Meenutame kas või infotunni küsimusi ja arupärimisi, mis on ministritele esitatud. Ma küll ei ole nii optimistlik kui kolleeg Muuli, kes ütles, et asjaosalisi on ära kuulatud ja nendega on ka arvestatud. Jah, tegemist on kompromissiga, aga meie hinnangul on see kehv kompromiss. See kompromiss suures osas varjab seda, et IRL oli siiski sunnitud koalitsioonipartnerite surve ees kapituleeruma.

Mis on meie arvates selle seadusmuudatuse kaks kõige tõsisemat puudust? Esimene on see, et omavalitsustele ja maavalitsustele antakse küll mitte täielik, aga siiski teatav õigus koolide asutamist piirata. See ei ole õige, see ei ole hea. On ju selge, et kui omavalitsused ise koolivõrku korraldavad, siis nad ei ole huvitatud konkurentsi tekkimisest, ja kui me anname lisavõimalusi seada tõkendeid kooliteenuse pakkumisele, siis kahtlemata on koolipidajad juba oma olemuselt kaldu selle poole, et nad ei taha uusi koole juurde. See on minu meelest väga halb asi, mis lükkab meid n-ö tsunftistumise ehk riikliku või avaliku koolihariduse ringkaitse poole. Tegelikult on ju kogu see eelnõu algusest saadik olnud suunatud sellele, et pärssida erakoolide arengut, pärssida erakoolide teket või neid lausa välja suretada. Teine puudus: kogu see rahastamismudel on kompromiss ja ka see on halb kompromiss, sest see lükkab probleemi lihtsalt edasi. Kuni 2019. aastani on olemas 75% ulatuses rahastus, aga mis pärast seda saab, ei tea keegi. Ja kust see 75% määr on võetud? See on võetud nii, et lihtsalt on mingi otsus tehtud. Kalle Muuli rääkis ranitsarahast. Tegelikult me räägime õpilasega kaasas käivast pearahatoetusest hariduse andmisel, mis ei tohiks sõltuda sellest, missugune on kooli omandivorm. See peaks olema täiesti võrdne kõigile, sõltumata kooli omandivormist. Selles mõttes ikkagi tõmmati erakoolidele praegu müts pähe. See jutt, et saate tolele 75%-le küsida õppemaksu juurde – noh, andke andeks, see ei ole rahastamismudelil maksuraha võrdne kasutamine.

Need on kaks väga olulist puudust, millega ei arvestatud ja mis teevad erakoolide olukorra hullemaks ning vähendavad haridusturu mitmekesisust ja konkurentsi seal. Meile ei ole selge, mis saab aastal 2020, mis jääb juba aega pärast järgmisi Riigikogu valimisi. Me võime ainult loota, et selleks ajaks on see tuline valimisteema ning erakonnad arvestavad rohkem argumentidega, mida kodanikuühendused ja erakoolid praegu välja on käinud.

Üks probleem, millega seoses ma teen väga tõsise märkuse kultuurikomisjonile, on see, et meil ei ole fraktsiooni väiksuse tõttu kultuurikomisjonis oma esindajat. Senine praktika on olnud niisugune, et kui meie fraktsiooni parandusettepanekud tulevad komisjonis arutlusele, siis kutsutakse fraktsiooni esindaja neid kaitsma. Sedapuhku kultuurikomisjon seda ei teinud ja meie ettepanekuid isegi ei pandud hääletusele. Ma ei pea seda korrektseks käitumiseks. Meil ei ole nüüd võimalik neid ettepanekuid ka saalis hääletusele panna. Kõike seda arvestades teeb meie fraktsioon ettepaneku lugemine katkestada. Aitäh!

19:09 Esimees Eiki Nestor

Lauri Luik, palun!

19:09 Lauri Luik

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on hea meel, et me oleme erakooliseadusega lõpuks jõudnud teatava kompromissini. See kompromiss, tõsi, on mõneti sarnane sellega, kuhu me jõudsim

pisut enam kui aasta tagasi eelmises Riigikogu koosseisus, kui me kultuurikomisjonis koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga üritasime seda probleemi lahendada.

On oluline, et erakoolipidajatele on antud üleminekuaeg, ning väga tähtis on minu arvates seegi, et neid erakoole, kus õpetatakse erivajadustega lapsi, toetatakse edasi. Ma väga loodan, et kohalikud omavalitsused ja erakoolid suudavad tulevikus leida kompromissid ja sõlmida mõistlikud kokkulepped arveldamistingimuste kohta. Mind on algusest peale häirinud seisukohavõtted, justkui oleks kohalike omavalitsuste arveldamine erakoolidega kuidagi halvem lahendus kui kohalike omavalitsuste arveldamine munitsipaalkoolidega, justkui oleks tegu omaaegse praakotsusega või kuidagi piinliku olukorraga. Ma julgen siin küll ministeeriumi tollaegset seadusmuudatust kaitsta, sest minu arvates oli tegu igati loogilise muudatusega.

Ma olen alati olnud seisukohal, et olemuslikult ei ole vahet, kes on koolipidaja – kas riik, kohalik omavalitsus või eraomanik. Peamine on, et oleks tagatud riiklikus õppekavas seatud nõuded ja kvaliteet. See, et koolide rahastamise süsteemid on olnud keerulised ja pidevalt muutunud ning et neisse on tekkinud omanditüübiti erinevusi, on hoopis teise vaidluse teema. Ma olen igati päri, et need erinevused tuleb kiiremas korras ära tasandada. Üldhariduse rahastamismudeli ajakohastamine ootab meid teatavasti veel ees, nii et sellega me saame siin saalis ka põhjalikumalt tegelda.

Loomulikult ei ole normaalne, et riik maksab erakoolidele õpilase kohta rohkem kui munitsipaalkoolidele, kuid see ei tähenda, et erakoolid on kurjast. Samuti ei tähenda see seda, et erakoolidega arveldamine on kuidagi vale. Vastupidi, nagu ma ütlesin, see on minu hinnangul igati loogiline. Erakoolidega arveldamise loogika seisneb selles, et kui kaks omavalitsust arveldavad omavahel – näiteks Ridala vald ja Haapsalu linn, nii et Ridala vald maksab Haapsalu linnale oma elanikest õpilaste pealt, kes käivad Haapsalus koolis –, siis peaks samadel alustel arveldamine toimuma ka omavalitsuse ja erakooli vahel. Kui omavalitsuse territooriumil tegutsevad kõrvuti kaks põhikooli – oletame, et üks on munitsipaalkool ja teine erakool –, siis on igati loogiline, et neid peaks kohtlema võrdsetel alustel. Praegune süsteem on selles mõttes küll veidi vildakas, et erakool võib küsida õppemaksu, munitsipaalkool ametlikult mitte, kuigi me teame, et tegelikult maksavad nii mõnedki lapsevanemad oma laste õpetamise eest ka munitsipaalkoolis teatud raha, tehes näiteks annetusi kooli juurde asutatud MTÜ-le. See ei pruugi ka olla üdini vale, sest tihti pakub kool selle raha eest midagi õppekava täiendavat, näiteks teatriringi või inglise keele lisatunde jms. Ka seaduses sätestatud tasuta õpe on seejuures tagatud. Ma leian, et analoogsed piirangud on võimalik kehtestada ka erakoolidele. Praeguse süsteemi puhul on veel üks hüpoteetiline ohukoht, mida erakoolidega arveldamise kriitikud on esile toonud. Näiteks toon sellise olukorra. Ütleme, et kohalik omavalitsus eeldab, et peab oma vallas elavale 100 lapsele tagama koolikoha, ning teebki seda, aga 60 õpilast otsustab ühel hetkel minna erakooli. Nüüd peab kohalik omavalitsus justkui maksma kahe kooli eest.

Palun kolm minutit lisaajaga!

19:09 Esimees Eiki Nestor

Palun, kolm minutit lisaajaga!

19:09 Lauri Luik

See tähendab, et kohalik omavalitsus on valmis ehitanud kooli 100 lapse jaoks, aga peab lisaks munitsipaalkoolis käivate laste kuludele maksma kinni ka veel nende 60 lapse kulud, kes on otsustanud erakooli minna. Ma olen nõus, et see võib kohalikele omavalitsustele finantsprobleeme tekitada, kuid seda argumenti ei saa seostada vaid erakoolide kontekstiga. Samasugune hüpoteetiline oht võib õhus olla ka siis, kui õpilased koolis käies omavalitsuste vahel liiguvad. Toon jälle Ridala ja Haapsalu näite: kui Ridala valla 60 õpilast otsustavad ühel päeval Haapsalu kooli minna, siis peab Ridala vald maksma Haapsalule nende 60 õpilase eest, aga lisaks pidama ülal veel koolimaja, kus õpib nüüd 60 last vähem. Ideaalset lahendust ma praegu ei näe ja seda on ka raske leida. Igal juhul peab kohalik omavalitsus oma laste koolitamiseks vaja mineva summa oma eelarves ette nägema, kuigi laps võib kooli vahetada iga kell. Kui lubada lapsel üle minna teise munitsipaalkooli, kuid keelata tal astuda erakooli, oleks tegemist ebavõrdsusega. Mingis osas ja teatud tingimustel võiks aga kohalikel omavalitsustel olla õigus kaasa rääkida, kas nende piirkonda on ikka tarvis uut erakooli või mitte. Nii saaks vältida liigsete erakoolide asutamist. Samas on siin ohjad riigi käes, kuna Haridus- ja Teadusministeerium väljastab koolituslubasid.

Kokku võttes: omal ajal minister Lukase juhitud ministeeriumis tehtud muudatusettepanekud

erakoolidega arveldamiseks olid igati õiged ning lähtusid loogikast, et era- ja munitsipaalkooli õpilastel ei tohi vahet teha. Mõlemat liiki kooli haridusse tuleb panustada samaväärselt. Jah, ministeerium ei suutnud tollal välja töötada adekvaatset rahastamismudelit, mis kohelnuks era- ja munitsipaalkoolide lapsi võrdselt, aga see ei tähenda, et erakoolid on oma olemuselt halvemad või et nendega arveldamine on kuidagi ebaloomulik. Minu hinnangul on kohalike omavalitsuste arveldamine erakoolidega igati loogiline, nagu ma olen juba öelnud. Loodan väga, et kohalikud omavalitsused ja erakoolid suudavad sõlmida omavahel mõistlikud kokkulepped ka siis, kui me selle kohustuse seadusest välja võtame. Toetussummad tuleb aga loomulikult ära tasandada, et kõiki lapsi koheldaks võrdselt. Täna lastekaitsepäeva puhul on minu arvates eriti paslik seda rõhutada. Aitäh teile!

19:09 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Austatud Riigikogu, mul on tunne, et ma võib-olla loon praegu pretsedendi, aga kuna esimene läbirääkimistel osaleja esines teatud süüdistustega, siis ma arvan, et kultuurikomisjonil on kodu- ja töökorra seaduse § 70 alusel õigus vastusõnavõtuks. Loodetavasti te nõustute minuga, et see oleks loogiline ja viisakas. Laine Randjärv, palun!

19:09 Laine Randjärv

Suur aitäh, austatud juhataja, selle võimaluse eest! Tõepoolest, tahan stenogrammi huvides kritiseerijale vastata. Erakooliseadust sai väga pikalt arutatud ja enamiku sellest ajast oli EKRE esindaja siiski kohal. Siis, kui tutvustati muudatusettepanekuid, sai kohal olev EKRE liige kõiki oma muudatusettepanekuid tutvustada. Ettepanekute hääletamine oli mitmes järgus ning EKRE muudatusettepanekuid hääletati ka siis, kui EKRE inimene viibis kohal. Seega süüdistus, nagu poleks kedagi kohale kutsutud, on alusetu. Lihtsalt poolthääli ei saanud need komisjonis rohkem kui üks ja seetõttu ei ole need saalis hääletamisel.

19:09 Esimees Eiki Nestor

Jätkame läbirääkimisi. Mailis Reps, palun! Kolm minutit lisaagea.

19:09 Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kui lubate, siis lähen tagasi aega enam kui 20 aastat tagasi ja meenutan seda päris algust, kui Eesti tegi väga suuri muudatusi oma haridussüsteemis. Siis tekkisid ka sellised mõnusad eraalgatused nagu ööülikoolid, metsaülikoolid ja muud rahvaülikoolid igasugu nimede all. Toona märkasime üsna pea, et nende algatuste pinnalt hakkasid välja kujunema mitmesugused erakoolid. Haridusministeeriumis, mis siis oli veel Kultuuri- ja Haridusministeerium, tuli arutada, kuidas suhtuda Eestis aina juurde tekkivatesse erakoolidesse. Ega see debatt ei olnud toona palju lihtsam kui praegu. Lõpuks langetati otsus, et koole rahastatakse võrdsetel alustel. Sealt arenes edasi nüüdseks üsna juurdunud põhimõtte, et õpetajate palga ning töövihikute-õpikute raha ja kõik muu, mis käib hariduseraldise alla, maksab riik võrdsetel alustel laste arvu järgi nii erakoolidele kui munitsipaalkoolidele.

Miks ma seda meenutan? Sest selles erahariduse ümber käivas debatis, mida me oleme viimastel kuudel näinud, on läinud vastuolu palju suuremaks ja arutelu palju primitiivsemaks, kui tänase eelnõu raamistik eeldab. On lausa väidetud, et erakoolid on oma võitluses või oma seisukohtade selgitamisel justkui mõista andnud, et munitsipaal- ja riigikoolid ei suuda head haridust anda. Munitsipaalhariduses olevat omad puudujäägid, mille pärast inimesed on aina rohkem huvi tundnud erahariduse vastu. Oluline on aga see, et mida iganes me lõpuks välja ei paku ja kas kultuurikomisjoni kompromiss sobib või ei sobi, me peame suutma jääda soliidseks ja andma üheselt mõistetava sõnumi: eraharidusel on Eestis oma roll ikka olnud ja nii see ka jääb.

Tulen nüüd raha juurde. Tõepoolest, aastaid tagasi olin ma väga vastu sellele muudatusele, et kohalikule omavalitsusele pandi järsku – selline asi paistab juba traditsiooniks saavat – keset kooliaastat kohustus hakata rahastama nende territooriumil olevaid erakoole. Ma olin selle vastu ja kogu meie fraktsioon samuti. Kujundasime sellise arvamuse kahel põhjusel. Esimene põhjus oli see, et see muudatusettepanek oli läbi rääkimata. Me olime küll põhikooli- ja gümnaasiumiseadust pikalt arutanud, kuid põhjus ja tagajärg ei olnud läbi analüüsitud. Peamine argument, millega kohalik omavalitsus läks ka kohtusse – eestvõtja oli Tallinna linn, kes sai Riigikohtus õiguse –, oli see, et kohalik omavalitsus ei saanud keset kooliaastat ja keset eelarveaastat selliseid kulusid ette näha. Küsimus ei

olnud selles, kas eraharidust peab toetama või ei pea toetama. Asi oli selles, et keset eelarveaastat ei ole selline muudatus võimalik. Kui riik annab säärase kohustuse, peab ta selle täitmiseks ka finantse eraldama. Mitmeaastane vaidlus selle küsimuse ümber lõppes lahendusega. Riigile öeldi, et kohalikule omavalitsusele ilma raha eraldamata sellist kohustust ei saa panna ja üleüldse ei saa munitsipaalvõimule panna kohustust sellisel moel eraharidust toetada.

Järgmine küsimus, mis tegelikult tänaseni õhku on jäänud, on see, kuidas me lahendame olukorra, mille eelkõneleja Lauri Luik siin näiteks tõi. Kui väga väikeses omavalitsuses tekib munitsipaalkooli kõrvale erakool, kuidas siis kohalik omavalitsus olukorra lahendab? Kas omavalitsusel ja kogukonnal on õigus kuidagimoodi sekkuda? Või kui kohalik omavalitsus sulgeb koolivõrgu korrastamise käigus ja vajadusest raha kokku hoida ühe oma munitsipaalkoolidest ning selle asemele tekib erakool, kuidas siis olukord lahendada? Kohalik omavalitsus justkui peab seda erakooli rahastama ja nii ju koolivõrgus soovitud muutust ei toimu. Just seepärast, et kõige selle kohta pole põhjalikku analüüsi tehtud, me olime enne muudatuste vastu.

Nüüdseks on olukord suurel määral muutunud. On tekkinud õigustatud ootused, terve rida, õigemini enamik erakoole on sündinud peale seda, kui see seadusmuudatus tehti. Enamik eraharidusinstituute on hoopis teise suunitlusega kui varem. Meil on hea meel tõdeda, et suurem osa erakoole annab samasugust haridust, nagu me näeme Põhjamaades ja paljudes teistes meile eeskujuks olevates Euroopa riikides. Nad on mingisugusel põhjusel natuke teistmoodi kui tavakoolid. On nad siis teistsuguse pedagoogilise lähenemisega, rakendavad näiteks Montessori või Waldorfi pedagoogikat, on nad üht- või teistpidi kaldu, on nad kristlikud koolid või muid konfessioone esindavad koolid. Nii et arutelu erahariduse ümber on muutunud palju laiemaks, kuna kogu see maastik on palju laiemaks muutunud.

Kokku võttes aga võin öelda, et see, kuidas me tänase eelnõuni oleme jõudnud, on olnud väga kurvastav protsess. Oleks pidanud läbi saama selliste suurte vastuolude ja süüdistamisteta, neid ei ole kellelegi vaja. Samas on rõõmustav olnud näha, kuidas kodanikuühiskond võidutseb. Seda ju lastevanemate selge initsiatiiv pöörata oma laste huvidele jõuliselt tähelepanu tegelikult tähendab. Kogu lahenduse taga on loomulikult poliitilised kompromissid, poliitilised läbirääkimised. Siinkohal teen kummarduse Isamaa ja Res Publica Liidule, kes jäi oma põhimõtetele kindlaks. Sellegi taga on väga tugev kodanikuühiskond.

Ma usun, et kõige suurem õppetund, mille me siin kõik oleme saanud, on see, et tegelikult me olemegi muutunud. Me oleme poliitikutena hakanud lobirühmi rohkem kuulama, sest tõepoolest, lapsevanemad ja kogu kodanikuühiskond on otsustanud poliitikasse jõuliselt sekkuda. See on küll asi, mida mina kultuurikomisjoni liikmena väga tervitan. Kui edaspidi sekkuvad sama jõuliselt õpetajad ning näiteks lapsevanemad, kes seisavad oma lasteaias või ülikoolis käivate laste huvide eest, siis kindlasti jõuame eelnõude palju sügavamate arutelude tulemusel konsensuslikumate otsusteni. Nii et palju jõudu meile!

19:09 Esimees Eiki Nestor

Liina Kersna, palun!

19:09 Liina Kersna

Hea eesistuja! Head kolleegid! Eesti kümnes waldorfkoolis õpib 850 last ja iga aastaga nende õpilaste arv jõuliselt kasvab. Waldorfkoolid tegutsevad Haridus- ja Teadusministeeriumi kinnitatud tegevusloa alusel, kuid nende õppekava on jaotatud eri tsükliteks. Ühte õppeainet käsitletakse kolm kuni neli nädalat järjest. Paljudele lastele sobib hariduse omandamiseks just selline pedagoogiline süsteem, mis on eriti populaarne Saksamaal, Hollandis, Rootsis ja Ameerika Ühendriikides. See Rudolf Steineri väljatöötatud pedagoogika on praeguse suurima ülemaailmse sõltumatute koolide liikumise alus. Euroopas ja mujal maailmas tegutseb 65 riigis ligikaudu 1000 waldorfkooli, kus õpib üle 200 000 õpilase. Eestis saab lapse waldorfkooli panna Tallinnas, Tartus, Viljandis, Keilas, Pärnus, Rakveres, Arukülas ja Põlvamaal Rosmal. Lisaks tegutsevad selle alusel üheksa lasteaeda ning üks ravipedagoogiline kool ja lasteaed. Kagu-Eesti ainukeses waldorfkoolis Rosmal, mis on tegutsenud üle 25 aasta, õpib ligi 90 last ja neid lapsi käib seal 16 omavalitsusest Põlva-, Võru-, Tartu- ja Valgamaalt. Aastaga on see kool kasvanud ca 20 lapse võrra. On vanemaid, kes ei pea paljudeks sõidutada oma last sinna kooli lausa 50 kilomeetri kauguselt. Ühelt poolt hoiab see kool aktiivseid noori Põlvamaal, teisalt on mitme pere maale kolimisel üks kaalukaimaid argumente olnud võimalus panna lapsed just sellesse kooli. Rosma kool on selgelt üks

piirkonna arengumootoreid, mille hea käekäigu eest kohalik omavalitsus võiks jõuliselt seista. Waldorfkoolide liit palus oma koolidel teha arvutused, mida täna sõlmitav kokkulepe nende liidu koolidele tähendab. Väga raskesse seisu satub Tallinna Vaba Waldorfkool, sest tema tegevuskulude toetus kahaneb poole võrra. Tallinna abilinnapea on öelnud, et linn toetab üksnes kristlikke erakoole. Seega pole vähemalt Tallinna Linnavalitsusest lisatoetust oodata. Kuidas aga läheb Rosmal, me veel ei tea, sest kohaliku omavalitsusega ei ole kokku saadud. Ka Herbert Hahni Kool Pärnus satub selle kokkuleppe tõttu raskesse majanduslikku olukorda. Millisel määral ja kas üldse Pärnu otsustab seda waldorfkooli toetada, on esialgu selgusetu.

Ma väga loodan, et kohalikud omavalitsused mõistavad kohaliku haridusmaastiku mitmekesisuse olulisust ning otsustavad koos riigiga toetada ka alternatiivpedagoogilisi erakoole. Lisaks loodan ma, et ühel päeval muutuvad meie haridusteemalised arutelud lapse- ja haridusekeskseks ning vähem finantspoliitiliseks. Ilmselgelt meil on, mille üle arutada. Aga lõpetuseks tahan ma väga tänada hariduskomisjoni selle hiiglasliku töö eest, mis on aasta jooksul tehtud, et see kompromiss sünniks. Aitäh!

19:09 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun! Kolm minutit lisaaega.

19:09 Priit Sibul

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Kui keegi oleks mulle aasta eest öelnud, et erahariduse finantseerimise debatis kohtan ma kõige enam vastuseisu Reformierakonnast, oleksin ta lihtsalt välja naernud. See ei tundunuks reaalne, sest majanduspoliitikas parempoolselt erakonnalt ootaks pigem erainitsiatiivi ja erahariduse soosimist. Paraku on elul pakkuda üllatusi. Täna on meie ees kompromiss, mis on saavutatud pärast poolt aastat arutelusid.

Esialgne haridusministeeriumi ettepanek kaotada erakoolidele makstav riigipoolne tegevustoetus sai tänu aktiivsetele vanematele ja IRL-ile tagasi lükatud. Kolmeks aastaks tehtud kompromisskokkulepe võimaldab meile edasist arutelu, töötamaks välja süsteem, kus kõik koolid on koolivõrgu osad ning õpilaste rahastamine maksumaksja vahenditest toimub sõltumata omandivormist samadel alustel. Mis läks selle debati juures valesi, nii et tekkis palju paksu verd ja vastasseisu? Debatti ilmestas suur hulk müüte ja valesid, kuni selleni välja, et pidin ühele meie kolleegile tõendama, et minu viis last ei käi waldorfkoolis. Remargi korras olgu öeldud, et mul on kolm last ja ainult üks neist on kooliealine, kes õpib, tõsi küll, kristlikus erakoolis. Tulen aga tagasi selle juurde, mis ikkagi viis erahariduse debati kreeni. Esiteks oli selle põhjus ühe osapoole süstemaatiline püüd vastandada erakoole munitsipaalkoolidele. Tuleb tunnistada, et kohati see ka õnnestus. Võin siinjuures debatti jälginuna kinnitada, et need vastandajad ei ole olnud erakoolidega seotud vanemad. Teiseks, erakoolide rahastamise kohta on levinud arvamus, et nad saavad riigilt 1,6 või 1,8 ja vahepeal räägiti, et isegi kaks korda rohkem raha kui riigi- või munitsipaalkoolid. See ei ole loomulikult tõsi. Esiteks ei rahasta riik otseselt koole, vaid eraldab vahendid kohalikele omavalitsusele. Nii on see alati olnud.

Teiseks on koolide kulud väga erinevad, kusjuures ka suuruselt väga sarnaste koolide eelarved võivad erineda kuni kaks korda. Selle eelnõu esimese lugemise ajal tõin ma näite kahest väikesest algkoolist, Himmaste Algkoolist Põlva vallas ja Unipiha Algkoolist Kambja vallas. Mõlemas õppis 18 õpilast, mõlemad olid vanas puuhoones, aga kooli eelarvete vahe oli täpselt pool, sest ühes olid liitklassid. Ja see Unipiha kool eksisteerib tänaseni, Himmaste kool on vahepeal suletud. Kindlasti on erakoole, mis on kulukamad kui munitsipaalkoolid, ja on ka erakoole, mis on säästlikumad. Selles osas ei eristu nad nn tavakoolidest karvavõrdki.

Seetõttu saigi eelnõusse kirjutatud, et seni arvestuse aluseks olnud riigi keskmise tegevustoetuse piirmäära asemel võetakse arvestuse aluseks kohaliku omavalitsuse keskmine, kuigi kehtiv seadus räägib tegelike kulude katmisest. Omavalitsuse keskmine saadakse Eesti Hariduse Infosüsteemist, mis on loogiline. Meil on keskne infobaas, mis peaks võimaldama hinnata muu hulgas kulutusi haridusele. Kui me vaatame selles infosüsteemis olevaid Tallinna linna ridu, siis selgub, et pealinna odavaim õppekoht on Tallinna Inglise Kolledžis. Natuke kahtlane. Veel kahtlasemaks muutub asi, kui vaadata Tallinna koolide keskmist, mis on 60,83 eurot õpilase kohta kuus. Kõigi koolide tegevuskulude numbrid ongi üsna ühesugused, jäädes keskmisest napilt suuremaks või väiksemaks. See on ebatõenäoline, arvestades koolide väga suurt erinevust. Üks Tallinna koolijuht on tunnistanud, et EHIS-esse sisestatakse see number, mille linnavalitsus ette ütleb. Tagajärjeks on vigane info, mida Haridus- ja

Teadusministeerium kasutab ka selles eelnõus olevate numbrite arvutamiseks.

Kui nüüd selle teadmise pinnalt hinnata lugupeetud ministri väljakäidud väga erinevaid arve, siis on arusaadav, miks ta jutt imelik tundub. Kui minu ema peaks toiduäris lähtuma sama vildakast sisendist kui EHIS-e kuluinfo, siis läheks ta tõenäoliselt kiiresti pankrotti. Nüüd tekib küsimus, kas vigased on vaid Tallinna andmed. Ministeerium õitseb kenasti edasi ja minister saab oponente valetamises süüdistada. Tõde ei tea lõpuni aga keegi, kui, siis teavad omavalitsuste raamatupidajad. Selles mõttes on ministril omamoodi õigus. Me ei peaks mitte eelkõige vaatama, millist eelarverida pidi vahendid kooli jõuavad, vaid tagama selle, et iga õpilaseni jõuaks samasugune maksumaksja panus sõltumata kooli omandivormist.

Lubage mul vahepeal tänada Riigikogu kultuurikomisjoni ja komisjonide esimehi, sest just parlamendi tahte alusel on need paragrahvid sellisteks lihvitud. Nii oli see 2010. aastal, kui Lauri Luige eestvedamisel need mõtted seadustäheks vormistati, erakoolid said osaks haridussüsteemist ning loodi võrdse finantseerimise alused. Nõnda on see ka nüüd, komisjoni eestvedamisel sai ministeeriumi eelnõu olulisel määral täiendatud.

Haridusvaldkonnas, vaatamata pidevatele muudatustele, on sisuline reform tegemata ning seisame selle paratamatusega silmitsi juba lähiaastatel. Reformi keskne küsimus saab olema, kuidas kaasata eri osapooled – lapsed, vanemad, haridusvaldkonna eestvedajad ja kohalikud omavalitsused – nõnda, et saaksime sisult parima ja oma võimetele kohase haridussüsteemi ja haridusvõrgu. Erahariduse rahastamiseks saavutatud kokkulepe annab võimaluse korraks aeg maha võtta, et asjad põhjalikult ja sisuliselt ning emotsioonideta läbi arutada ning pikaajaline lahendus leida. Loodan väga, et lahenduse toob uus haridusseadus, mille ettevalmistamise käigus leitakse ehk ka erakoolidele meie koolivõrgus sobiv koht ja pannakse paika nende rahastamise kord. Kõige selgem lahendus oleks, kui kogu põhihariduse andmiseks vajaliku raha, sh haridustoetuse ehk õpetajate palgaraha ja koolide tegevuskulude toetuse võiks muuta nn ranitsatoetuseks, mis lapsega kaasas käib. See kool, kus ta õpib, saab ka tema ranitsatoetuse, sõltumata sellest, kas tegu on munitsipaal- või erakooliga. Siis kaoks ära praegune võrdlemisi keeruline ja segane kord, mille puhul osa raha maksab riik, osa kohalik omavalitsus. Kas see nn ranitsatoetus liiguks omavalitsuste kaudu või tuleks otse riigieelarvest, on juba arutelu teema. Häid eeskujusid võib lähinaabrite juurest ja mujalt Euroopast leida mõlemale lahendusele.

Soovin meile kõigile sisulist ja kirglikku arutelu haridusteemadel ka edaspidiseks! Loodan, et oleme selles samamoodi nii sisulised ja konstruktiivsed kui ka kirglikud.

19:09 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

19:09 Krista Aru

Härta juhataja! Austatud rahvaesindajad! Meil on täna olnud väga pikk ja sisukas päev. Me oleme täna päeval mõelnud selle üle, kes hoiab ja kaitseb Eesti kultuuri, milline inimene see on, kelle kohta võib öelda, et tema tõesti hoiab meie kultuuri ja rahvast. Me oleme täna mõelnud sellele, mida vajab meie ühiskond, kuidas tuleb siin toime see inimene, kes töötab päevas kaheksa tundi, aga ei suuda ikkagi teenitud palgaga oma elu normaalselt korraldada. Ja nüüd me oleme hariduse juures, kuid me ei tohi unustada, et me puudutame täna vaid ühte väikest osa haridusest.

See teekond, mille me oleme läbinud kultuurikomisjonis koos töötades – ma rõhutan: just koos töötades, ühes meeles, mitte opositsiooni ja koalitsioonina eristudes –, on olnud väga pikk. See algas ju sügisel ja nüüd on käes hiliskevad. Ja selle teekonna lõpp on kompromiss. See on kompromiss, aga me peame küsima, kas see kompromiss on hea, on see vajalik ja kui on, siis kellele on see vajalik.

Kolleeg Martin väitis väga kindlalt, et see on vilets kompromiss ja meil ei ole sellega midagi teha, sest see nagu petab erakoole. Kõigepealt ma ütlesin seda, et võib-olla termin "erakool" on üldse natuke segadusse ajav. Enamik neid koole on tekkinud kodanikuühiskonna või ka eraalgatuste mõjul. Nendel koolidel on kõigil oma selge visioon ja kõige ilusam nende visioonide puhul on lapsevanemate endi panus. Mida kõik need koolid meile näitavad? Seda, et Eesti ühiskond on küpsenud, et meil on inimesi, kes julgevad oma arvamust ja soove avaldada, kes julgevad ja tahavad panustada nii oma raha kui ka oma aega. Ja me peame selle eest tänulikud olema. Mina julgen öelda, et see kompromiss on hea kompromiss, sest see annab praegusel hetkel nendel tingimustel rahu, see annab võimaluse otsida tervele hulgatele haridusvaldkonna küsimustele kõiki neid vastuseid, mida esialgu ei ole. Üks suur

küsimus on kogu hariduse ümbermõtestamine 21. sajandil, kus me praegu elame. See on meil ju eri koolitüüpide ja haridusastmete tasandil läbi rääkimata, läbi tegemata.

Meil on paljud küsimused lahenduseta. Meil on lahenduseta see, kuidas ikkagi taastada õpetaja autoriteet ja maine. Õpetaja on koolisüsteemis ja üldse ühiskonnas kõige olulisem inimene ja õpetaja peab saama olla rahulolev ja enesekindel. Siis on ka meie lapsed koolis rahulolevad, õnnelikud ja enesekindlad. Need küsimused on vaja läbi arutada ja nende küsimuste arutamine ei ole sugugi kergem – ma julgen arvata, et see on veel palju raskem – kui eraalgatusest sündinud koolide rahastamise arutamine.

Sündinud kompromiss annab võimaluse teha tööd. See annab ka omavalitsustele võimaluse mõelda erakoolidele kui oma koolidele, osale oma koolivõrgust. Ja see on ideeline murrang, mille me saavutasime tänu toimunud kaasamisele, toimunud kohtumistele, tänu nendele paljudele nõupidamistele, kus me tunnetasime, et osa ühiskonnast tõesti hoolib haridusest ja tahab selle paremaks muutmisele kaasa aidata. Seega, Eesti Vabaerakonna fraktsioon on igati nõus, et see on kompromiss, millega ei saa kõik lõpuni rahul olla, aga läheme siit edasi. Meil on kõik võimalused, et edasi töötada ja ka ise targemaks saada. Aitäh!

19:09 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Nüüd hakkame, head ametikaaslased, läbi vaatama muudatusettepanekuid. Esimene muudatusettepanek on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada sisuliselt. Teine muudatusettepanek on kultuurikomisjonilt, ettepanek: arvestada täielikult. Kolmas muudatusettepanek on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada sisuliselt. Neljas muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda sisuliselt. Mailis Reps, palun!

19:09 Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Kui ma õigel ajal teile järele jõudsin, siis palun seda muudatusettepanekut hääletada!

19:09 Aseesimees Jüri Ratas

Jah, neljanda muudatusettepaneku juures jõudsite ilusti mulle järele, nii et alustame selle hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele neljanda muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda sisuliselt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 18 Riigikogu liiget, vastu 43, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Viienda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, ettepanek: arvestada täielikult. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek: jätta arvestamata. Seitsmenda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. Kaheksanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni ettepanek: jätta arvestamata. Mailis Reps, palun!

19:09 Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Ma palun kaheksandat muudatusettepanekut hääletada!

19:09 Aseesimees Jüri Ratas

Alustame ettevalmistamist.

Panen hääletusele kaheksanda muudatusettepaneku, mis on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 15, vastu 43 ja 2 erapooletut ei leidnud ettepanek toetust.

Üheksas muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. Mailis Reps, palun!

19:09 Mailis Reps

Aitäh! Ma palun ka üheksandat muudatusettepanekut hääletada!

19:10 Aseesimees Jüri Ratas

Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele üheksanda muudatusettepaneku, mis on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 13, vastu 44 ja 4 erapooletut ei leidnud ettepanek toetust.

Kümnes muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud. Juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. Mailis Reps, palun!

20:09 Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Palun ka kümnendat muudatusettepanekut hääletada!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Alustame selle ettevalmistamist.

Panen hääletusele kümnenda muudatusettepaneku, mis on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 15, vastu 42 ja 2 erapooletut ei leidnud ettepanek toetust.

Eelnõu 11. muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. 12. muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud, samuti 13. ja 14. muudatusettepanek. Ka 15. ja 16. muudatusettepanek on kultuurikomisjoni ehk juhtivkomisjoni esitatud. 17. muudatusettepanek on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada sisuliselt. 18. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. Mailis Reps, palun!

20:09 Mailis Reps

Ma palun 18. muudatusettepanekut hääletada!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele 18. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 12, vastu 43 ja 2 erapooletut ei leidnud ettepanek toetust.

19. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon, 20. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. Martin Helme, palun!

20:09 Martin Helme

Aitäh! Konservatiivne Rahvaerakond palub seda hääletada.

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele 20. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 14, vastu 43 ja 3 erapooletut ei leidnud ettepanek toetust.

Head ametikaaslased, oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleb lõpetada. Aga Riigikogu juhatusel on tulnud ka teine ettepanek. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon teeb ettepaneku eelnõu 142 teine lugemine katkestada. Alustame selle hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku seaduseelnõu 142 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Tulemusega poolt 13, vastu 48, erapooletuid ei ole ei leidnud ettepanek toetust. Teine lugemine on lõppenud.

---

8. 19:13 Loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu (222 SE) teine lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseseaduse, loomatauditõrje seaduse ning loomade ja loomsete saadustega kauplemise ning nende impordi ja ekspordi seaduse muutmise seaduse eelnõu 222 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks ... Palun kuulake! Riigikogu kõnetooli tuleb kohe maaelukomisjoni liige Lauri Luik. Palun!

20:09 Lauri Luik

Aitäh ilusa sissejuhatuse eest, hea Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Ma annan teile ülevaate seaduseelnõust 222 ja maaelukomisjonis vahepealsel perioodil toimunud arutelust sel teemal. Vabariigi Valitsus algatas selle eelnõu tänavu 18. aprillil ja esimene lugemine toimus 4. mail. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, milleks oli 11. mai, esitas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon kaks omavahel sisuliselt seotud muudatusettepanekut, mis on muudatusettepanekute loetellu kantud ühe ettepanekuna. Maaelukomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamist 16. mai istungil. Istungil osalesid ka Maaeluministeriumi esindajad. Lisaks EKRE fraktsiooni esitatud ettepanekutele oli koostöös Maaeluministeriumiga ette valmistatud veel viis maaelukomisjoni ettepanekut, mis olid peamiselt sisu täpsustavad, keelelised ja normitehnilised. Järgnevalt lakooniliselt nendest muudatusettepanekutest. Muudatusettepanekusse nr 1 on koondatud kõik § 1 teksti täpsustused. Esiteks puudutavad need tegevuslube. Sätte uue teksti kohaselt peab loomade vedajal ja pikki vedusid teostaval loomade vedajal olema nõukogu määruse kohaselt antud tegevusluba. Teiseks täpsustatakse, et tegevusloa taotluses esitatakse maanteeveovahendi juhi ja saatja pädevustunnistused. Kolmas täpsustus on keeleline ja normitehniline. Esimese muudatusettepaneku kiitis komisjon konsensusega heaks.

Muudatusettepanek nr 2 koondab, nagu märgitud, kahte Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepanekut. Need puudutavad religioosse tapmise regulatsiooni väljajätmist seadustest. Nimetatud ettepanek kutsus komisjonis esile üsna elava arutelu *halal*- ja koššertapmise üle. Praegu kehtiv regulatsioon on pärit 2013. aastast, mil jõustus Euroopa Liidu loomade tapmist reguleeriv määrus. Seaduses olev regulatsioon on eri osapoolte vahel toimunud debati tulemusena saavutatud kompromiss. Nimetatud tapmisi võib teha ainult vastava loa saanud ning tunnustatud tapamajas ning koššertapmisviis on Eestis lubatud vaid oma kogukonna jaoks loomi tappes. Eestis ei ole seni ükski tapamaja seda luba taotlenud ning viimase viie aasta jooksul ei ole ametlikult Eestis mitte kordagi *halal*-ega koššertapmisviisi kasutatud. Komisjonis märgiti ka, et *halal*- ja koššerliha hind on tunduvalt kõrgem ja sellise liha turustamine võiks elusloomadega kauplemise kõrval olla tulevikus meie lihatootjatele täiendav võimalus. Muudatusettepaneku hääletamisel oli selle poolt 1 ja vastu 7 komisjoni liiget.

Muudatusettepanekuga nr 3 täpsustatakse eelnõu § 2 punktis 3 loomatauditõrje seaduse § 13² sõnastust. Tegu on taas normitehnilise muudatusettepanekuga, mida komisjon toetas täielikult. Muudatusettepanekuga nr 4 täpsustatakse eelnõu § 2 punkti 9. Nimelt täpsustatakse seda, et sõidukite liikumise piiranguna käsitatakse kohustust enne taudivabasse piirkonda sisenemist mootorsõiduk ja selle haagis puhastada ning vajaduse korral desinfitseerida Veterinaar- ja Toiduameti veebilehel avalikustatud loetelus nimetatud desinfektsioonivahendiga. Komisjon otsustas toetada seda ettepanekut täielikult. Muudatusettepanek nr 5 on normitehniline ja komisjon toetas seda konsensusega. Muudatusettepanekuga nr 6 lükatakse edasi eelnõu § 1 jõustumine, kuna see eeldab põllumajandusloomade registri arendamist, mis võtab kavandatust pisut rohkem aega. Seetõttu tehakse ettepanek § 1 jõustada 1. juuli asemel 2016. aasta 1. septembril. Eelnõu tekstis on tehtud ka

väiksemaid keelelisi ja normitehnilisi muudatusi.

Lõpetuseks menetluslikest otsustest. Maaelukomisjon otsustas esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 1. juuni istungi päevakorda ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Need otsused on tehtud konsensusena. Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, küsimusi ma ei näe, seega ma tänan teid! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Ivari Padari!

20:09 Ivari Padar

Lugupeetud kolleegid! Veterinaarsed tõved on erineval moel Eestit ikka kimbutanud. Lähiajaloo on meil olnud suu- ja sõrataudi, hullulehmatõbe ja linnugripi. Mäletan, et selle sajandi alguses, kui meil oli suu- ja sõrataudioht ning kui Riigikogu liikmete hulgas oli hulgaliselt põllumehi ja muidu karjadega seotud rahvasaadikuid, siis peeti meil siin kohviku tasandil plaani ka Riigikogu ette desomatt panna. Mis puudutab sigade Aafrika katku, uut katsumust, mis meie hoovi on tulnud, siis varem ei ole meil tulnud sellega kokku puutuda. Tegemist on tõesti väga ohtliku haigusega, mille kiiret levikut me oleme eelmisel aastal näinud. Nendest riskidest oleme kõik kuulnud. Paraku on selge, et sellele haigusele ei ole praegu maailmas ravi olemas. Mida me saame teha? Saame teha seda, et muudame järjest paremaks oma seadusi, et saaks järelevalvet paremini teha, paremini kontrollida. On kaks abinõu, kuidas ikkagi selle vastu saab: ühelt poolt metssigade arvu vähendamine ning teiselt poolt kõik bioohutusmeetmed ja muud ettevaatusmeetmed, mis puudutavad farme.

Sigade Aafrika katku kohta tuleb öelda ka seda, et see on, nagu tänapäeval moes, hästi kiiresti levinud. Ka inimesed liiguvad kiiresti ühest kohast teise ja eks see inimestega koos on meile jõudnud. Uuringute kohaselt jõudis see katk umbes aastal 2008 Gruusiasse. Gruusia sõja ajal liikus see Venemaale, sealt Valgevenesse. Valgevenes korraldati metsades massiline tapmine ja hirmutatigi sead koos selle haigusega Balti riikidesse. Eesti suutis aasta vastu pidada nii, et sead surid vaid metsas, aasta jooksul katk lautadesse ei jõudnud, aga eelmisel aastal jõudis see lautadesse ja kõik sellega seotu on teile juba teada.

Nüüd muudatusettepanekutest, mis kolleegid EKRE-st esitasid ja mis puudutavad rituaaltapmise keelustamist. Lauri Luik juba ütles, et Eestis on väga selgelt sätestatud, et loomi ei tohi tappa piinaval moel. Nii Eestis kui ka mujal Euroopas on veterinaarreeglite järgi uimastamisega tapmine lubatud ja siin ei saa loomapiinamisest juttugi olla. Teiselt poolt on jälle nii, et *halal*- või koššerliha turud on meie jaoks ääretult olulised turud ja me peame, vastupidi, tegutsema selle nimel, et nendel turgudel paremaid positsioone hõivata. Tuletan meelde, et näiteks piimakarjakasvatusele alternatiivi pakkuva lihasekasvatuse toodangust läheb umbes 80% ekspordiks. Sellest 80%-st absoluutne enamik läheb Türgi. Just nii see ongi. Räägime ka teistest põllumajandusvaldkondadest. Aastal 2015 me eksportisime teravilja Eestist välja umbes miljon tonni. Sellest miljonist tonnist pool ehk pool miljonit tonni läheb kuhu? Läheb araabia riikidesse, sh Põhja-Aafrikasse. Meie jaoks on tolle piirkonna turud ikkagi ääretult olulised turud.

Seega me ei pea siin arendama mingit sellist lihtsakoelist keelamist, mida ajendavad hirmud võivad olla seotud eelkõige pagulaskriisiga. Me peame väga arukalt kaaluma, kuidas oma põllumajanduspoliitikat nii edendada, et põllumajanduspoliitika arutelu ei piirduks sellega, kuidas riigieelarvest rohkem raha saada.

Palun kolm minutit lisaega!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit, palun!

20:09 Ivari Padar

Riigieelarve raha on asja üks pool, aga teine pool on turud, mõistlik tegutsemine – kõik selline. Uus suvi on tulekul, inimesed, kaasa arvatud Riigikogu liikmed, kipuvad metsa seenele ja marjule. Eelmise aasta kogemustest on kindlasti õpitud. Rääkis eile sel teemal Siseministeeriumi inimestega, et uurida, milline on Siseministeeriumi arvates selle kriisi reguleerimise võimekus ja kas Veterinaar- ja Toiduamet ikka teeb maakonna valitsustega koostööd. Seda koostööd on kõvasti lihvitud. Veterinaar- ja Toiduameti uus pealik tuleb 7. juunil maaelukomisjoni sellest kõigest rääkima.

Aga ega midagi muud kui soovitus: kui sel aastal on asja metsa marjule ja seenele, siis olge head, ärge pärast seda kohe seafarmi minge! Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Sõnavõtt kohalt. Henn Põlluaas, palun!

20:09 Henn Põlluaas

Aitäh! Ma tahan täpsustada, et EKRE tegi *halal*-tapmise keelustamise ettepaneku just selleks, et vältida loomade piinamist. Tundub, et komisjon ei ole kursis, mida tähendab *halal*-tapmine. Lugupeetud sõnavõtja väitis, et seda tehakse, kasutades uimastust. Jah, normaalsed tapmised meil tehakse nii, aga religioosete tapmiste puhul on ette nähtud erand. Kui seda protsessi kirjeldada, siis mingisugust uimastamist *halal*-tapmise puhul ei ole. Lõigatakse lihtsalt veresoon läbi ja loom piinleb nii kaua, kuni sureb. Nii et kahjuks pean tõdema, et kuigi väidetavalt olevat seda teemat väga pikalt arutatud, ei ole komisjon siiski asjaga kursis. Ütleksin, et see tekitab väga suurt pettumust. Eesmärk peaks olema ikkagi loomade piinamist Eestis mitte lubada, olgu ettekääne mis tahes. Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ivari Padar, kas teil on protseduuriline küsimus? Palun!

20:09 Ivari Padar

Ütlen kolleeg Põlluaasale, et ma olen koššertapamaja Inglismaal külastanud ja tean täpselt, kuidas see asi tänapäeval käib. Härra Põlluaas ei räägi tõtt.

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Seda protseduuriliseks küsimuseks nimetada just ei saa. Aga hea küll. Kas on veel kõnesoove? Praegu on läbirääkimiste voor. Teise lugemise ajal, nagu te teate, võivad tulenevalt meie kodu- ja töökorra seadusest kõik Riigikogu liikmed võtta sõna nii kõnetoolis kui ka kohapealt. Rohkem sõnavõtte ei ole. Sulgen läbirääkimised.

Alustame nüüd muudatusettepanekute läbivaatamist. Neid on laekunud kuus. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Teine muudatusettepanek on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kolmas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, samuti neljas, viies ja kuues ettepanek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

9. 19:27 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (206 SE) teine lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi üheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu 206 teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Aivar Koka!

20:09 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas seda eelnõu ja selle esimene lugemine lõpetati 20. aprillil. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 28. aprill 2016. Selleks ajaks esitas muudatusettepanekuid Riigikogu liige Vilja Toomast, ühe ettepaneku esitas kirjaga Sotsiaalministeerium. Oma arvamuse esitasid e-sigareti müüjate ja kasutajate liit ja üks kodanik. Sotsiaalkomisjoni ettepanekud valmistati ette koostöös Sotsiaalministeeriumiga. Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamist neljal istungil, see oli 3., 16., 17. ja 30. mail s.a. Komisjoni istungil 3. mail osalesid e-sigareti müüjate ja kasutajate liidu juhatuses Ingmar Kurg, e-sigareid müüva Elgery Group OÜ juhatuses liige Oliver Lehtsaar, Meta Advisory vanemkonsultant Henri Arras, advokaadibüroo LEXTAL vandeadvokaat Ants Karu, Tubakatootjate Eesti Assotsiatsiooni esimees Taavi Salumets, Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja Katrin Karolin, sama osakonna

peaspetsialist Kärt Sõber ja ministeeriumi õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets. E-sigareti müüjate ja kasutajate liit märkis oma pöördumises, et eelnõu seletuskirjas § 1 punkti 9 kohta toodud selgitus, mille kohaselt nikotiinikogus peab jaotuma tootes sissehingataivate dooside vahel ühtlaselt, on täiesti piisav ja et Raviameti hinnang doosi mõiste kohta pole vajalik. Sotsiaalministeeriumi esindaja selgitas, et Raviameti hinnangut küsiti täpsemate juhiste puudumise tõttu, kuid mõiste "doos" sisu kirjeldatakse täpsemalt Euroopa Komisjoni koostatavas asjaomases juhismaterjalis. Ühe meile ettepaneku saatnud kodaniku arvates tuleks keelata elektroonilise sigareti tarvitamine ka kaupluse ja rändkaupluse müügisaalis ning korterelamu koridoris, trepikojas ja korterelamu muus üldkasutatavas ruumis. Kuna selle eelnõu eesmärk on võtta üle konkreetse Euroopa Liidu direktiivi nõuded, siis otsustati seda ettepanekut arutada järgmise tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu menetlemisel, mille valitsus esitab juba sügisel Riigikogu menetlusse.

Komisjoni istungil 16. mail arutati muudatusettepanekuid. Sellel istungil osalesid tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski, Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja Katrin Karolin ja sama osakonna peaspetsialist Kärt Sõber ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik Silver Sära. Tervise- ja tööminister märkis, et Vabariigi Valitsus on tubakapoliitika rohelise raamatu põhimõtted ja meetmed tubaka tarvitamise vähendamiseks heaks kiitnud. Sotsiaalministeeriumile tehti ülesandeks võtta rohelises raamatus kirjas olevate põhimõtete järgimiseks vajalikud meetmed ja ressursid "Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020" rakendusplaani ning algatada tubakaseaduse muutmine, lähtudes rohelise raamatu põhimõtetest. Eelnõude koostamisel on Sotsiaalministeerium lähtunudki rohelise raamatu põhimõtetest.

Komisjoni istungil 17. mail jätkati muudatusettepanekute arutamist. Istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja Katrin Karolin, sama osakonna peaspetsialist Kärt Sõber ja ministeeriumi õigusnõunik Jaanus Põldmaa, advokaadibüroo LEXTAL vandeadvokaat Margus Reiland, Meta Advisory vanemkonsultant Henri Arras ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna nõunik Silver Sära. Komisjoni istungil 30. mail jätkati muudatusettepanekute arutelu. Sellel istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna peaspetsialist Kärt Sõber ja õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets. Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi ettekandjale?

20:09 Aivar Kokk

Muidugi, ma jätsin ütlemata, et sotsiaalkomisjon otsustas esitada eelnõu teiseks lugemiseks täiskogu päevakorda 1. juuniks 2016 ja teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Ma just mõtlesin ka, mis me tegema peame. Selge! Head ametikaaslased, kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole.

Alustame eelnõu 206 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimene on juhtivkomisjonilt, teine on juhtivkomisjonilt, kolmas on juhtivkomisjonilt. Neljas on Riigikogu liikme Vilja Toomasti muudatusettepanek, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada sisuliselt. Viies muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kuues muudatusettepanek on Riigikogu liikme Vilja Toomasti esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele see hääletamisele ei kuulu. Seitsmes muudatusettepanek on samuti Vilja Toomasti esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. Seegi ei kuulu vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele hääletamisele. Ka kaheksas muudatusettepanek on Riigikogu liikme Vilja Toomasti esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta arvestamata. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõikele 2 see hääletamisele ei kuulu. Üheksanda ja kümnennda muudatusettepaneku on samuti esitanud Vilja Toomast, juhtivkomisjoni seisukoht: jätta need arvestamata. Vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele need hääletamisele ei kuulu. Eelnõu 11. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt, samuti 12. ja 13. muudatusettepanek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

10. 19:34 Kiirgusseaduse eelnõu (169 SE) teine lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi kümnenda päevakorrapunkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse algatatud kiirgusseaduse eelnõu 169 teine lugemine. Palun kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Meelis Mälbergi!

20:09 Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas kiirgusseaduse eelnõu 18. jaanuaril k.a. Eelnõu on koostatud keskkonnaõiguse kodifitseerimise raames. Selle kodifitseerimise eesmärk on kehtivat õigust korrastada ja seadus lugejatele arusaadavamaks teha. Valdavalt jääb regulatsiooni sisu kehtiva seadusega võrreldes samaks.

Kiirgusseaduse eelnõu esimene lugemine toimus siin saalis tänavu 17. veebruaril. Esimese ja teise lugemise vahelisel perioodil on eelnõu käsitletud komisjoni istungil kolmel korral: 21. märtsil, 9. mail ja 16. mail. Kõigil nimetatud istungitel on osalenud Keskkonnaministeeriumi esindajad ja komisjoni 21. märtsi istungil osales lisaks ka AS-i Tallinna Vesi esindaja, kes selgitas oma seisukohti.

Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, milleks oli 1. märts kell 16, Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon ise vormistas arutelude tulemusena 21 muudatusettepanekut. Need on enamikus normitehnilist laadi ja koostatud eesmärgil parandada eelnõu struktureeritust, terminite määratlemist ja viiteid ning tagada struktuuriüksuste sisu vastavus pealkirjale.

Pikema diskussiooni tekitas komisjonis seaduseelnõu § 43-s käsitletav meditsiiniradioloogia protsesside kliiniline audit. Komisjoni liikmetel oli hulgaliselt küsimusi: miks sellist auditit on tarvis, kuidas see praktikas välja näeb, kes seda teha saavad ja kui palju see tellijale maksma läheb.

Keskkonnaministeeriumi esindajad selgitasid, et kliinilise auditi eesmärk on nende protseduuride hindamine, lähtudes standardi nõuetest. Selle auditi peavad kord aastas asutuse sees tegema kõik meditsiiniradioloogia protseduure tegevad kiirgustegevusloa omajad, sh hambaarstid. Kord viie aasta jooksul tuleb kaasata asutusevälised vastavat pädevust omavad isikud. Nende arutelude tulemusena vormistati seaduseelnõu muutmiseks ettepanekud nr 6 ja 7.

Teine väga põhjalikku arutelu tekitanud küsimus oli seotud joogivee käitlejate veepuhastamise tagajärjel tekkivate NORM-jäätmetega. NORM-jäätmed on mingi tegevuse tagajärjel tekkinud radioaktiivset ainet sisaldavad või sellega saastunud jäätmed. Teatavasti Eesti põhjavees, eriti Põhja-Eestis, on kambriumi-vendi veehaardes päris palju radionukliide ja kui seda joogivett töödelda, siis peamine probleem on selle puhastuse käigus tekkivad NORM-jäätmed, mis ladestuvad filtermaterjali. Praegu ei ole meil head tehnoloogiat, kuidas neid radionukliide sealt filtermaterjalist kätte saada, kuidas seda välja pesta, kuidas seda loodusesse tagasi hajutada. Nii koguneb see vee-ettevõtjate laoplatesidele ja neil ettevõtjatel on probleem, kuidas sellest filtermaterjalist vabaneda. Eraldi NORM-jäätmete hoidlat Eestis ei ole ning selle rajamine ei ole ka majanduslikult otstarbekas. Ministeeriumi esindajad selgitasid, et Keskkonnaministeerium on valmis vee-ettevõtjaid edasises tegevuses aitama. Eelkõige saab olukorra lahendada seaduse rakendamise praktiliselt, mitte seda seadust muutes. Komisjoni liikmed nõustusid nende seisukohtadega ja leidsid, et sügisel tuleme nende küsimuste juurde tagasi ning siis vaatame, mis on vahepeal toimunud. Eriarvamusele jäi komisjoni liige Rein Ratas, kes leidis, et eelnõu menetlemisega võiks edasi minna alles peale selle probleemi lahendamist.

Lisaks nendele kahele komisjonis põhjalikku arutelu tekitanud teemale tasub ära märkida, et Keskkonnaministeeriumi ettepanekul on tehtud veel üks muudatusettepanek, mille alusel korraldaks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium peale radioaktiivsete jäätmete vaheladustamise ka lõppladustamist. Pikaajalise ohutuse tagamiseks ja rahvusvaheliste nõuete täitmiseks tuleb Eestis määrata selge vastutus radioaktiivsete jäätmete lõpliku käitlemise eest ning rajada radioaktiivsete jäätmete lõppladestuspaik. Siinkohal olgu märgitud, et Vabariigi Valitsus otsustas oma 28. aprilli kabinetinõupidamisel toetada Keskkonnaministeeriumi ettepanekut rajada lõppladestuspaik. Tööde kogumaksumus on praeguste hinnangute kohaselt ligi 90 miljonit eurot kuni aastani 2050. Tööde rahastamiseks otsitakse võimalusi Euroopa Liidu ja muudest rahvusvahelistest fondidest.

Keskkonnakomisjon langetas oma 16. mai istungil järgmised menetlusotsused: teha ettepanek võtta eelnõu 169 teine lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 1. juuniks 2016 (poolt oli 6 komisjoni liiget,

vastu 1), teha ettepanek eelnõu 169 teine lugemine lõpetada (poolt 6, vastu 1), juhul kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu 169 kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 8. juuniks (konsensusega) ning panna eelnõu lõpphääletusele (samuti konsensusega). Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Alustame muudatusettepanekute läbivaatamist. Eelnõu 169 kohta on kokku esitatud 21 muudatusettepanekut, kõik juhtivkomisjonilt. Seega on neid arvestatud täielikult. Ettepanekud nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ja 21. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

11. 19:42 Kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (203 SE) teine lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 11. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 203 teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andres Anvelt!

20:09 Andres Anvelt

Aitäh Riigikogu juhatajale! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas kohtute seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmel istungil: 9. mail, 16. mail ja 17. mail. Nendel aruteludel osales väga suur spetsialistide, ekspertide ja muude asjast huvitatute grupp. Kohal olid justiitsminister ja teised Justiitsministeeriumi ametnikud eesotsas asestantsleriga, samuti Riigikohtu esimees Priit Pikamäe, Eesti Kohtunike Ühingu juhatuse esimees Virgo Saarmets ja Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri esimees. Samuti viibis teisel ja kolmandal istungil Rahandusministeeriumi riigihalduse ja avaliku teenistuse osakonna nõunik Kaidi Meristo.

Ma ei hakka teile üksikasjalikult seda eelnõu enam tutvustama, seda on tehtud juba esimese lugemise käigus. Üldine eesmärk aga on lihtsustada kohtunike värbamist, kuna viimastel kohtunikukonkurssidel on kahjuks vähe inimesi osalenud. Kohtunikud hakkab vananema ning see on tõsine probleem. Lisaks esialgses eelnõus kirjas olevatele punktidele laekus terve rida muudatusettepanekuid ja nende arutamise käigust ma annan teile ka kiire ülevaate.

Kõigepealt sellest, et Riigikohtu esimees tuli oma muudatusettepanekutega, mis puudutasid kohtunike staažipuhkust. Õigemini oli tema esialgne ettepanek muuta kohtute töö tsüklitepõhiseks, aga edasiste arutelude käigus jõuti kompromissile, et parem lahendus oleks, kui taastada kohtunike staažist sõltuvad lisapuhkusepäevad. Aga selle juurde ma veel jõuan.

Arutati ka komisjoni esimehe Kalle Laaneti muudatusettepanekut, mille kohaselt esimese ja teise astme kohtute esimehi ei nimetataks ametisse mitte viieks aastaks, vaid seitsmeks aastaks, ja seda vaid üks kord. Mõte on selles, et kui praegu saab nendesse ametitesse mitu korda nimetada, siis tulevikus üks kord, aga see-eest pikemaks ajaks. Põhjendus oli väga pragmaatiline: kohtu esimees ei tohiks selliste mitmekordsete määramiste tõttu olla mõjutatud langetama nn meeldivaid otsuseid. Ta oleks sõltumatum. Komisjon arutas seda ning justiitsminister ja teised ministeeriumi ametnikud leidsid samuti, et see probleem on olemas. Komisjon otsustas seda muudatusettepanekut toetada. Selle poolt hääletas 7 inimest, erapooletuid oli 4, vastu ei olnud keegi.

Tulen nüüd tagasi Riigikohtu esimehe pakutud muudatuste juurde. Töö tsüklilisust arutati samuti väga pikalt ja mitmel istungil. Jõuti arusaamisele, et tegu on väga paljude erinevate riskidega. Näiteks arvati, et kogu õigusemõistmise seni hästi toimiv süsteem võib saada natukene segamini aetud ja parem oleks see probleem lahendada kohtunikele staažist sõltuvaid lisapuhkusepäevi andes. Sellele ei olnud vastu ka Riigikohtu esimees ja kohtunike ühing. Mõlemad kinnitasid ka, et selle muudatuse korral ehk siis lisapuhkusepäevade andmisel menetlused ei pikene ja asju suudetakse menetleda ilma täiendavate järjekordade tekkimiseta.

Veel arutati seda, millised võiksid olla küsimused, mis on seotud näiteks maakohtu aseesimehe ja

kohtumaja juhi valimisega. Tunti ka huvi, kui palju neid inimesi võiks olla. Senise seaduseelnõu kohaselt on kohtul üks aseesimees. Riigikohtu esimees tuli välja ettepanekuga, et neid võiks olla rohkem. Jõuti kompromissile, et üks aseesimees on juhul, kui kohtumajas töötab vähemalt 30 kohtunikku, ja kui neid on üle 60, siis võiks olla kaks aseesimeest.

Üks teema oli maa- või halduskohtu kohtunikuks nimetatava isiku tööstaaz. Jõuti kompromissini, et sellel inimesel peab olema vähemalt viie aasta pikkune töökogemus ameti- või töökohal, millel töötamise eelduseks on käesoleva seaduse § 7 lõikes 1 punktis 1 nimetatud kvalifikatsioon, või peab ta olema töötanud kohtunõuniku või kohtujuristina vähemalt kolm aastat. See punkt on oluline selles mõttes, et motiveerida kohtujuriste ja kohtunõunikke oma karjääri jätkama nii, et nad peale teatud tööstaazi asuksid tööle juba kohtunikuna, tehes selleks muidugi ära vajaliku eksami. Selline muudatus motiveeriks inimesi aktiivsemalt kohtunikueksamile minema. Seda muudatusettepanekut toetati konsensussega.

Arutati küsimust, mis puudutas eelnõus olnud advokatuuriseadust käsitlevat sätet kohtuniku advokatuurist väljaheitmise kohta. Võeti teadmiseks, et advokatuur tahaks seda küsimust veel eraldi arutada. Justiitsminister paluski eelnõust välja jätta punktid, mis puudutasid advokatuuriseaduse muutmist.

Ühe küsimuse arutelu vajas ka Rahandusministeeriumi ametnike kohalolekut. See puudutas kohtunõuniku nimetamist ametikohale. Kohtunõunikud töötavad küll avaliku teenistuse seaduse alusel, aga erinevalt tavapärasest avaliku teenistuse korrast on ettepanek, et kohtunõunik nimetatakse ametikohale kolmeks aastaks ja seda võib poolte kokkuleppel pikendada. Üks väga oluline muudatus puudutab kohtunõunike tähtjalist viimist teise, näiteks õiguskaitseasutusse, mis asub teise kohaliku omavalitsuse territooriumil. Sellisel juhul Riigikohus hüvitab tema sõidu- ja majutuskulud Riigikohtu esimehe kehtestatud ulatuses ja korras. Ka seda muudatusettepanekut toetas komisjon konsensussega. Justiitsministeerium palus lisada esialgsesse eelnõusse punktid, mis käsitlevad riigi õigusabi seaduse muutmist. Põhjenduseks toodi üks Riigikohtu selle aasta aprillis langetatud otsus. Riigikohus nimelt arutas advokatuuri tehtud omaalgatuslikku muudatust riigi õigusabi rahastamise korras. Justiitsminister ja Justiitsministeerium on juba kaks aastat käinud advokatuuriga kohut, väites, et sellise korra muutmine ei saa olla advokatuuri pädevuses, seda saab teha Justiitsministeerium, kuna tegu on ju riigieelarve raha väljamaksmise korraga. Komisjon toetas muudatusettepanekut konsensussega ja tulevikus saab justiitsminister eelarveaasta kestel riigi õigusabi eest makstava tasu arvestamise aluseid, maksmise korda ja tasumäärasid ning kulude hüvitamise ulatust ja korda oma õigusaktiga muuta. Peale neid pikki ja sisukaid arutelusid jõuti ka menetluslike otsustusteni, mis olid järgmised: teha ettepanek võtta eelnõu teine lugemine täiskogu tänase ehk 1. juuni istungi päevakorda, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lõpetatakse, 7. juuniks ning siis viia läbi ka lõpphääletus. Kõik otsused langetati konsensussega. Aitäh!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Urve Tiidus, palun!

20:09 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Selle eelnõu mõte on kohtunike leidmise süsteem paindlikumaks muuta. Kas teil on võimalik prognoosida, kui palju selle eelnõuga võimaldatavat horisontaalset liikumist reguleeritud õigusvalade vahel kasutama hakatakse? Kas tõesti leitakse need vajalikud kohtunikud edaspidi kergemini?

20:09 Andres Anvelt

Jah, ka seda küsimust me arutasime, eriti just eelnõu esimeseks lugemiseks valmistumisel. Muudatusettepaneku kohaselt võimaldatav lisapuhkus kuni seitse päeva – oleneb staaži pikkusest – on muide üks väga tugev motivaator, millest on kohtunike nõukogu rääkinud juba aastaid. Aga liikumine eri õigusvalade vahel – selle lihtsustamine kindlasti motiveerib inimesi liikuma näiteks advokatuurist kohtusüsteemi, kuna teatud risk langeb ära. Ma ei mäleta, kas ma esimesel lugemisel tõin sellise näite, et kui lugupeetud advokaat, keda tuntakse kui head õigusspetsialisti, peaks mingil põhjusel kohtunikueksamil põruma, siis see võib tema advokaadikarjäärile väikese põntsu anda. Ja nii ta ei lähegi eksamile. See on inimlikult mõisteta. Pakutavat süsteemi aga kasutatakse mujal üpris laialdaselt, isegi võimaldades neid liikumisi veel enamate kategooriate vahel. Kui ma ei eksi, siis Rootsisis on kohtunike

asumine tööle näiteks suursaadikuna vägagi tavapärane. Lisaks tõstan esile selle, et muudatus, mis lihtsustab kohtujuristide liikumist kohtuniku ametikohale, peaks tagama kohtunikonnale kõige parema järelkasvu.

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Henn Põlluaas, palun!

20:09 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea sõnavõtja! Loomulikult on kohtunikutöö väga tähtis ja kohtunikke on vaja motiveerida. Aga motiveerida oleks vaja kõiki töötajaid. Alles hiljuti tõsteti kohtunike palka ja selle eelnõu kohaselt suurendatakse ka nende puhkusepäevade arvu. Kas te ei leia, et see ei ole ehk õiglane teiste riigiteenistujate suhtes, kellel selliseid motivatsioonitugesid ei ole?

20:09 Andres Anvelt

Teie informatsioon on natuke ekslik. Nimelt, kohtuniku palk jah tõusis kaks või kolm aastat tagasi, aga samal ajal võeti ära kohtunike eripensionid. Samas tuleb arvestada, et kohtunike palk on tänasel päeval seotud kõrgemate riigiteenijate palkadega ja kõrgemate riigiteenijate palga seaduse kohaselt muide sõltub nende palk ka Riigikogu liikme palgast. Õigemini, see ei sõltu Riigikogu liikme palgast, aga muutub samade põhimõtete järgi kui Riigikogu liikme palk. Ehk kui meie, Riigikogu liikmete palk vähenes kehtiva süsteemi kohaselt paar-kolmkümmend eurot, siis vähenes palk ka kohtunikel. Kohtunike ühing on mitmel korral selle probleemi tõstatanud ja pannud ette, et nende palgad tuleks sellest lahti siduda. Kui teistel riigiteenistujatel on palk inflatsiooniga ja eelarvevahenditega seotult mõne protsendi võrra kasvanud, siis kohtunike palk kahjuks viimastel aastatel suurenenud ei ole.

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Ei soovita. Alustame muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimese muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Kalle Laanet, juhtivkomisjoni seisukoht: arvestada osaliselt. Teine kuni kaheksas muudatusettepanek on kõik juhtivkomisjoni esitatud: teine, kolmas, neljas, viies, kuues, seitsmes, kaheksas. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 203 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja 12. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

---

12. 19:59 Riigikaitseseaduse § 13 muutmise seaduse eelnõu (209 SE) teine lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 12. päevakorrapunkti juurde. See on riigikaitsekomisjoni algatatud riigikaitseseaduse § 13 muutmise seaduse eelnõu 209 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Johannes Kerdi!

20:09 Johannes Kert

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid, daamid ja härrad! Kõnealuse eelnõu on algatanud riigikaitsekomisjon konsensusliku otsuse alusel 5. aprillil k.a. Eelnõu esimene lugemine lõpetati k.a 18. mail, muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, mis oli 24. mai kell 17.15, ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud.

Arutuse all oleva eelnõu eesmärk on täiendada riigikaitseseaduse § 13 lõiget 2 Vabariigi Valitsuse kohustusega teavitada kaitsevalmiduse kõrgendamise otsusest lisaks Riigikogule viivitamatult ka riigikaitse kõrgeimat juhti, Vabariigi Presidenti. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 30. mai istungil ning kiitis konsensuslega eelnõu teise lugemise teksti ja seletuskirja heaks. Riigikaitsekomisjon otsustas varem, oma 2. mai istungil, et kui eelnõu esimene lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 1. juuni istungi päevakorda. 30. mai istungil otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslega teha Riigikogule ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Sellega piirdun. Tänan tähelepanu eest!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu 209 kohta laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 209 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

13. 20:01 Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) teine lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 13. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseliidu seaduse, kaitseväeteenistuse seaduse ja riigikaitseliste sundkoormiste seaduse muutmise seaduse eelnõu 212 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Johannes Kerdi!

20:09 Johannes Kert

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid, daamid ja härrad! Eelnõu 212 kohta on mul ette kanda järgmist. Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 2016. aasta 11. aprillil. Esimene lugemine lõpetati 4. mail. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 3. mail kella 15-ks, ühtegi ettepanekut ei esitatud. Eelnõu teise lugemise tekstis on tehtud mõned keelelised ja normitehnilised parandused, mis on alla joonitud. Eelnõu algataja toetab neid parandusi. Eelnõu on otseselt seotud Riigikogus 19. novembril 2014. aastal vastu võetud töövõimetoetuse seaduse ja sotsiaalhoolekande seaduse, tööturuteenuste ja -toetuste seaduse ning teiste seaduste muutmise seadusega, mille juhtivkomisjon oli sotsiaalkomisjon. Seetõttu küsis riigikaitsekomisjon 18. aprillil eelnõu kohta sotsiaalkomisjoni kui valdkonnakomisjoni arvamust. Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu oma 3. mai istungil ja otsustas eelnõu toetada. Eelnõu kohaselt toimuvad töövõimereformiga seotud muudatused ka Kaitseministeeriumi valitsemisalas. Kaitseliidu seadus, kaitseväeteenistuse seadus ja riigikaitseliste sundkoormiste seadus viiakse kooskõlla tänavu 1. juulil jõustuva töövõimetoetuse seadusega, säilitades senisel kujul kaitseväelastele ettenähtud sotsiaalsed tagatised. Töövõimetoetust saavate isikute arv on praegu 76, nende hulgas on kaitseväeteenistuses, sh missioonipiirkondades ja Kaitseliidu õppustel viiga saanud isikuid. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 17. mai istungil, kus Kaitseministeeriumi esindas kaitseplaneerimise asekancler Meelis Oidsalu. Sellel istungil kiitis riigikaitsekomisjon konsensusega heaks eelnõu teise lugemise teksti ja seletuskirja. Veel otsustas komisjon oma istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepaneku lülitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 1. juuniks. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogule ettepaneku eelnõu teine lugemine lõpetada. Sellega piirdun. Täna tähelepanu eest!

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei laekunud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 212 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja 13. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

---

14. 20:05 Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Inherent Resolve" eelnõu (244 OE) esimene lugemine

20:09 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 14. päevakorrapunkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Inherent Resolve" eelnõu 244 esimene lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks kaitseminister Hannes Hanso!

20:09 Kaitseminister Hannes Hanso

Head Riigikogu liikmed! Kõnealune Riigikogu otsuse eelnõu lubab kuni kümnel Eesti tegevälasel osaleda USA juhitalval ISIL-i- ehk Daeshi-vastasel rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Inherent Resolve. Räägin paari sõnaga sellest operatsioonist ja ka meie panusest sellesse.

Inherent Resolve algas 15. juunil 2014. aastal ehk siis peaaegu kaks aastat tagasi. Selle operatsiooni eesmärk on ISIL-i-vastane otsene ning toetav sõjaline tegevus eelkõige Iraagis ja Süürias. Samas on tähtis märkida, et operatsiooni juhtivad ja toetavad elemendid ning staabid paiknevad ka paljudes teistes regiooni riikides, näiteks Bahreinis, Küprosel, Egiptuses, Iisraelis, Jordaania, Kuveidis, Liibanonis, Kataris, Türgis ning Saudi Araabias. Iraagi julgeolekujõude koolitavad kohapeal mitmed meie olulisemad liitlased, näiteks USA, Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Saksamaa, Läti ja veel mõned. Kokku on selles koalitsioonis 66 riiki, kes täidavad erinevaid rolle.

Esiailgu on meie plaan saata Iraaki kuus jalaväeinstruktorit, kes koostöös Taani, USA, Austraalia ja Läti kaitsevälastega koolitaksid ISIL-i vastu võitlevaid Iraagi julgeolekujõude. Tegemist ei ole sõjalise missiooniga, tegemist on väljaõppemissiooniga. Eesti tegevälased ei osaleks lahingutegevuses ei eraldi üksusena ega ka Iraagi või teiste riikide üksuste koosseisus. Iraaki saadetavate jalaväeinstruktorite teenistuskohal oleks sõjaväebaas Iraagi kõige läänepoolsemas provintsis, Anbari provintsis. Provintsi piirneb Jordaania ja Süüriaga. Samas baasis asuvad ka meie liitlaste ehk USA, Taani, Austraalia ja Läti tegevälased.

Tähtis on märkida, et Eesti tegevälased ei osale sõjalistel operatsioonidel Süüria territooriumil. Süürias ei ole neil ei üht- ega teistpidi selle missiooni raames asja. Küll aga võivad nad logistilistel või muudel põhjustel paikneda ka teiste koalitsiooni liikmesriikide territooriumil, kus asuvad operatsiooni juhtivad ja toetavad elemendid ning staabid, seda ka näiteks logistilistel põhjustel. Arvestades ISIL-i-vastase võitluse prioriteetsust, on Eesti valmis sellesse vajaduse ja võimaluse korral panustama ka täiendavalt ja ma küsingi selleks mandaati. Praegu aga plaanime sinna saata kuus instruktorit. Täiendavalt panustavate tegevälaste hulk jääks otsuse eelnõus kirjas oleva piirarvu sisse. Me praegu küsime mandaati selle aasta lõpuni ja tavakorras, aga väga suure tõenäosusega Daesh ehk ISIL ei ole aasta lõpuks täielikult ei Süüria ega ka Iraagi territooriumilt välja juuritud. Kui nii läheb, siis küsimegi tavakorras mandaati selle operatsiooni jätkamiseks järgmisel aastal ja vajaduse korral pärast sedagi. Kogu loogiline seletus, miks me seda mandaati taotleme, on loomulikult see, et me ei saa olla riik, kes ainult tarbib julgeolekut. Me peame ka panustama, kui vaja. Me teame, et Varssavi tippkohtumine, mis on viie-kuue nädala kaugusel, peaks tooma meie regiooni jaoks väga tähtsaid muudatusi liitlaste kohaloleku väga arvestatava suurenemise näol. Me peame hindama seda, mida liitlased teevad siin, ja tunnustama seda ka sellega, et tegeleme probleemidega mujal. Meie kõige suurem välissmissioon – just täna panin meestele medalid rinda – on Lõuna-Liibanonis, peale seda Malis. Praegu taotleme mandaati Iraaki minekuks, me oleme tegevad Vahemerel, meie inimesed on kohal Afganistanis. Nii et tegu on sellise laiema poliitilise kontekstiga. Mingit eraldi taotlust ei tule, selle mandaadi alusel on meil asjaomaste kulude katteks planeeritud Kaitseväe eelarvest 120 000 eurot. Sellega praegu piirdun. Kui on vaja, vastan kõikidele teie küsimustele. Aitäh!

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! On ka küsimus. Külliki Kübarsepp, palun!

21:11 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Kindlasti on missioonile seatud ka eesmärk, millised võiks olla selle tulemused. Mille alusel meie esindajad missioonil võiksid selle tulemuslikkust hinnata? Milliste soovidega missioonile minnakse?

21:11 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh! Hea küsimus ja see tähendab, et ühtlasi ka väga raske küsimus. Me teame, et olukord Iraagis on endiselt väga keeruline ja pingeline. Valitsus – kui seda saab riigi valitsuseks nimetada – on väga keerulises olukorras. Palju on konflikte nii religioosel pinnal kui ka etniliste gruppide vahel. Meie soov ennekõike on loomulikult see, et me suudaksime aidata võidelda selle erakordselt jubeda vähkkasvaja vastu nimega Daesh, mis ei mõjuta elu mitte ainult Lähis-Idas, vaid väga tugevalt ka Euroopas. Pean silmas nii pagulaste lainet kui ka terrorirünnakuid. Daeshi mõju tuleb püüda vähendada. See mõju on hakanud vähenema, organisatsioon on kaotanud nii liikmeid, toetust, kui ka päris arvestatavaid

territooriume. Kuid ma kindlasti ei saa siin puldis praegu lubada, et aasta lõpuks oleme otsad kokku tõmmanud ja Daesh on lõplikult välja juuritud. Me peame olema valmis panustama pikemal perioodil. Edu saab mõõta sellega, kas Iraak ja Iraagi valitsus, julgeolekujõud on suutelised ise selle teemaga tegelema, nii et meie osalus selles võtmes ei oleks enam vajalik.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun!

21:11 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Täpsustav küsimus on see, milline on teie info sealsest julgeolekuolukorrast laiemalt. Ma saan aru, et välisbaaside eesmärk on aidata kohalikel oma julgeolekustruktuure üles ehitada, aga see töö on takistatud. Millistest teguritest on see tingitud? Kas see on korrupsioon, puudulik haridus või miski muu? Nagu ma aru saan, välismissioonide *know-how* on olemas, aga mingid tegurid takistavad missiooni edukalt läbi viimast.

21:11 Kaitseminister Hannes Hanso

Aitäh! Te puudutasite oma küsimuses väga paljusid õigeid teemasid ja just neid kitsaskohti, mis on takistanud Iraagil kui tervikul üldse kriisist väljuda. Seal on šiitide ja sunniitide vaheline konflikt. Teatavasti oli periood, kus sunniitlik vähemus oli võimul ning valitses ebaõiglaselt šiitliku enamuse üle. Nüüd on tekkinud vastupidine olukord. Me teame ka, et *de facto* on Iraagis alapid, mis keskvoimule, n-ö Bagdadi valitsusele sisuliselt ei allu. Need on Kurdistan Põhja-Iraagis ja ka piirkonnad, kus kahetsusväärsetel omavalitsustel või valitsevad needsamad ISIL-i ja Daeshi inimesed, ühesõnaga, terroriorganisatsioon. Oma rolli mängib nafta hinna langus, mis on Iraagi jaoks kindlasti väga valus probleem, sest riigi põhiline sissetulek tuleb naftast. Kõik see on takistanud võimeka kaitseväge või julgeolekujõudude ülesehitamist ja takistab kindlasti ka tulevikus. Iraagi valitsus ise on meid sinna kutsunud, see ei ole mingisugune sekkumine väljastpoolt. Nad on pöördunud ÜRO poole palvega rahvusvahelist osalust suurendada. Nende välisministeerium on meid sinna kutsunud. Kas täna või eile väljastati Helsingi Iraagi esindusest meie inimestele vajalikud viisad. Nii et me ei lähe sinna neile, kuidas ma ütlen, väljastpoolt midagi viima, midagi peale sundima. Me oleme seal nende kutse alusel, nad peavad vajalikuks oma julgeolekujõud võimalikult võimekaks ja tugevaks koolitada, et nad saaks ise oma probleemidega paremini hakkama. Aga kindlasti ma ei saa lubada, et see saab olema lühike ja kiire ettevõtmine. Vastupidi.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd Riigikogu kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Marianne Mikko!

21:11 Marianne Mikko

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne esimesele lugemisele esitamist oma 19. mai istungil, kus eelnõu esitaja esindajana osalesid kaitseminister Hannes Hanso, Kaitseministeeriumi ametnikud ja Kaitseväge peastaabi operatiivosakonna ülem kolonel Aron Kalmus. Lisaks saadi sellel istungil eraldi päevakorrapunkti all ülevaade Kaitseväge osalusel rahvusvahelistes missioonipiirkondades toimuvast ning vastaval tasemel ülevaade operatsiooniga Inherent Resolve seonduvast.

Eelnõu alusel otsustatakse kuni kümne Eesti tegevväelase osalemine ISIL-i- ehk Daeshi-vastas ja USA juhitalv rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil Inherent Resolve. USA juhitalv operatsioon käivitub, nagu minister ütles, paar aastat tagasi, 2014. aasta 15. juunil. Operatsioonil osaleb praegu 21 riiki: Araabia Ühendemiraadid, Austraalia, Bahrein, Belgia, Hispaania, Holland, Itaalia, Jordaania, Kanada, Läti, Norra, Portugal, Prantsusmaa, Saudi Araabia, Saksamaa, Soome, Taani, Türgi, Ungari, Uus-Meremaa ja Ühendkuningriik.

Peamiselt Süürias ja Iraagis tegutsev terroriorganisatsioon Daesh kujutab endast tõsist ohtu ülemaailmsele julgeolekule, sh reaalset ohtu Euroopa sisejulgeolekule. Daeshi tegevus Süürias ja Iraagis mõjutab otseselt rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste arvu piirkonnas ja seeläbi ka Euroopa pagulaskriisi. Daesh värbab, nagu teada, Euroopast võitlejaid, kes pärast sõdimist ja väljaõpet Lähis-Idas

võivad tagasi pöördununa ohustada julgeolekut ka Euroopas. Rünna­kud Pariisis ja Brüsselis sooritati Daeshi nimel ja nende läbiviimisel kasutati Euroopast pärit terroriste.

Eesti on eelnevalt andnud rahalist abi Iraagi sõjapõgenike abistamiseks ja annetanud Iraagi julgeolekujõududele relvastust ning laskemoona. Kõnealuse operatsiooni eesmärk on Daeshi-vastane otsene ja toetav sõjaline tegevus, seda eelkõige Iraagis ja Süürias, kuid operatsiooni juhtivad ja toetavad elemendid ning staabid paiknevad ka Bahreinis, Kupro­sel, Egiptuses, Iisraelis, Jorda­nias, Kuveidis, Liibanonis, Kataris, Türgis ja Saudi Araabias.

Operatsiooni olulisi ülesandeid on Iraagi julgeolekujõudude koolitamine. Eestil on esialgu kavas panustada, nagu ministri ettekandest oli kuulda, kuni kuue jalaväeinstruktori saatmisega Iraaki, kus nad koostöös Taani, USA ja Läti kaitseväelastega koolitaksid Iraagi julgeolekujõudude üksusi. Seega osaleb Eesti Riigikogu mandaadi alusel eelkõige staabiohvitseridega, seejuures paiknevad Eesti kaitsevälased samas piirkonnas, kus oldi 2011. aasta lõpuni NTM-I – see on NATO *Training Mission in Iraq* – missiooni raames.

Daeshi-vastase koalitsiooni koosseisus Iraagis tegutsemise õiguslikuks aluseks on Iraagi nõusolek. Seda tõendavad kaks asja. Esiteks, Iraagi alaline esindaja ÜRO juures saatis 25. juunil 2014 ÜRO peasekretärile sellekohase kirja, ja teiseks, Iraagi välisministeerium saatis 20. septembril 2014. aastal kirja ÜRO Julgeolekunõukogu esimehele, kus kutsutakse riike osalema Daeshi-vastases võitluses. Riigikaitsekomisjonis tuli kõneks, et eelnõu pealkirjas ja tekstis ei ole mainitud Iraaki ja teisi riike, kus Eesti tegevälased võivad tegutseda. Nagu ma oma ettekandes nimetasin, operatsioon Inherent Resolve hõlmab 12 riigi territooriumi, kus paiknevad operatsiooni juhtivad ja toetavad elemendid ning staabid. Nende riikide eraldi mainimine ei ole vajalik, see teeks otsuse pealkirja ja teksti pikaks ning raskesti jälgitavaks. Riigikogu õiguspraktika toetab sellist lahendust. Näiteks Riigikogu otsusega Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni puhul piirduti samuti vaid operatsiooni Atalanta nimetamisega, sest see hõlmas mitme riigi territoriaalvett. Samas tuleb silmas pidada, et Eesti tegevälased ei osale tegevustes, mis toimuvad operatsiooni Inherent Resolve raames Süüria territooriumil. Sellest rääkis kaitseminister ka lähemalt.

Esitaja nõusolekul otsustas riigikaitsekomisjon oma 19. mai istungil konsensusega esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul. Nimelt jõustus tänavu 13. mail Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muudatus ja seaduse § 112¹ kohaselt jõustub Riigikogu otsus selle allkirjastamisel, mõistagi juhul, kui otsuses ei määrata mõnda teist kuupäeva. Seetõttu on eelnõust välja jäetud punkt 2, et vältida vastuolu seadusega. Seega on esimeseks lugemiseks Vabariigi Valitsuse esitatud eelnõu teksti muudetud, sellest on välja jäetud punkt 2. Eelnõu menetlemise juhend näeb ette muudetud kujul esimesele lugemisele esitatava eelnõu muudetud tekstiosa allajoonimist. Sellest eelnõust väljajäetud punkt 2 on tuvastatav selliselt, et eelnõus on punkt numbriga 1. Eelnõu edasisel menetlemisel jätab juhtivkomisjon eelnõu tekstist tehnilise parandusena välja ka numbri 1, sest edaspidi on tegemist ühepunktilise otsusega, mida ei nummerdata.

Riigikaitsekomisjon otsustas oma 19. mai istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusele ettepaneku lülitada arutluse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 1. juuni istungi päevakorda ja ettekandjaks määrati siinkõneleja. Lisaks teeb riigikaitsekomisjon konsensusega ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 10. juuni kell 14. Täna!

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, täna teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimised? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 244 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 10. juuni kell 14. Esimene lugemine lõppenud ja 14. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

---

15. 20:23 Ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu (236 SE) esimene lugemine

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume tempokalt edasi 15. päevakorrapunkti juurde. Palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse algatatud ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 236 esimese lugemise ettekannet tegema sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna!

21:11 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Lugupeetud istungi juhataja! Hea Riigikogu! Liigume tempokalt edasi oluliste teemadega. Teie ees on esimesel lugemisel ohvriabi seaduse eelnõu. Annan sellest olulisest teemast ülevaate ja luban seda teha konstruktiivselt. Tegu on tähtsa seadusega.

Kõigepealt teemast, mida me üldse lahendada hakkame. Aastaraamatus "Kuritegevus Eestis 2015" seisavad järgmised arvud: 2015. aastal registreeriti 2997 perevägivalda kuritegu, s.o võrreldes 2014. aastaga kümnendiku võrra rohkem. Perevägivalda ohvritest olid 82% naised ja 16% mehed.

Perevägivaldatsejatest olid 88% mehed, 11% naised ja 1%-l juhtumitest olid vägivaldatsejaks nii naine kui ka mees. Lisaks sellele on iga kümnes Eesti laps kannatanud seksuaalse vägivalda või väärkohtlemise all. Täna hommikul me lugesime Postimehest õõvastavat lugu, et Tartus peeti aastaid orjastatult kinni ühte naisterahvast. Võib-olla tegu ei olnud küll otsese perevägivalda juhtumiga, kuid see lugu tõestab, et meil on ühiskonnas need probleemid tegelikult olemas. On väga oluline, et me tegeleksime ohvrite abistamisega ja kogu selle teemaga süsteemselt. Selleks ohvriabi seaduse muutmise eelnõu ongi teie ette toodud.

Vägivalda ennetamine, tõkestamine ja selle ohvrite abistamine on Eesti riigis ülimalt tähtis. Seda väites tuginen ma nendele numbritele, aga väga palju ka teadmisele, et niisugused lood on endiselt varjatud ja väga paljud ei ole avalikkuse ette tulnud. Riigi vägivalda ennetamise strateegias aastateks 2015–2020 oleme sõnastanud selged eesmärgid: Eesti ühiskond ei tolereeri vägivalda, vägivalda märgatakse ja sellesse sekkutakse, vägivalda ohvrid on kaitstud ja saavad igakülget professionaalset abi. Oleme liitunud mitme inimkaubanduse tõkestamise konventsiooniga ning valmistume ratifitseerima naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsiooni, nn Istanbuli konventsiooni – sellest on olnud ka viimasel ajal juttu, minu hinnangul seda küll täiesti väärkasutades –, samuti konventsiooni, mis käsitleb laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest, nn Lanzarote konventsiooni. Eesti valmistub liituma mõlema konventsiooniga.

Eespool nimetatud eesmärgid ja nendest lähtuvad tegevused on viinud praeguseks selleni, et me märkame ja reageerime vägivaldale juba palju rohkem kui varem. Veel mõni aasta tagasi peeti perevägivalda peresiseseks asjaks ning sellest ei julgetud rääkida. Värske uurimuse "Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalda ja inimkaubanduse valdkonnas" järgi on aga pooled Eesti elanikest mõnda perevägivalda juhtumit kas pealt kuulnud, näinud või kahtlustanud ning 67% neist on sellele ka reageerinud. Täna Postimehe loost selgub, et tegelikult selle vaese naise lugu teadis päris suur hulk inimesi, kuid sellest ei räägitud, sellele ei reageeritud ja see jäi aastateks peitu. Inimene aga oli suures hädas. Niisuguseid juhtumeid, eriti kui need piirduvad ühe pere ringiga, on väga palju, aga nendest ei räägita. See pole nagu asi, millest avalikult rääkida – väga paljud arvavad nii. Viimaste aastate jooksul on suhtumine siiski muutunud ja selle eest tuleb tänulik olla eelkõige nendele paljudele mittetulundusühingutele, kes on 13 aasta jooksul eelkõige naistevastase vägivalda vähendamist ja naiste tugikeskuste loomist eest vedanud.

Tõusnud on ka ohvrite teadlikkus. Kui 2011. aastal pöörduti perevägivalda juhtumitega politsei poole keskmiselt 19 korda päevas, siis 2015. aastal oli pöördumisi keskmiselt 35 korda päevas. See on päris suur arv. Konkreetne uurimine algatati peaaegu 3000 juhtumi korral.

Me märkame, reageerime, abistame ja julgeme paluda abi, kuid abi peab muutuma veelgi kättesaadavamaks ja teadlikkus suuremaks. Ohvriabi seadus on üks osa vägivalda ennetamise ja tõkestamise meetmetest, mis annab suunised ja võimalused ohvrite abistamiseks. Selle seaduse muutmisel on neli eesmärki. Esiteks, tagada inimkaubanduse ohvritele parem juurdepääs teenustele. Praegu kehtivas ohvriabi seaduses on sätestatud võimalus saada abi ainult siis, kui kuriteoteade on esitatud. Kuriteoteate esitamise järel on Sotsiaalkindlustusametil võimalik ohver teenusele suunata. Kui otsustatakse kriminaalmenetlust mitte alustada, siis õigust teenuseid saada pole. See tähendab, et mõni tegelik inimkaubanduse ohver võib jääda abita, kuna ta pole kas nõus kuriteoteadet esitama või saab vajalikke teenuseid ainult kümme päeva, mis ei ole piisav tema probleemiga tegelemiseks. Aastatel 2009–2012 tuvastati ja abistati Eestis umbes 60 ohvrit aastas. Aastal 2013 anti ohvrite tuvastamise õigus uurimisasutusele või prokuratuurile ja kehtestati kuriteoteate esitamise kohustus,

mille tõttu inimkaubanduse ohvritel läks abi saamine tunduvalt keerulisemaks kui teistes Euroopa Liidu riikides. 2013.–2015. aasta jooksul sai abi ainult 17 inimest. Seetõttu on soov muuta seadust nii, et teenuseid on võimalik saada kuni 60 päeval ka ilma kuriteoteateta. Seda juhul, kui Eesti inimkaubanduse ohvreid abistav organisatsioon on ohvri tuvastanud ja Sotsiaalkindlustusametit temast ka teavitanud. Need organisatsioonid on Eestis täiesti olemas, näiteks MTÜ Eluliin ja MTÜ Living for Tomorrow.

Kuni 60 päeva on teenuseid võimalik saada ka juhul, kui tuleb teade kriminaalmenetluse mittealustamise kohta. Asitõendite vähesus ei tohi olla abi andmisest keeldumise põhjus, sest ohvrid on enamasti väga raskes seisukorras ja vajavad kiiret abi. See abi on edaspidi kättesaadavam kui enne. Oluline nüanss on ka see, et ohvriabi seaduses on kirjas eeldatava ohvri mõiste. Ametlikult loetakse ohvriteks need, kelle puhul on alustatud kriminaalmenetlust. Eeldatavad ohvrid on need, kelle puhul Eestis ohvreid abistaval organisatsioonil on kahtlus, et neid võidakse ahistada, või kelle kohta on välisriigi pädev asutus, sh uurimisasutus või prokuratuur, Sotsiaalkindlustusametile sellesisulise teate saatnud. Siinkohal tahan öelda, et me ei hakka abistama teiste riikide kodanikke, kõnealune teade peab puudutama meie enda kodanikke, kellel on õigus saada neid teenuseid. Kui nende kallal on vägivalda tarvitatud, siis me aitame neid inimesi ka siia, kui tegu on tehtud väljaspool Eesti Vabariigi territooriumi. Teine ohvriabi seaduse muutmise eesmärk on tagada, et seksuaalselt väärkoheldud alaealised saaksid kergemini abi. Nendele abi osutamise regulatsioon on praegu samasugune kui inimkaubanduse ohvrite puhul. Nad saavad teenuseid juhul, kui on esitatud kuriteoteade. Kuriteoteate esitamise järel on Sotsiaalkindlustusametil võimalik ohver teenusele suunata, aga kui otsustatakse kriminaalmenetlust mitte alustada, siis kaob õigus abi teenuseid saada. See tähendab, et mõni seksuaalselt väärkoheldud alaealine võib jääda abita, kuna ta pole nõus kuriteoteadet esitama – eeskätt puudutab see 12–17-aastaseid lapsi, kelle vastu on toime pandud teise astme kuritegu, mille puhul seksuaalkuriteost teavitamine ei ole kohustuslik – või osutatakse talle teenuseid vaid kümme päeva, mis ei ole piisav tema probleemidega tegelemiseks. Ka nende puhul hakkab kehtima võimalus saada kuni 60 päeva teenuseid ilma kriminaalmenetluseta. Põhjus on sama mis inimkaubanduse ohvrite puhul: ohvritele tuleb hakata abi andma otsekohe ning kuriteoteate esitamata jätmine ei tohi teenuste saamisel takistuseks olla. Paljud seksuaalselt väärkoheldud teismelised ei soovi kohe kuriteoteadet esitada. Nende toetamist on aga vaja alustada kohe, kui Sotsiaalkindlustusameti töötajal on tekkinud kahtlus, et kuritegu on toime pandud. Nii inimkaubanduse ohvrite kui ka seksuaalselt väärkoheldud alaealiste puhul jääb teenuste loetelu samaks, mis on kehtivas seaduses: turvaline majutus, toitlustus, teatud materiaalne abi, psühholoogiline abi, tervishoiuteenused, vajaduse korral tõlkimine.

Kolmas ohvriabi seaduse muutmise eesmärk on sätestada seaduse tasandil teenus naistevastase vägivalda ohvritele. Eriti tähtis on naiste tugikeskuste teenuse lülitamine ohvriabi seadusesse. Seaduse järgi on naiste tugikeskuse teenus liitteenus, mis sisaldab turvalist majutust, esmast kriisinõustamist, vajadusel ka juriidilist ja psühholoogilist nõustamist või psühhoteraapiat kõikidele naistele, kes on vägivalda ohvriks langenud. Naistega koos saavad tugikeskusesse tulla ka nende lapsed. Naiste tugikeskused on abistanud naistevastase vägivalda ohvreid Eestis alates 2002. aastast. Esialgu toetas riik keskusi Hasartmängumaksu Nõukogu kaudu, viimased kolm aastat on toetust jaganud Sotsiaalministeerium. Teenuse arendamine töötajate kompetentsuse tõstmise näol on viimastel aastatel teoks saanud tänu tugevale Eesti ja Norra riigi toele.

Probleem on olnud selles, et rahastamine on olnud n-ö aastapõhine ja jätkusuutmatu. See on nende teenuste osutajates ebakindlust tekitanud. Uue seaduse mõte ongi anda kindlustunnet ka nendele, kes seda teenust osutavad. Vaatamata riigi ja tugikeskuste aktiivsele koostööle on naiste tugikeskuste tegevus olnud projektipõhine, aga tugikeskused vajavad jätkusuutliku ja kvaliteetse abi andmiseks selgust ja kindlamat jalgealust. Seaduses puuduvad praegu teenuse kirjelduse nõuded, samuti tugikeskuste rahastamise alused, kuid nii haavatava sihtrühma puhul on oluline, et abistavad ühendused vastaksid teatud nõuetele ning nende rahastamine seisaks kindlatel alustel. Seaduse muutmise tagab vajaliku riikliku rahastamise ja järelevalve teenuste üle, mis on vajalik ka nende arendamiseks. See jääb kõikidele vägivalda ohvritest naistele ja nende lastele tasuta abiks ka tulevikus ning vastuvõtt turvalisse ajutisse pelgupaika, kus neile antakse ka esmast nõu, jääb ööpäev läbi avatuks. Kuigi naistevastase vägivalda ohvritele mõeldud teenust hakkab muudatuste järel korraldama Sotsiaalkindlustusamet, on oluline rõhutada, et seda tööd jäävad ikkagi tegema kogenud spetsialistid ja ühendused. Kui see seadus vastu võetakse, korraldab Sotsiaalkindlustusamet 2016. aasta lõpus riigihanke ja sõlmib lepingud teenuseosutajatega mitmeks aastaks. Plaan on sõlmida lepingud kuni

kolmeks aastaks, mis annab teenuse osutajatele kindlustunde. Samal ajal ei ole süsteem lõpuni suletud: kui keegi suudab tagada parema teenuse, siis on tal võimalik ka turule tulla.

Neljas ohvriabi seaduse muutmise eesmärk on tagada vägivallakuritegude ohvritele hüvitise maksmine, aga see on pigem tehniline muudatus seoses sellega, et meil on jõustunud töövõimereformi seadused. See puudutab neid isikuid, kes on n-ö ohvrid ja kes selle uue seaduse järgi vajavad täpsemat seaduses sätestatud normi, et saada endale vajalikku väljamõistetud hüvitist.

Kokku võttes: naiste tugikeskuse teenuseid kasutab aastas umbes 1800 naist ja tasapisi on see arv tõusuteel. Sellest ei maksa teha järeldust, et naistevastane vägivald meie ühiskonnas on ka tõusuteel. Pigem on tegu sellega, et ühiskonnas on seda teemat paremini teadvustatud ja naised julgevad sellest rohkem rääkida ning ka abi paluda.

Lõpetuseks tahan öelda, et on suur asi, kui me võtame selle seaduse vastu ja rakendame selle ellu. See on suur samm edasi, kuna põhiliselt just tänu nendelesamadele mittetulundusühingutele, kes on 13 aastat seda rasket tööd pigem õhinapõhiselt teinud, on nii ühiskonna suhtumine kui selle kaudu ka riigi suhtumine muutunud. Me peame seda teemat väga oluliseks, võtame selle riigi ülesandeks ning koostöös kolmanda sektoriga jätkame selle abi osutamist. See seadus on plaanitud, juhul kui Riigikogu niimoodi otsustab, jõustuma 2017. aasta 1. jaanuaril. Ma võin öelda ka seda, et riigi eelarvestrateegia läbirääkimistel on plaanitud ka nende teenuste rahastamine. Rahastamine võiks alati olla suurem, kuid see baas on igal aastal järjest kasvanud ning loodetavasti me suudame 16 naiste tugikeskuse tööga tagada kogu Eestis selle abi kättesaadavuse. Suur tänu teile!

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud sotsiaalkaitseminister, suur tänu teile! Kui lubate, siis ka mõned küsimused. Krista Aru, palun!

21:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Seletuskirja leheküljel 4 on selgelt kirjas, et kõnealusele eelnõule eelnes väljatöötamiskavatsus, kuid osa muudatuste kohta eraldi väljatöötamiskavatsust ei koostatud. Kas te saate lühidalt selgitada neid muudatusi, millele väljatöötamiskavatsus ei laienenud?

21:11 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Eelnõu koostajad on suure tõenäosusega silmas pidanud seda, et vaidlus, millised peaksid olema konkreetset nõuded teenuseosutajatele, alles käib. Tegelikult on ka Eesti Naiste Varjupaikade Liit veel ettepanekuid esitanud. Me arutasime sotsiaalkomisjonis, et me ei kiirusta selle eelnõu menetlemisega, kuna osa ettepanekuid esitati vaid üks päev enne seda, kui valitsus otsustas selle eelnõu parlamenti saata. Me ei saanud lihtsalt neid ettepanekuid enam selles menetlusprotsessis valitsuses arutada ja nüüd on sotsiaalkomisjoniga kokkulepe, et augustikuus kutsutakse kõik muudatus- ja muude ettepanekute esitajad – organisatsioonid ja üldse kõik osapooled –, Riigikogu sotsiaalkomisjoni kokku. Ministeerium kindlasti osaleb ka ja aitab ettepanekuid põhjendada ja analüüsida. Võimaluse korral tahame neid arvesse võtta. Nii et see protsess on olnud suhteliselt kiire, aga me oleme püüdnud esitatud ettepanekuid võimalikult palju arvestada. Oluline on eelkõige see, et me tagaksime selle abi kättesaadavuse ja suudaksime hanke aasta lõpul välja kuulutada, nii et saaksime 1. jaanuarist 2017 juba uue seaduse järgi ja kindla rahastusmudeli kohaselt, mis on mitmeks aastaks ette teada, seda teenust osutada.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun!

21:11 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Paar nädalat tagasi oli millegipärast õiguskomisjoni eestvõttel selle temaatika avalik kuulamine. Sealt jäi kõrva päris mitu head tähelepanekut. Küsin seoses sellega, kust on tulnud see 60 päeva. Seal kuulamisel tuli välja, et sa võid sellest kriminaalkuriteost teada anda, aga ohvri psühholoogiline seisund on väga habras ja ta ei suuda ennast kaitsta. Teiseks, kuidas suudab see seadus ohvrit kaitsta? Kolmandaks, kindlasti on juba praegu puudus psühholoogidest ja psühhiaatritest. Kui palju see seadus nüüd seda tööd juurde lisab ja kuidas seda probleemi lahendada?

21:11 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh! Tõepoolest on olnud küsimus, miks 60 päeva, miks mitte 90 päeva. Praegune olukord on selline, et neid teenuseid on võimalik saada kriminaalmenetluse algatamisega seoses kümme päeva pärast otsuse tegemist. Kriminaalmenetluse algatamise otsuse tegemiseks on aega kümme päeva, aga kümne päeva jooksul ei ole võimalik inimesega kontakti saada nii, et teda oleks võimalik adekvaatselt aidata või üldse probleemist aru saada. Me tegelikult pikendame seda perioodi ja me ei saa abi saamist enam sõltuvusse sellest, kas kriminaalmenetlus algatatakse või mitte. Senine praktika osutab, et 60 päeva võiks olla õige. Aga seda võib sotsiaalkomisjonis arutada, kas nii palju päevi on otstarbekas või peaks see arv olema suurem või väiksem.

Mis puudutab kompetentsete inimeste olemasolu, siis tegelikult me uue seadusega pakutavat teenust sisuliselt ei muudaks. Küsimus on olnud pigem rahalistes võimalustes, kas me suudame abi pakkuda veelgi rohkematele inimestele. Seni ei ole küll ükski pöörduja ilma abita jäänud. Nii et probleemi, et selle töö koormus seaduse muutmise tõttu kasvab, ma ei näe. Pigem võib see kasvada seetõttu, et ega kõikidest nendest kuritegudest kõik ohvrid ju ei teata, aga see tendents võib muutuda ja riik peab olema valmis abi andma kõigile, kui seda otsustatakse rohkem küsida.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Külliki Kübarsepp, palun, teine küsimus!

21:11 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Minu täpsustav küsimus on selle kohta, kuidas te selle seadusega ikkagi edasi töötate. Just psühholoogid on rõhutanud, et ohver vajab kindlust, et kui ta juba kuhugi pöördub, siis teda suudetakse ka kaitsta. Üks näide toodi lähenemiskeelu kohta: kuidas seda tõestada, et ikkagi on lähenetud? Kas te teete kellegagi koostööd, et seda seadust selles mõttes edasi arendada? Ma saan aru, et siin on mängus põhiseaduse riive küsimus. Kas te olete õiguskantsleri poole pöördunud ja mida te üldse sellest asjast mõtlete?

21:11 Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsimus! Ma sain nüüd aru, mis teie küsimuse fookus oli. Selle seadusega me tegelikult seda teemat ei reguleeri, see teema puudutab rohkem protsessi poolt, seda poolt, millega on ikka tegelenud Justiitsministeerium. See seadus reguleerib just teenuse osutamist. Te tõstatisite lähenemiskeelu rikkumise tõendamise kohustuse, aga seda ohvriabi seaduse muutmise seadus ei reguleeri. Aga kui me vaatame seda plaani, mis meil on seoses Istanbuli konventsiooni heakskiitmisega, siis näeme, et Justiitsministeeriumil on plaan tulla siia Riigikokku päris kiiresti, et just nimelt kogu seda ohvrite kaitse menetluse poolt täpsemalt reguleerida. Nii et peagi jõuavad siia teised seaduseelnõud.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud sotsiaalkaitseminister, rohkem küsimusi ei ole. Ma tänan teid! Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks sotsiaalkomisjoni liikme Liina Kersna!

21:11 Liina Kersna

Hea eesistuja! Austatud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas ohvriabi seaduse muutmise seaduse eelnõu 16. mail. Seda tutvustasid meile eelkõnelnud minister Margus Tsahkna ja Sotsiaalministeeriumi võrdsuspoliitikate osakonna nõunik Kristiina Luht. Üldiselt sotsiaalkomisjonis see eelnõu elavat diskussiooni ei tekitanud. Küsisin eelnõu tutvustajate käest kommentaare Eesti Naiste Varjupaikade Liidu ettepanekute kohta ja sain ka vastused. Näiteks ei ole Eesti Naiste Varjupaikade Liit rahul naistevastase vägivalla ohvri definitsiooniga eelnõus. Nende ettepanek on, et Istanbuli konventsioonist tuleks see definitsioon seaduse teksti sõna-sõnalt ümber kirjutada. Justiitsministeerium on aga kinnitanud, et praegune määratlus on piisav. Nimelt on eelnõus defineeritud naistevastase vägivalla ohver, mitte mõiste "naistevastane vägivald". Ohvri definitsioonis on selgelt lähtutud Istanbuli konventsioonist sõnastatud definitsioonist.

Vaidlus on olnud ka selle üle, kas teenuseosutajana peaksid olema nimetatud ainult mittetulundusühingud. Ministri sõnul seaduses selliseid piiranguid seada ei saa ja ega mingi juriidiline vorm ei taga teenuse kvaliteetset osutamist, selle ikkagi tagavad seaduses sätestatud nõuded teenusepakkujale.

Eesti Naiste Varjupaikade Liit tegi ka ettepaneku, et vahetult teenust osutav inimene peaks olema naissoost ning see tuleb seaduses ka eraldi märkida. Seda ettepanekut arvestas Sotsiaalministeerium osaliselt ning pakkus kompromissina välja, et kui ohver soovib ja tugikeskusel võimalik on, siis on teenuse vahetu osutaja ohvriga samast soost. Ilmselgelt soovib enamik naistevastase vägivalla ohvreid, et neid nõustaksid nii psühholoogiliselt kui ka juriidiliselt naissoost professionaalid. Kuid naistega tulevad tihtipeale varjupaika kaasa ka lapsed ja kui laste seas on mõni puberteedieas poiss, kes just nimelt eelistaks meesterahvalt nõu saada, siis seadus annab võimaluse ka selleks. Otsustav sõna on tugikeskuse juhatajal.

Üks suurimaid probleeme, mille naiste varjupaikade liit on ka avalikkuses seoses selle eelnõuga esile tõstnud, on see, et praegused teenuseosutajad peaksid nagu läbima konkursil osalemiseks uue koolituse, mida hakkab pakkuma Sotsiaalministeerium. See on täiesti vale. Seaduses on selge sõnaga kirjas, et kõik need, kes osutavad teenust seisuga 1. jaanuar 2017, ei pea läbima uut koolitust. See nõue on seatud üksnes neile, kes varem ei ole säärast teenust osutanud, kuid sooviksid seda tegema hakata. Ja see nõue jõustub 2019. aastast. Nii et see hirm on asjatu.

Liit tegi ka ettepaneku, et naiste tugikeskus peaks olema igas maakonnas. Sotsiaalministeeriumi esindaja märkis, et teenuse osutamise osas jääb jõusse piirkondlikkuse põhimõte, mis on paindlikum ja tagab piisava teenusega kaetuse. Praegu on Eestis olukord, kus isegi Hiiumaal, kus elab veidi üle 8000 elaniku, on eraldi naiste varjupaik, rääkimata Saaremaast. See on olnud riigi selge prioriteet, et selline abi oleks igas piirkonnas kättesaadav. Varjupaikade liit kardab, et moodustatakse vaid neli piirkondlikku varjupaika. Seda kindlasti ei juhtu.

Küsisin ministeeriumilt ka seda, milline oleks optimaalne tähtaeg, mis ajaks peaks seadus olema vastu võetud. Seadus hakkab ju kehtima, kui Riigikogu selle vastu võtab, 2017. aasta algusest, aga hanked on vaja teha juba tänavu. Ministeeriumi hinnangul jõuavad nad vajalikud ettevalmistused teha, kui Riigikogu võtab seaduse vastu septembris. Me oleme sotsiaalkomisjonis otsustanud, et kutsume kõik selle seadusega seotud huvigrupid oma 17. augusti istungile, et laekunud muudatusettepanekud üheskoos läbi arutada. Ma usun, et sellest eelnõust saab üks väga hea seadus, mis muudab ka naiste varjupaikade rahastamise läbipaistvamaks ja õiglasemaks.

Muidugi langetasime me komisjonis ka otsuseid. Kõik need olid konsensuslikud. Tegime ettepaneku võtta eelnõu täiskogu 1. juuni istungi päevakorda ja esimene lugemine lõpetada.

Muudatusettepanekute tähtaeg võiks olla 1. august kell 16 ja ettekandjaks määras komisjon mind. Aitäh!

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Urve Tiidus, palun!

21:11 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Seda eelnõu tutvustades ütles minister need arvud, kui palju on naistevastase vägivalla ohvreid ja ka naised, kes on vägivallatsenud. See proportsioon on naiste kahjuks. Nüüd räägitakse sellest, kuidas neid ohvreid siiski abistada. Minu küsimus on selle kohta, et tavaliselt on inimestel, kes teistest ohvri teevad, mingid käitumismustrid. Kas see seaduseelnõu puudutab ka neid inimesi, et nad kellegi kallal korduvalt ei vägivallatseks?

21:11 Liina Kersna

Aitäh küsimuse eest! Ei, see seaduseelnõu seda teemat ei puuduta. Olen lähisuhtevägivalla ennetamise ja ohvrite toetusrühma liikmena sel teemal palju esinemas käinud. Ei ole olnud ühtegi kohtumist, kus esimene küsimus poleks puudutanud just nimelt neid vägivallatsejaid. Neid vägivallatsejaid on väga raske aidata, kuna nad ise ei soovi enamasti abi. Meil on muuseas olemas ka organisatsioon, kes tegeleb nende meestega, kes on lähisuhtevägivalla ohvrid. Kuuldavasti ei ole nende poole väga palju pöördujaid, aga ilmselgelt me peaksime tegelema ka naistest vägivallatsejatega. Enamasti on need probleemid pärit lapsepõlvest või lihtsalt varasemast elukogemusest. Aga tahan rõhutada ja eriti esile tuua, et meil on vaja väga tähelepanelikult tegelda lähisuhtevägivalla all kannatanud lastega, sest see vägivald on justkui vähkkasvaja, mis aina edasi liigub.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

21:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Eesti Naiste Varjupaikade Liit on oma märkustes tõstnud tähelepanu alla ka täiendusõppe probleemi: nende kursuste maht ja sisu võiksid olla ette määratud jne. Ilmselt see ei ole seaduse teema, aga kas te olete kursis, mil määral säärase täiendusõppe korraldamine on probleem? Või läheb see õpetamine igati sujuvalt?

21:11 Liina Kersna

Aitäh! Siiani on täienduskoolitusi korraldanud just nimelt liit ise ja seda enamasti Norra Kuningriigi rahastamisel. Nüüd, uue seaduse kehtima hakates võtab selle rolli üle Sotsiaalministeerium. Koolituse mahud ja täpsem sisu määratletakse eraldi ministri määrusega, mida hakatakse ette valmistama. Olen kindel, et need uued koolitused on igati professionaalsed, kuna need on liidu enda korraldatud koolitused.

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

21:12 Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud sõnavõtja, öelge palun sellist asja. Ma kuulen siin räägitavat koolitustest ja ma kuulen siin räägitavat varjupaikade arendamisest jne. Kas te selle eelnõu ettevalmistamise käigus olete ka uurinud neid põhjusi, miks seda vägivalda meie uues, vabas Eestis nii palju on?

21:12 Liina Kersna

Aitäh! Uues, vabas Eestis on vägivalda sellepärast rohkem, et inimesed annavad sellest rohkem teada. Seda ei olnud varasemal ajal vähem, vaid inimesed on muutunud teadlikumaks ja nad annavad endast rohkem märku, paluvad abi. See on väga hea trend. Kui justiitsminister siin kuritegevuse aastaraamatut tutvustas, siis ta ennustas, et lähisuhtevägivalda ohvritest teavitamiste arv lähiaastatel kasvab jõuliselt.

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun, Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esindaja sõnavõtt kohalt! Külliki Kübarsepp, palun!

21:12 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Tahan öelda, et mis puutub sellesse avalikku arutellu, mis paar nädalat tagasi aset leidis, siis võib-olla ma ei suutnud oma küsimusi esitades selgelt väljendada seda, et minu arvates pakutakse selles eelnõus poolikut lahendust. Ma tõesti tunnustan seda, et teenuse osutamise päevade arvu suurendatakse, kuid juba praegu on ju see probleem, et ei ole piisavalt psühholooge. Ja psühholoogid ise vajaksid ka tuge, sest see emotsionaalne tugi, mida sa pead abivajajale pakkuma, peab ju kusagilt kuidagi toitu saama. Kuidagi tuleks seda kõike ikkagi tervikuna vaadata. Nüüd julgustatakse inimesi kindlasti oma probleemidest teada andma ja ma arvan, et selles suunas me peamegi liikuma, aga samas peab riik suutma anda inimesele kindluse, et ta ei saa topelt karistatud selle eest, kui ta on hädas.

21:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ja sõnavõtusoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 236 esimene lugemine tuleb lõpetada. Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 1.augusti kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja 15. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

---

16. 20:58 Hädaolukorra seaduse eelnõu (205 SE) esimene lugemine

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 16. päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse eelnõu 205 esimene lugemine ja ma palun tempokalt Riigikogu kõnetooli tulla siseminister Hanno Pevkuril!

21:11 Siseminister Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Mul on suur au tutvustada teile uue hädaolukorra seaduse eelnõu tervikteksti. Riigi käitumist kriisiolukordade korral reguleerib meil teatavasti mitu seadust: hädaolukorra seadus, erakorralise seisukorra seadus ja ka riigikaitse seadus. Riigikaitse seadus reguleerib sõjalisteks ohtudes valmistumist ja neile reageerimist, erakorralise seisukorra seadus käsitleb põhiseaduslikku korda ähvardavaid ohte, näiteks riigivõimu vägivaldse kukutamise katset, ning hädaolukorra seadus reguleerib hädaolukordade ennetamist, nende valmistumist ja nende lahendamist. Hädaolukorrad on näiteks loodusõnnetused, epideemiad, tööstusõnnetused jms. Nagu kõikides teistes arenenud riikides, on ka Eesti eesmärk luua kriisireguleerimissüsteem, mis ei tegele iga päev aset leidvate sündmustega, vaid keskendub ulatuslike raskete tagajärgedega sündmustele ehk just nimelt hädaolukordadele. Hädaolukorra seaduse eelnõu loob selguse, kes ja kuidas riske analüüsib ning hädaolukordi ennetab. Samuti täpsustab eelnõu, kuis me valmistume halvimal juhul ehk informeerime meie inimesi, planeerime võimekusi, viime läbi õppusi ja vajadusel moodustame ka varusid. Eelnõu täpsustab hädaolukorra lahendamise korraldust ja seda, mis on elutähtsate teenuste toimepidevus ja kuidas me selle tagame.

Eesti kriisireguleerimise süsteemis on olulised neli põhimõtet. Esiteks, deentraliseeritus, mille kohaselt vastutab iga valdkond oma valitsemisalas hädaolukordadeks valmistumise ja nende lahendamise eest. Teiseks, ametkondade ülene koostöö, mis on vajalik hädaolukordadeks valmistumisel ja nende lahendamisel. Kolmandaks, ülesannete jäävuse põhimõte, mis tähendab, et kõik asutused ja isikud täidavad oma tavapäraseid ülesandeid ka kriisiolukordades, sh erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal. Neljandaks, subsidiaarsus ehk lähimuse põhimõte, mille kohaselt lahendatakse kriise madalaimal võimalikul tasemel. Kogu meie sellealase valmisoleku parandamiseks esitaski Vabariigi Valitsus Riigikogule hädaolukorra seaduse eelnõu, millega lahendatakse mitmeid küsimusi, mis on kriisireguleerimise valdkonnas olemasoleva seaduse rakendamisel tekkinud.

Esimesena nimetan elutähtsate teenuste ringi muudatused. Praegu loetakse elutähtsateks ühiskonnale väga erineva mõjuga teenuseid. Vaieldamatult olen nõus, et need kõik on ühiskonnale olulised harjumuspärase eluviisi korraldamiseks, kuid vaid üksikud neist moodustavad aluse kõikide teiste teenuste toimimiseks. Lähtudes ka meie liitlaste ja muude partnerriikide parimatest kogemustest, tehti koostöös teiste ministriumidega ära väga suur töö. Hindasime kõiki teenuseid ükshaaval ja nende omavahelisi seoseid ning eelkõige mõju ühiskonnale. Siinkohal tahan loomulikult tänada kõiki panustajaid selle suure töö ja väga hea kaastöö eest, mis muu hulgas väljendub ka teie ees oleva seaduse väga-väga põhjalikus seletuskirjas 150 lehel.

Selle eelnõu kohaselt, mis me teile laudadele oleme toonud, on elutähtsaid teenuseid Eestis 14. Kui keegi tahab täpsemalt vaadata, leiab ta need §-st 36. Need on näiteks elektri ja veega varustamine, sideteenused ja vältimatu arstiabi. Kui need 14 sõna otseses mõttes elutähtsat teenust toimivad, on tõenäoline, et hädaolukorras suudavad paremini toimida ka kõik muud riigi ja ühiskonna jaoks olulised teenused ning seega ühiskond tervikuna. Sellepärast on oluline just nende teenuste osutamist täiendavalt reguleerida, et need toimiksid igas olukorras. Ülejäänud, eraettevõtete osutatavad teenused on üldhuviteenused ja nende osutamist reguleerib majandustegevuse seadustiku üldosa seadus, kus on kirjas teenuste tagamiseks vajalikud õiguslikud alused. Näiteks ei tohi teenuse osutajad lahkuda turult enne, kui neile on leitud asenduspakkuja. Samuti võib riik teenuse osutamise jätkamiseks vajadusel ettevõtja kinnistu sundvõõrandada.

Elutähtsate teenuste toimimise tagamiseks loetakse eelnõus elutähtsa teenuse katkestus edaspidi ka hädaolukorraks ning selle kohta hakatakse koostama hädaolukorra lahendamise plaani. Samuti täpsustatakse elutähtsat teenust korraldava asutuste, valdavalt ministriumide ülesandeid. Nii näiteks hakkavad nad edaspidi kinnitama elutähtsa teenuse osutaja koostatud riskianalüüsi ja toimepidevuse plaane. Ühtlasi annavad nad teenuse osutajale nõu, teevad nende üle järelevalvet ja kehtestavad toimepidevuse nõuded. Parandamiseks valmisolekut hädaolukordadeks, sätestame eelnõus, et edaspidi lahendavad asutused hädaolukordi ühesugustele põhimõtetele tuginedes. See suurendab hädaolukordade lahendamise kiirust, parandab asutustevahelist koostööd ja tagab, et kõik asutused, kes hädaolukordi lahendama peavad, on selleks ka tegelikult valmis. Selleks kehtestab valitsus vastava koostöömääruse. Täpsemad detailid lepivad asutused kokku hädaolukorra lahendamise plaanides, mis muutuvad eelnõu järgi täpsemaks ja paindlikumaks.

Eelnõuga muudetakse paindlikumaks ka varude moodustamine. Tulevikus on varude, näiteks toidu ja

ravimite varu moodustamine vahetumalt seotud ajas muutuvate riskianalüüside ja hädaolukordade lahendamise plaanidega. Hädaolukordade paremaks ennetamiseks täpsustatakse riskide hindamise protsessi. Selle eesmärk on saada detailsem stsenaariumipõhine ülevaade Eesti inimesi ohustavatest riskidest, nende tõenäosusest ja võimalikest tagajärgedest. Riskianalüüsidele tuginedes vaadatakse üle ka olemasolevad hädaolukordade lahendamise plaanid ja muudetakse need konkreetsemaks.

Iga valitsemisala asutuse ülesanne on enda vastutusallas olevaid hädaolukordi ennetada, nendeks valmistuda ja neid lahendada, paraku ei ole selline vastutuse jaotus seni päris selge olnud. Et iga osapool oma rolli tunnetaks ja oma ülesandeid täidaks, tuuakse eelnõus selgelt välja, mis on kriisi reguleerimises osalevate asutuste ülesanded.

Muu hulgas muudetakse hädaolukorras ka tervishoiukorraldust. Näiteks sätestatakse selgelt, milline on tervishoiu valdkonnas hädaolukorra juhtimisstruktuur ning milliseid ülesandeid täidavad hädaolukorras tervishoiuteenuse osutajad. Hädaolukorra seaduse eelnõusse on lülitatud ka mitmed elanikkonna kaitse seisukohalt olulised tegevused ja eesmärgid, mida täpsustatakse rakendusaktide väljatöötamise käigus. Üks peamisi tegevusi on vaieldamatult kommunikatsioon, eelkõige riskikommunikatsioon. Tegu on hädaolukordi lahendavate asutuste kohustusega tõsta inimeste teadlikkust ohtudest, mis võivad hädaolukordi põhjustada, ja jagada inimestele ennetavalt käitumisjuhiseid ohuolukordades toimetulemiseks.

Teine oluline muudatus on see, et eelnõuga määratakse ulatuslikku evakuatsiooni korraldav asutus ning ülesanded, mida peab evakueerimisel täitma. Ulatuslikku evakuatsiooni viib läbi Politsei- ja Piirivalveamet, inimeste evakueerimisele, majutamisele ja toitlustamisele aitavad aga kaasa kohalikud omavalitsused. Samuti määratakse hädaolukorra seaduses massiteabevahendi valdaja ja elektroonilise side ettevõtja kohustused avaldada või edastada teateid hädaolukorra ja selle lahendamise kohta. Nii on võimalik elanikkonda võimalikult vara kõigest vajalikust teavitada. Elanikkonna kaitse eesmärke teenib ka põhimõte, et elutähtsate teenuste pikaajaline või raskete tagajärgedega katkestus on ka hädaolukord ning selleks valmistatakse samamoodi nagu teistekski hädaolukordadeks.

Hädaolukorra seaduse eelnõu käsitleb elanikkonna kaitset hädaolukorradeskselt. Elanikkonna kaitse tervikuna käsitlemiseks tuleb arvestada ka erakorralise seisukorra seaduses, riigikaitse seaduses ja teistes seadustes sätestatuga. Elanikkonna tervikvaate analüüsimiseks ja kujundamiseks moodustati eelmisel aastal teatavasti Riigikantselei juurde ka elanikkonna kaitse rakkerühm.

Päris lõpetuseks ütlen, et eelnõu eesmärk on parandada asutuste ja riigi valmisolekut hädaolukordadeks ning tagada seeläbi Eesti elanike turvalisus ning elu ja tervise kaitse. Mina eelnõu algataja esindajana loomulikult toetan põhiseaduskomisjoni ettepanekut eelnõu esimene lugemine täna lõpetada ja peagi eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Mati Raidma, palun!

21:11 Mati Raidma

Suur tänu! Hea minister! Hea eelnõu, loodame, et Riigikogus läheb veel paremaks. Minu küsimus on elutähtsate teenuste loetelu kohta, mis on nüüd märksa lühemaks läinud – Siseministeerium on oma teenustega eemaldunud. Kiirabi on siin küll kirjas. Ma isiklikult näeksin hea meelega, et päästeteenus, mis on oma olemuselt samasugune, oleks ka siin kirjas. Aga konkreetne küsimus on selle kohta, kuidas kiirabi saab oma elutähtsa teenuse toimepidevust tagada, kui selle esimene lüli on telefon 112 ja hädaabikõnede tagamine ei ole elutähtis teenus. Kui midagi juhtub häirekeskusega, siis kiirabil ja Sotsiaalministeeriumil ei ole mingit võimalust toimepidevust tagada. Kas selles osas saab järsku menetlemise käigus midagi korrigeerida?

21:11 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Loomulikult on 112 toimepidevus meie jaoks väga oluline, siin ei ole mingit küsimust. Seetõttu oleme teinud väga palju jõupingutusi, et kõikide hädaabikõnede vastuvõtmine toimiks sujuvalt. Teatavasi on meil Eestis ühena vähestest riikidest rakendatud üleriigiline hädaabikõnede vastuvõtmine, samamoodi ülevool, mis tähendab seda, et kui üks neljast hädaabikeskusest peaks maha minema, siis on automaatselt kõned ümbersuunatavad järgmistesse. Kui mingil põhjusel peaks kõik neli keskust maas olema, siis on võimalik Väike-Maarjas asuvasse päästekolledžisse kiiresti organiseerida uus hädaabikõnede vastuvõtu süsteem. Mis puutub toimepidevusse, mille kohta küsimus oli, siis selle peab

tagama teenuseosutaja. Teisisõnu, kiirabi peab tagama oma toimepidevuse. See, kuidas kiirabini signaal jõuab, on järgmine küsimus. Kui kiirabi on oma toimepidevuse taganud, küll siis on häirekeskuse ülesanne signaalid nendeni viia.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Põldaru, palun!

21:11 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Paragrahv 36 lõige 4 räägib kohalikust omavalitsusest, kus on kuni 10 000 elanikku ... Oi, palun vabandust! Lugesin teksti valesti. Küsimus jääb ära.

21:11 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile! Ja see on väga kiiduväärt, et võtsite küsimuse tagasi, mida väga tihti ei juhtu. Valdo Randpere, palun!

21:11 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Minul on selline küsimus. Täna oli meil enne päevakorras teema, kuidas õigusloomet natuke kasinamaks muuta ja kas me äkki liiga palju ei reguleeri. Ma vaatan seda hädaolukorra seadust ja hädaolukorra lahendamise plaani, mis on risti-põiki-pikuti täis väga detailset informatsiooni, kuidas me planeerime plaani ja kuidas me plaani kooskõlastame. Kas see hädaolukorra seadus ikka on hädavajalik või on see selline väike luksus, heaoluühiskonna tunnusmärk?

22:11 Siseminister Hanno Pevkur

See seadus on hädavajalik, sellepärast et see reguleerib ka erateenuse osutajate tegevust. Uuendatud hädaolukorra seadus teeb meie olukorra veelgi selgemaks. On selge, et kui meil juba tekivad hädaolukorrad, siis me vajame ka plaane nende lahendamiseks. Kõik, kes hädaolukordade lahendamisega tegelevad, peavad teadma, mille eest nad vastutavad ja kuidas tagada, et üks hädaolukord, kui ta on tekkinud, siiski lahendatud saaks. Nii et see on hädavajalik seadus.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

22:11 Mati Raidma

Aitäh! Naasen siiski oma küsimuse teema juurde. Kehtivas seaduses on hädaabikõnede menetlemine elutähtis teenus, nüüd on see sellest nimekirjast väljas. Seepärast küsingi, kas on teoreetiliselt võimalik, et see pandaks sinna nimekirja tagasi, või on mingid selged põhjused, miks oldi sunnitud see elutähtsate teenuste nimekirjast välja võtma.

22:11 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Kui parlament soovib, siis võib seaduseelnõusse teatavasti teha igasuguseid muudatusi. Nii et selleks on suure saali nõusolekut vaja ja kui suur saal nii otsustab, siis see seaduse teksti lõpuks ka saab. Mis puutub elutähtsate teenuste hindamisse, siis selles osas me võtsime väga-väga suure eeltöö ette. Tegelikult hakati selle eelnõu kallal tööle 2012. aastal, kui hakati hädaolukorra seaduse võimalikke muudatusi läbi mõtlema. 2014. aastaks jõuti järeldusele, et muudatused ei vii meid kaugele edasi ja nii me ei saa edasi purjetada. Nii võetigi kõik need elutähtsad teenused, mis on kirjas hädaolukorra seaduses, üksipulgi lahti, analüüsiti, kuidas me saaksime seda kõike paremini reguleerida ja mis on olemas vahepeal jõustunud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses. Sel moel jõuti nende 14 teenuse loeteluni, mis on tõesti elutähtsad. Hädaabikõnede süsteemi toimepidevus vaieldamatult on inimeste jaoks oluline, aga praegune süsteem on selline, et kui ka kogu 112 n-ö maha kukub, on võimalik kommunikatsioonivahendite abil hädaabikõnesid edastada, kuhu vaja. Nii et tegelikult saadakse hädaabiteated ikkagi kätte. Komisjoni menetluse käigus saame vajadusel seda täiendavalt selgitada, aga põhimõtteliselt oli eeltöö pikk ja põhjalik ning hädaabikõnede eest vastutav Häirekeskus oli selles töös meie põhilisi partnereid.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Arno Sild, palun!

22:11 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Ma proovin nüüd pinginaabri küsimust natuke teisiti esitada. Milline on maakondades ja valdades hädaabi andmise struktuur: kes vastutavad ja mismoodi? Kas selleks on ka mingid kindlad alalised komisjonid või kuidas see on mõeldud?

22:11 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Tegutsetakse vastavalt hädaolukorrale. Selleks ongi hädaolukordade lahendamise plaanid, kus lepatakse kokku, millisel tasandil mida tehakse. Toon näiteks võimaliku evakuatsioonivajaduse. Nagu ma eelnõu tutvustuses ütlesin, evakuatsiooni eest vastutab vastutava asutusena Politsei- ja Piirivalveamet. Aga et evakuatsioon ühest või teisest piirkonnast saaks toimuda, sellele aitab loomulikult kaasa ka omavalitsus. Omavalitsus saab määrata kogunemispaidad ja kohad, kuhu saab inimesi vajaduse korral suunata. Nii et omavalitsuste roll on vaieldamatult olemas ja igas omavalitsuses on sellised väikesed kriisikomisjonid ka olemas. Me arutasime seda teemat ühel vabatahtlike foorumil siinsamas majas. Üks vallajuht ütles, et nende kriisiplaan on tegelikult väga lihtne: on üks A4 leht, kus on kirjas ressursid. Eks omavalitsused tegutsevad erinevalt ja kui meie omavalitsused muutuvad suuremaks, siis muutub neil kindlasti ka see vastutusala. Mina näen küll seda, et hea ja toimekas omavalitsus on hädavajalik partner, et hädaolukordi lahendada.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

22:11 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Ma siiski testin natukene veel oma eelmise küsimuse teemat, kui hädavajalik see hädaolukorra seadus ikka on. Mõni aasta tagasi, 2010 või 2011, tekkis meil aastavahetuse lähedal Padaorus hädaolukord või kriisiolukord või mis iganes see oli. Kui sel ajal oleks see seadus kehtinud, mille eelnõuga sa siin meie ees oled, kas siis Padaoru juhtum oleks olemata jäänud või oleks see oluliselt paremini lahendatud saanud?

22:11 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Padaoru puhul ei olnud tegemist seaduse mõistes hädaolukorraga, tegemist oli teatud teelõigu läbitamatusena ja sellest tulenevalt vajasid sinna lõksu jäänud inimesed päästeteenust. Kui hea Riigikogu liige võtab eelnõu lahti, siis ta näeb, mida me hädaolukorrana käsitame. Eelkõige me käsitame sellena looduskatastroofi ja tõesti sellist ulatuslikku teenuse katkemist. Padaoru juhtumi puhul ei olnud tegemist looduskatastroofiga. Tõesti, inimesed vajasid abi ja päästeteenistus neile ka abi osutas, aga kogu juhtumi algne põhjus oli kehvas ennetustöös elik teed ei hooldatud piisavalt kiiresti. Nii et see seadus Padaoru-laadsete juhtumite lahendamist ei reguleeri.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Artur Talvik, palun!

22:12 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Hädaolukordade kõige suurem häda on tavaliselt selles, et ministeeriumid ja nendele alluvad ametid kipuvad olema nagu väikesed vürstiriigid, kes ei taha eriti koostööd teha. Kas pärast seaduse väljatulemist juhtub see ime, et ministeeriumid hakkavad omavahel koostööd tegema?

22:12 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Ma loodan, et see ime on ammu juhtunud ja ministeeriumid teevad tööd. Aga kui vastata konkreetsele küsimusele, siis selle eelnõu ettevalmistamise protsessi oli palju ministeeriume kaasatud. Kui te võtate lahti seletuskirja leheküljed 12 ja 13, siis te seda näete, ja näete ka, kui erinevate valdkondadega tegu on: Sotsiaalministeeriumi haldusala, Riigi Infosüsteemide Amet ... Loomulikult põhiraskus on Siseministeeriumil ja tema valitsemisala asutustel. Tegelikult oli Siseministeeriumi

põhisõnum teistele kaasatud ministriumidele väga lihtne: head sõbrad, teie vastutate oma valdkonna eest. See tähendab seda, et kui on tervishoiuteemaline küsimus, siis Sotsiaalministeerium ei saa Siseministeeriumile öelda, et lahendage ära. Ei, nad ise peavad lahendama. See arusaam on selle protsessi käigus, mis on nüüd mitu aastat kestnud, minu arvates kõigini jõudnud. Kõik ministriumid saavad aru, mis on nende roll ja mis on põhilise vastutajana Siseministeeriumi valitsemisala asutuste ehk Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveameti roll.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Artur Talvik, palun!

22:12 Artur Talvik

Täpsustav küsimus: kas see kõik tõesti niimoodi on? Vahest te retooriliselt ütlete, et kõik saavad oma ülesannetest aru, aga kas te olete midagi ka läbi mänginud või on vaid paberil asja harjutatud? Oma kogemuse põhjal võin öelda, et tihtipeale sellised harjutused näitavad, et paberil on asjad üle mõeldud või liiga keeruliseks mõeldud. Kas lihtne ja selge käsuliin ning tegutsemiskäsud on põhjalikult läbi mõeldud?

22:12 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Me oleme erinevaid kriisisituatsioone valitsemisaladeülevalt korduvalt läbi mänginud. Üks suuremaid valitsemisaladeülevalt õppuseid oli meil näiteks õppus CONEX. Nii et õppuseid me oleme tõesti teinud. Aga kui on küsimus, et kas on võimalik veel paremini teha, siis loomulikult vastus on, et jah on. Õppused on meile mõned kitsaskohad kätte näidanud. Eks eesmärk ongi õppuste abil tugevamaks muutuda, et siis, kui tegelik vajadus kätte tuleb, kõik toimiks.

Toon teile ühe natukene varasema aja näite eri valitsemisalade koostööst. Mäletate, kui üks poolakate lennuk otsustas Ülemiste järve jääd testida. Siis sujus eri valitsemisalade koostöö väga hästi ja lõpuks tiris Kaitseväge kraana lennuki sealt välja. Kõik see õnnestus päris kiiresti tänu heale läbisaamisele Kaitseväge, päästeala ja politsei vahel.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

22:12 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Teatavasti on keerulistes kriisiolukordades sagedasti võtmeroll kommunikatsioonil, et info jõuaks vajalike inimesteni. Te ütlesite, et iga valdkond vastutab oma asjade eest. Siin paberil on öeldud, et see seadus näeb ette ulatuslikku riskikommunikatsiooni. Kas te mõne sõnaga selgitaksite, mismoodi siiski see valdkondadevaheline kommunikatsioon tagatakse? See paralleel pole küll hea, aga Brüsselis oli nii, et terroriakti võimalus oli ette teada, aga intsidendi ärahoidmine jäi puhtalt kommunikatsiooni taha. Vabandust selle paralleeli pärast, see pole siin praegu päris õige!

22:12 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! Suured õnnetused ja hädaolukorrad on üsna raskete tagajärgedega ja nendest tihtipeale ka õpitakse. Kommunikatsiooni, sh just nimelt kriisikommunikatsiooni osa on vaieldamatult ülioluline ja seda ma oma kõnes märkisin ka eraldi. Me oleme viimasel ajal üsna palju harjutanud ka suuremahuliste õppuste käigus kommunikatsiooni toimimist, seda, kuidas kommunikatsioonisõnum õigesti kohtu jõuab ja kes selle eest vastutab. Ülitähtis on kõigepealt teada, kes vastutab olukorra lahendamise eest. Üldine põhimõte, mille me oleme kokku leppinud, on see, et selle käes, kes vastutab olukorra lahendamise eest, on ka kommunikatsiooni eesliin. Loomulikult saavad kõik valitsemisalad oma täiendava panuse anda, aga kui meil näiteks peaks tekkima tervishoiualane hädaolukord, siis tervishoiu eest vastutav Sotsiaalministeerium vastutab ka kommunikatsioonisõnumite edastamise eest. Kui on üleriigiline kriis, siis vastutus liigub valitsuse kommunikatsioonibüroo kätte ja kõik teised panustavad täiendavalt. Kaks pinki eespool istuv Liina Kersna võib kindlasti meenutada aega, kui valitsuse kommunikatsioonibüroos see töö paremaks minema hakkas. Tõllal hakati korraldama eri ministriumide kommunikatsioonijuhtide kommunikatsioonikoosolekuid ja julgen täna küll väita, et

valitsuskommunikatsiooni koordineerimine on parem. Me kogu aeg õpime. Me oleme õppinud ka rändekriisi kommuniqueerimisest seda, kes millist kommunikatsiooni veab. Aga lühike vastus on: see, kes vastutab olukorra lahendamise eest, vastutab ka asjaomase kommunikatsiooni eest.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Põldaru, palun!

22:12 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Seaduses määratletakse rohkem kui 10 000 elanikuga kohalike omavalitsuste kolm elutähtsat teenust. Aga meil on ju haldusreformi kohaselt ka umbes 5000 elanikuga omavalitsusi. Mis siis nendega on? Kas need vallad ei pea elutähtsaid teenuseid oma territooriumil korraldama?

22:12 Siseminister Hanno Pevkur

Aitäh! See oli eelnõu ettevalmistamise käigus üks tõsisemaid vaidlusi, kuhu see piir tõmmata: kas tõmmata see 5000 peale, tõmmata see 7000 peale, panna 25 000 peale. Tegelikult peaksid omavalitsused seaduse tasandil saama signaali, et te peate vähemalt need asjad endal üle vaatama. Lõppkokkuvõttes sai ekspertidega arutades 10 000 elanikku piiriks pandud just nimelt seepärast, et kui nimetatud teenused on tagamata või hädaolukorra lahendamise plaanid tegemata, siis nii suures omavalitsuses on see mõju kõige suurem. Kui te küsite väiksemate omavalitsuste kohta, siis loomulikult peab ka igas väiksemas omavalitsuses riskihindamine olema läbi viidud. Iga omavalitsus peab oma riskid ära hindama ja suutma neid kas ennetada või nägema ette lahendused juhuks, kui need realiseeruvad. See ei tähenda seda, et väiksemad omavalitsused ei pea nende küsimustega tegelema, ikka peavad. Küsimus on selles, kas me seaduse tasandil ütleme kellelegi midagi ette. Me ütleme ette kõikidele omavalitsustele, kes saavad olema suuremad kui 10 000 elanikku.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andre Seppa!

22:12 Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu põhiseaduskomisjon pidas hädaolukorra seaduse eelnõu 205 esimese lugemise arutelu. Kutsututena võtsid osa siseminister Hanno Pevkur, Hannes Kont Siseministeeriumi päästepoliitika asestantslerina ning Jaanis Otsla, pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna juhataja asetäitja. Ka komisjonis andis siseminister põhjaliku ülevaate uue hädaolukorra seaduse vajadusest ja eelnõu põhimõtetest. Siseministeeriumi päästepoliitika aseantsler andis selgitusi, et hädaolukorra seadus on üks osa tervikust, mida tuleks vaadata koosmõjus teiste oluliste seadustega, nagu korraaitseeadus, riigikaitseeadus ja erakorralise seisukorra seadusega. Sündmustel on omadus eskaleeruda kriitilistest intsidentidest hädaolukordadeni, eriolukordadeni, erakorraliste seisukordadeni või isegi sõjaseisukordadeni. Hädaolukorra seaduse võtmeloogika on just nimelt selles, kuidas me tuvastame, mis on oht, mis võib kaasa tuua hädaolukorra, kuidas me hindame selle tõenäosust ja tagajärgi ning kuidas me selleks valmistume ja olukorra lahendame, kui vaja. Komisjoni liikmed esitasid küsimusi ja said vastuseid. Sooviti teada, kas õppuste käigus on arusaamine hädaolukorra seadusest paranenud ning kas pärast pikki kooskõlastusi on kõigile partneritele selge, millist rolli nad selle seaduse rakendamisel täidavad. Aseantsler märkis, et kuna see on pikema jutu teema, siis võivad nad õppuste põhijärelduste kohta teha meie komisjonile eraldi briifingu. Olime sellega nõus.

Küsimusi, kas hädaolukorra seadus annab aluse piirata inimeste õigusi ja kui annab, siis milliseid, või on vaja selleks välja kuulutada erakorraline seisukord. Aseantsleri vastus oli, et praegune mudel on selline, et hädaolukorras on selleks piiratud võimalused ning kui hädaolukorda ei suudeta lahendada, on võimalik välja kuulutada eriolukord. Eriolukorra puhuks annab kehtiv õigus väga selged volitused piirata isikute õigusi ja vabadusi. Samas on ka kehtiva korraaitseeaduse alusel võimalik isikute põhiõigusi piirata.

Küsimusi ka, mis muudatusi see seadus toob kohalikele omavalitsustele. Praegune seadus juba nõuab KOV-

idelt kriisireguleerimisplaane. Saime vastuse, et see kohalikele omavalitsustele otseselt väga palju uut juurde ei too, küll aga hakkab seadus sisaldama ulatusliku evakuatsiooni mõistet. Nähakse ette, et kohalik omavalitsus abistab evakuatsiooni läbiviimisel. Praktikas tähendaks see seda, et kohalik omavalitsus annab vajalikku infot, mitte et kohalik omavalitsus peaks ise hakkama aktiivselt inimesi evakueerima. Kohaliku omavalitsuse üksused korraldavad enda elutähtsaid teenuseid ning seda rolli on natukene suurendatud. Näiteks peavad nad koostama ka hädaolukorra lahendamise plaani. Kuigivõrd lisakulutusi see kohalikele omavalitsustele kaasa ei too, praegu seadusest tulenevad kohustused on neil ka edaspidi täita.

Küsi ka, millised on kõige realistlikumad põhjused, miks võiks Eestis kuulutada välja eriolukorra, ning kui palju on Euroopa Liidus eriolukordi üldse välja kuulutatud. Siseminister vastas, et põhiseaduse kohaselt on eriolukorda võimalik välja kuulutada loodusõnnetuse, looduskatastroofi või nakkushaiguse leviku tõkestamiseks. Teoreetiliselt saaksime eriolukorra välja kuulutada siis, kui on näiteks väga ulatuslik üleujutus, mis seab ohtu inimeste elu. Eestis ei ole ühtegi sellist olukorda olnud.

Veel küsiti, kas eelnõus kasutatavad terminid "risk" ja "oht" on käsitatavad sünonüümidena või on neil mingi vahe. Ning kui tehakse riskianalüüsi, siis mida just analüüsitakse. Vastati, et "oht" on üldisem mõiste, mida selles seaduses kasutatakse pigem hädaolukorra ohu kontekstis, "risk" on konkreetne oht, mida saab juba hinnata.

Komisjoni esimees tegi ettepaneku suunata eelnõu 205 esimesele lugemisele ja komisjon võttis vastu järgmised konsensuslikud otsused: esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 1. juuniks, ja teiseks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Veel tehti ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 1. juuni ja ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Andre Sepp. Soovin, et põhiseaduskomisjon oleks avatud aruteludeks muudatusettepanekute üle, et see kaua ette valmistatud põhjalik seadus saaks veelgi parem. Aitäh teile!

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

22:12 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Paragrahv 10 räägib riigi tegevusvarudest. Aga seletuskirjas on märges, et tegevusvaru hädaolukorra jaoks koostatakse pärast riskianalüüsi ja selle plaani valmimist. Kes sellega tegeleb ja millal see siis valmib? Kas sellest oli komisjonis juttu?

22:12 Andre Sepp

Aitäh! Konkreetselt sellest komisjonis juttu ei olnud. Ma võtan teie küsimuse kaasa ja vastan teile hiljem põhjalikult, kuidas see protsess käib. Nagu ma teie küsimusest aru sain, pakub teile huvi, kas tegevusvaru peab olema enne plaani või pärast plaani. Ma annan selle vastuse.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Henn Põlluaas, palun teie küsimus!

22:12 Henn Põlluaas

Aitäh! Lugupeetud kolleeg Krista Aru võttis mult sõnad suust, aga kui te juba vastust tema küsimusele uurite, äkki siis uurite välja ka selle, kui suur see varu on ühe inimese kohta ja mida see endast kujutab?

22:12 Andre Sepp

Aitäh! Ma saan teile praegu anda vastuse, et varu konkreetseid suurusid hädaolukorra seadus ei reguleeri. Aga kus see kõik täpselt on määratud ja kuidas on kalkuleeritud, sellele saan vastata menetluse käigus.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei näi olevat. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 205 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 10. juuni kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja 16. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

---

17. 21:34 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (233 SE) esimene lugemine

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 17. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 233 esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

22:11 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Tervist, lugupeetud eesistuja! Head Riigikogu liikmed! Tutvustan teile keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 233. Keskkonnatasude seaduses sätestatakse keskkonna kasutusõiguse hinnaga tasustatud tegevused. Keskkonnatasude eesmärk on majandusliku kulu kaudu avaldada mõju, et saastamist vähendada või vältida ja loodusvarasid ei kasutataks jätkusuutmatult ega ebaratsionaalselt. Keskkonnatasud ise jagunevad loodusvarade kasutamise tasudeks ja saastetasudeks. Selle eelnõu keskmes on loodusvara kasutamise tasud, eelkõige maavara kaevandamisõiguse tasumäärade kehtestamise alused.

Põhiseaduse järgi on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult. Nende kasutamise eest võtab riik tulu, mida investeeritakse arengusse. Peale selle makstakse tasu loodusvara kasutamisel tekkiva häiringu ulatusest ja kompenseerimisvajadusest lähtuvalt. Tasumäärade kehtestamisel arvestatakse kehtiva seaduse alusel loodusvaravarude seisundit, kasutuskoha, kvaliteeti, defitsiitsust, kasutusviisi keskkonnoahtlikkust ning muude loodusvarade kaitse vajadust. Kõiki neid omadusi arvestades kujundatakse tasumäär nii, et see oleks kõrgem, kui maavara kaevandamise keskkonnohäiring on suurem kui tasustatavast maavarast loodav potentsiaalne väärtus. Riigi maavara eest võetav riigitulu on seni olnud ja ongi loomulik osa maavara kaevandamisõigusele kehtestatud tasust.

Eelnõu kohaselt sätestatakse selgemalt, et tasumäär sõltub ka loodusvarast loodavast väärtusest.

Põhjus on selles, et teatud maavarade puhul on teenitav tulu oluliselt sellest, kui muutlik on tulu mõjutava toote müügihind.

Eesti energeetilised maavarad on põlevkivi ja hästilagunenud turvas. Kui ehitusmaavarade puhul kujunevad turuhind ja nõudlus maavarade väärimise lõpptoodete järgi eelkõige riigisiselt ja on kooskõlas pikaajaliste arenguplaanidega, siis energeetilisest maavaradest loodav väärtus on viimasel ajal väga muutlik. Seda mõjutavad nii elektrituru avanemine kui ka kütteõlide rahvusvahelise nõudluse ja keskkonnoõuete koosmõju. Juba 2015. aastast on energia ja kütteõli hinnad oluliselt langenud ning muutnud Eestis elektri ja kütteõli tootmisel loodud väärtuste taset. Selline hindade mõjutatus on iseloomulik eelkõige energeetikasektorile. Ehitusmaavarade puhul sõltub kõik suuresti siseriiklikest investeeringutest ja Euroopa Liidu struktuurifondide kasutamise võimalusest.

Kaevandamise tasu on sobilik stabiilsena kümneks aastaks ette kehtestada maavarade puhul, mida kasutatakse peamiselt ehituses ja millest loodav väärtus on stabiilne. Nendest maavaradest loodavate toodete väärtus liigub kooskõlas ehitushinnaindeksiga ja riigi võetav riigitulu on mõistlik ehituse hinna pikaajaliseks prognoosimiseks stabiilsena ja võimalikult pika aja peale ette kehtestada. Energeetilisest maavarade jaoks määrab tulususe nendest loodud tooteid mõjutav turuväärtus. Seetõttu olemegi otsustanud energeetilisest maavarasid ja nende tasustamise aluseid eraldi käsitleda, et paremini arvestada turutingimusi ja luua vastav riigitulu võtmise süsteem. Kui praegu on ressursitasud kõigile maavaradele kehtestatud kümneks aastaks ette, siis muudatuse kohaselt tekib riigil võimalus valitsuse määrusega sätestada energeetilisest maavarade ressursitasu vastavalt turuhinna muutustele kvartalite kaupa. Eelnõu alusel valmistatakse ette määrus, milles on hinnavaheemikud ja mille alusel kehtivad igas kvartalis põlevkivile ja hästilagunenud turbale turuväärtuspõhised tasumäärad. Tasumäärad sõltuvad määruse kohaselt põlevkivi puhul raske kütteõli ja hästilagunenud turba puhul hakkpuidu viimase kvartali keskmisest hinnast. Hinnatasemed avalikustab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Määruse eelnõu on koostatud ministeeriumide koostöös ja sellega saate tutvuda juba enne eelnõu teist lugemist.

Energeetilisest maavaradest loodav väärtus on nafta maailmaturu hinna olulise kõikumise tõttu olnud viimasel aastatel väga muutlik. Kuna raske kütteõli hind langes järsult 2015. aasta keskel, siis rakendatakse paindliku tasustamise mudelit tagasiulatuvalt.

Kehtivate hinnatasemetepuhul avaldab muudatus mõju riigieelarvele 2016. aastal hinnanguliselt 38,6 miljoni ulatuses ja 2017. aastal 26,7 miljoni ulatuses. Kokku laekub aastani 2018 riigieelarvesse ressursitasusid hinnanguliselt 65 miljonit vähem. Suurem mõju 2016. aasta eelarvele tuleneb sellest, et muudatust rakendatakse tagasiulatuvalt alates ajast, mil toimusid suured energiatoodete hinnamuutused. Seda eeldusel, et energia turuhinnad on jätkuvalt väga madalad.

Keskonnainvesteeringute Keskuse eelarve väheneb 2016. aastal 4 miljoni võrra ja 2017. aastal ca 8 miljoni võrra, kokku 12 miljoni ulatuses aastani 2018.

Eelnõu menetlemisel on tõstatatud ka küsimus, kas maavara kaevandamisõiguse tasude süsteemi ümberkorraldamine võib sisaldada riigiabi. Hetkeseisuga on lähtunud eeldusest, et eelnõu raames riigiabi ei anta.

Austatud Riigikogu liikmed, toetage eelnõu 233! See võimaldab muuta energeetiliste maavarade tasustamise lõpptoodete hinnast sõltuvaks ja avaldab olulist mõju ka meie Ida-Virumaa majandusele. Aitäh!

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Artur Talvik, palun!

22:11 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Siin on öeldud, et mõjuanalüüsi ei ole tehtud, kuna seadust käsitletakse kiireloomulisena. Samas te ütlesite, et riigieelarvesse läheb 65 miljonit vähem ja KIK-i eelarve väheneb. Kas vähenevad ka nende omavalitsuste tulud, kelle territooriumil kaevandused asuvad? Millise naftahinna seisuga see vähenemine on arvestatud?

22:11 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Selle ajutise süsteemi kehtestamisel on arvesse võetud, et kohalikele omavalitsustele seni seadusega ette nähtud tasuosa säiliks, ja sealt tulebki siis see kellegi jaoks võib-olla müstiline 0,275 eurot ehk 27,5 senti tonni kohta. Niisugune, nagu see on praegu, on see ka seaduse jõustumise järel. Lihtsalt meeldetuletuseks, et kui seda kriisiolukorda ei oleks, siis maksaksid põlevkiviettevõtjad 1 euro ja 58 senti põlevkivitonni hinnalt.

Rääkisin mõlemast energeetilisest maavarast, turbast ka. Turba puhul on see mõju üldse väga väike, umbes paarsada tuhat eurot, ja tulude puudujääk kompenseeritakse kohalikele omavalitsustele riigieelarvest. Selle enne eelnõu teist lugemist kokku pandava määruse mõte ongi tekitada n-ö maksuregel, lähtudes sellest, kuidas põlevkivi hind võib maailmaturul tõusta. Näiteks, kui praegu on 1%-lise väävlisisaldusega raske kütteõli hind 220 eurot tonn, siis sellele 1,58 eurole vastaks hinnavaheemik 350–360 eurot tonn. Niimoodi pannakse tasud edaspidi sõltuvusse tegelikust turuhinnast. Ja nagu ma ütlesin, see määruse eelnõu, õigemini tema lisade kavand, on teie ees, kui komisjon on valmis teise lugemise teksti ja muudatusettepanekuid arutama.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Henn Põlluaas, palun!

22:11 Henn Põlluaas

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et nende tasude arvutamisel arvestatakse ka nafta maailmaturuhinda, mis on madal. Madal, äärmiselt madal oli ta tegelikult siis, kui seda eelnõu hakati koostama. Siis oli see vist umbes 20 dollarit barrel, nüüd on see tõusnud 50 peale. Kuivõrd see tõus muudab arvestusi ja tingib vajaduse mingisuguseid korrektiive ja täpsustusi teha?

22:11 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Vastan niimoodi, et selle eelnõu mõju on tagasiulatu. Tõepoolest, iga eelnõu ettevalmistamine võtab aega, aga põlevkivisektori toetamise aluseks võetav aeg algab eelmise aasta suvest. Teisisõnu, kui vahepeal on makstud – ja peabki olema makstud – keskkonnatasusid, siis teeb riik tasaarvestuse. Ja seda ka selle aja eest, kui kriis tegelikult algas, mitte viivitusega, et näiteks 1. juulil saame seaduse valmis ja siis hakkame kompenseerima.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Artur Talvik, palun!

22:12 Artur Talvik

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Te mainisite, et Keskkonnainvesteeringute Keskuse eelarve väheneb oluliselt. Kas on ka teada, mis osas see väheneb, või on mingi konkreetne kriisiplaan tehtud Keskkonnainvesteeringute Keskusele?

22:12 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Nii hull asi ei ole, et kriisiplaani vaja oleks, aga sellise plaani me oleme küll teinud, et aastail 2016 ja 2017 ei toimu kahte taotlusvoorut. Et seda pilti iseloomustada, siis esimeses voorus oli taotlusi umbes 66 miljoni ulatuses ja raha on jagada seal 30 miljoni kandis. Ei ole mõtet kutsuda üles inimesi taotlema ja selle peale oma energiat kulutama, kui me teame, et raha ei ole. Nii et meetod on see, et saada kummalgi aastal hakkama ühe taotlusvooruga. Loomulikult, kui on erakorralisi probleeme, siis selleks on ka vastavad vahendid jäetud. Me ei pea ütleva, et raha tuleb järgmisel aastal, vaid saame kiireloomulised asjad ikka adekvaatselt ära menetleda.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Krista Aru, palun!

22:12 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Aitäh, austatud minister! Te mainisite oma selgituses ka riigiabi küsimust. Seletuskirja järgi võib samuti vähemalt kahe kriteeriumi järgi kahtlustada riigiabi sobivust. Kui hästi te olete kiireloomulise seaduseelnõu puhul jõudnud seda riigiabi küsimust kontrollida?

22:12 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Üldse mitte tahtes seda küsimust enda pealt ära ajada, ütlen, et riigiabi puhul on meil põhiline ekspert Rahandusministeerium. Kolm ministeeriumi on seda eelnõu teinud – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Keskkonnaministeerium ning Rahandusministeerium. Ja nagu ma ütlesin, eeldus on tõepoolest see, et selle eelnõu raames riigiabi ei anta. Kinnituseks või tõenduseks ongi mainitud määrus, mis paneb selle sektori taas kõrgemaid tasusid maksma, kui elu paremaks läheb. Aga konsultatsioonid Euroopa Komisjoni ja Rahandusministeeriumi vahel praegu veel käivad. Ma arvan, et selleks hetkeks, kui me oleme järgmises menetlusstaadiumis, on meie kindlus suurem.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Andres Metsoja!

22:12 Andres Metsoja

Austatud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hea minister! Keskkonnakomisjon arutas keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 233 oma 16. mai istungil. Olgu ära mainitud, et selle eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 2. mail ja Riigikogus on tõepoolest tegemist kiireloomulise menetlusega.

Keskkonnakomisjoni istungile olid kutsutud keskkonnaminister Marko Pomerants, Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna nõunik Aire Rihe, Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Viljar Kirikal, kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise osakonna juhataja Sulev Liivik ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika osakonna juhataja Timo Tatar ja nõunik Kalev Kallemets.

Olgugi et tegemist on kiireloomulise eelnõuga, oli arutelu komisjonis vägagi asjalik ja selles puudutati paljusid detaile. Arutelu kokkuvõtte on lausa kaheksal A4 lehel.

Üldisemast nii palju, et nagu keskkonnaminister komisjonis selgitas, on eelnõu peamine eesmärk täpsustada loodusvara kasutusõiguse tasude rakendamise põhimõtteid ja tõsta selgemalt esile riigile kuuluvate loodusvarade puhul ka nende väärtusest lähtuv tasu kehtestamise alus.

Eelnõu tutvustamise järel toimus arutelu, mille käigus komisjoni liikmed tõstasid mitmeid küsimusi.

Algatuseks märkis komisjoni esimees härra Rainer Vakra, et eelnõu punktiga 3 muudetakse keskkonnatasude seaduse § 4 lõiget 1 ja täpsustatakse loodusvara kasutusõiguse tasude rakendamise eesmärgi osas, et lisaks teistele alustele on oluline suunata loodusvarasid tõhusamalt kasutama, kuid teenida nende kasutada andmisega ka ühiskonnale tulu. Ta küsis, kuidas eelnõu suunab põlevkivi kaevandajaid loodusvara tõhusamalt kasutama. Kalev Kall mets selgitas, et põlevkiviresursside puhul ei tule vaadata mitte ühe aasta põhist kasutusmahtu, vaid vaadata kogu ressursi, mis meil varuna arvel on, nii aktiivse kui ka passiivse, ja jälgida, kuidas me suudame seda ressursi tegelikkuses väärindada. Aire Rihe lisas, et juhul kui eelnõu lisas 2 olevasse Vabariigi Valitsuse määrusesse tekib astmestik, kus on ka kõrgemad riigile kuuluva energeetilise maavara tasumäärad, siis elekter ja õli konkureerivad omavahel, ning kui õli hind kasvab, siis tasumäära kasv suunabki põlevkivi tõhusamalt tarvitama. Timo Tatar selgitas täiendavalt, et eelnõu mõte on taastada ettevõtjate majanduslik jätkusuutlikkus ja investeerimisvõime, mis ongi ajendanud olema selle teema puhul ühtepidi paindlik ja teistpidi ka aktiivne. Kõik investeeringud, mis põlevkivisektoris viimase kümne aastaga on tehtud, on toonud kaasa põlevkivi tõhusama kasutuse, on need siis senisest tunduvalt efektiivsemad elektri tootmise võimalused või efektiivsemad põlevkivi tootmise võimalused.

Seejärel liikus diskussioon eelnõu lisas 2 oleva Vabariigi Valitsuse määruse kohtadele, kus praegu on numbritel asemel x-id. Küsiti, millal ja kuidas saavad nendest x-idest numbrid. Minister Marko Pomerants vastas, et x-idest saavad numbrid kolme ministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös. Aire Rihe lisas, et hetkel toimub lisas 2 oleva tabeli kohandamine ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhtimisel räägitakse läbi ettevõtete esindajatega.

Lisaks võiks veel mainida, et komisjoni liikmed eesotsas Deniss Boroditšiga tundsid huvi, miks on eelnõu lisas 2 olevad riigile kuuluva energeetilise maavara tasumäärad kavandatud just kuni 2017. aasta 31. detsembrini, miks on selline piir seatud. Minister vastas, et 2016. aasta lõpus või 2017. aasta alguses valitsus vaatab, kas uus süsteem on valmis või saab praegu toimiva keskkonnatasude süsteemi juurde tagasi minna.

Härra Rein Ratas palus varude poole pealt selgitada, mitu tonni läks eelmisel aastal põlevkivi otse elektri tootmiseks ja kui palju õli tootmiseks. Vastati, et koos kadudega kaevandati kokku 19 miljonit tonni. See tähendab, et hinnanguliselt oli 15 miljonit tonni kaubapõlevkivi, millest Eesti Energia tarbib hinnanguliselt 11–12 miljonit tonni. Elektri tootmiseks läheb siis 80%.

Kuna eelnõu puudutab ka turbavaru ja turba kaevandamist, siis tunti huvi turba olukorra kohta, just selles võtmes, mis puudutab energia tootmist. Uuriti, kas kaevandamisõiguse tasu vähendamine 0,64-ni loob konkurentsieelise turbasektori ettevõtetele, võib-olla just nimelt puidusektoriga võrrelduna. Sellele anti selge vastus, et mõju on väga väike ja hinnanguline, sellest tasust suurt konkurentsieelist tekkimas ei ole.

Ka kohalike omavalitsuste eelarve teema jooksis arutelust läbi. Tunti huvi, kuidas saamata jäänud tulu kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse või kuidas see lõpuks eelarveliselt kajastub. Härra Sulev Liivik sõnas, et kohalike omavalitsuste kontseptsiooni järgi saab kohalik omavalitsus selle raha keskkonnahäiringu kompensatsiooniks ja raha saab sihtotstarbeliselt kasutada teatud eesmärkide saavutamiseks. Ühiselt tõdeti, et sihtotstarve on tihtilugu küll kohaliku omavalitsuse enda valik, kas see on siis investeering koolimajja või tolmu tõkestamise või teede parendamise. Härra Mälberg tõstas omakorda sellise küsimuse, et väiksematel omavalitsustel on olnud juhtumeid, kus ressursitasu arvestatakse eelarvesse sisse ja selle võrra vähendatakse järgmisel aastal tasandusfondi. Minister selgitas, et see mure lahendatakse maapõueseaduse eelnõuga, millega muudetakse keskkonnatasude seadust. Sellega viiakse ressursitasu omavalitsuse tulubaasi tasandusfondist välja.

Komisjoni istungil otsustati konsensuslikult teha ettepanek võtta eelnõu 233 Riigikogu täiskogu päevakorda tänaseks, esimene lugemine lõpetada ja määrata eelnõu muudatusettepanekute tähtajaks 3. juuni 2016 kell 14. Aitäh!

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun ärge veel ära minge! Kas on küsimusi? Tundub, et ei ole. Head fraktsioonide esindajad, nüüd on võimalik avada läbirääkimised. Ei ole soovi. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 233 esimene lugemine lõpetada. Määrati eelnõu 233 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 3. juuni kell 14. Esimene lugemine on lõpetatud ja 17. päevakorrapunkt käsitletud.

18. 21:58 Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu (243 SE) esimene lugemine

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 18. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 243 esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

22:11 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Tere taas minu poolt! On saanud juba heaks traditsiooniks aidata teil tulesid kustutada. Nii juhtus ööstungil ja nüüd seisab see siis jälle ees.

Lugupeetud Riigikogu! Teile on esitatud Keskkonnaministeriumis ettevalmistatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõukohase seadusega täpsustatakse põhjaveekogumitega seotud teabe esitamist veemajanduskavades, sätestatakse volitusnorm põhjavee looduslike ainete taustatasemete määramise ning nitritite ja üldfosfori läviväärtuste määramise meetodika kehtestamiseks.

Veeseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise tingis vajadus võtta üle Eesti õigussüsteemi Euroopa Komisjoni 20. juuni 2014. aasta direktiiv 2014/80/EL, millega muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/118/EÜ (põhjaveedirektiivi) lisa II. Esimeses veemajanduskavas aastatel 2009–2015 Euroopa Liidu liikmesriikide esitatud andmed põhjaveekogumite kohta osutusid ebapiisavateks. Et veemajanduskavade eesmärke paremini saavutada ja võrrelda, on põhjaveedirektiivi lisa II täiendatud veemajanduskavas esitatava teabe nõudeid. Veemajanduskavas esitatakse täiendavalt põhjaveekogumi ulatus, keemiliste näitajate taustatasemed, teave saasteainesisalduse läviväärtuste ületamise kohta, põhjaveekogumi kasutamise eesmärgid ja tähtsus ning põhjaveekogumi ohustatust põhjustavate valdkondade keskkonnaeesmärgid. Veemajanduskavas esitatakse täiendav teave võimaldab kõigi liikmesriikide põhjaveekogumite seisundi hindamise tulemusi võrrelda ning aitab kaasa põhjaveekogumite saasteainesisalduse läviväärtuste ja kogumite seisundi hindamise meetodikate ühtlustamisele tulevikus. Põhjaveedirektiivi lisa II on muudatustena sätestatud looduslikult põhjaveekogumis esinevate ainete taustatasemete määramise põhimõtted ja lisatud kohustus kaaluda nitrititele ja üldfosforile läviväärtuse määramist. Taustataseme on aine või näitajate sisaldus põhjavees, milles ei esine või esineb väga vähe inimtekkelist mõju. Taustataseme määramiseks valitakse sellised põhjavee seirekaevud, kus inimtekkeline mõju on minimaalne. Põhjavees esinev lämmastik ja fosfor võivad põhjustada põhjaveekogumitega otseselt seotud pinnaveekogumite ja maismaa ökosüsteemi eutrofeerumist, mistõttu tuleb edaspidi põhjavee läviväärtuste määramisel arvesse võtta ka nitriteid ja üldfosforit.

Selline eelnõu. Palun toetada!

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teile on ka küsimus. Arno Sild, palun!

22:11 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! See eelnõu käib põhjaveekogumite kohta. Mina noore riigikogulasena küsin, kas meil on ka siseveekogude vee ja merevee analüüsi kohta olemas ühtsed Euroopa normid või tulevad need meie laudadele kunagi hiljem.

22:11 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Euroopa Liidus on meil kõigile ühtne vaade.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Artur Talvik, palun!

22:11 Artur Talvik

Hea eesistuja! Hea minister! Kas muutub ka meetodika, millega mõõdetakse või kontrollitakse joogivett, mida võetakse põhjaveest? Kas inimestel, kes peavad näiteks joogiveeproove esitama, võib see seoses meetodika muutumisega kallimaks minna, või see ei puuduta seda?

22:11 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Mina ei ole sellist asja välja lugenud. Õiguskantsler ütles, et kui mingisugune seaduseelnõu puudutab kas või ühte inimest, siis tuleb seaduseelnõuga tegeleda. See seaduseelnõu puudutab konkreetset viit inimest – need on Keskkonnaministeeriumi haldusala ametnikud, kes peavad vastava keskkonnateabe natuke teisel kujul kokku panema.

22:11 Aseesimees Jüri Ratas

Henn Põlluaas, palun!

22:12 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et meil Euroopas on kõik ühtne. Kui paljud teised Euroopa Liidu riigid on juba selle direktiivi heaks kiitnud?

22:12 Keskkonnaminister Marko Pomerants

See direktiiv peaks jõustuma järgmisel kuul. Kui me eeldame, et nad on vähemasti sama head kui Eesti riik, siis me oleme nii nagu teinekord suusatamisel 50 kilomeetrit lõpetades ikka veel kõik ühes pundis ja saame kenasti tähtaegselt üle finišijoone.

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Meelis Mälbergi!

22:12 Meelis Mälberg

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas veeseaduse muutmise seaduse eelnõu 16. mail 2016. Keskkonnakomisjoni 17. mai istungile olid eelnõu tutvustama kutsutud Keskkonnaministeeriumi aseaktsler Harry Liiv, veeosakonna juhataja Karin Kroon, veeosakonna peaspetsialistid Kersti Türk ja Enn Liive ning õigusosakonna juhataja Eda Pärtel. Samuti osalesid arutelul Maaeluministeeriumi põllumajanduskeskkonna büroo juhataja Katrin Rannik, Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsi esindajad Aldo Vaan, Airi Külvet, Enno Laanemets ja Eesti Looduse Fondi ekspert Kristjan Piirimäe. Eelnõu arutusel osales ka maaelukomisjoni esimees Ivari Padar. Nagu minister Pomerants ütles, täpsustatakse eelnõuga põhjaveekogumitega seotud teabe esitamist veemajanduskavades ja võetakse üle Euroopa Liidu põhjaveedirektiivi muudatused. Eelnõu tutvustamise järel teatasid Keskkonnaministeeriumi esindajad, et nad teevad eelnõu menetlemise käigus ettepaneku muuta veeseadust ning täiendada seda §-dega 29¹ ja 29². Need muudatused võimaldaksid teatud tingimustel karjatada loomi siseveekogude ääres. Muudatused on tingitud vajadusest lahendada karjakasvatajate tõstatatud küsimus ranna- ja kaldakarjamaadel veekaitsevööndis loomade karjatamise korraldamise kohta.

Komisjonis toimus ka arutelu. Arutelu käigus tõdesime, et kuigi ministeeriumid on teinud ettepanekute koostamisel tihedat koostööd huvigruppidega, vajavad need ettepanekud veel täpsustamist.

Keskkonnaministeerium lubas, et esimese ja teise lugemise vahepeal saadetakse komisjoni muudatusettepanekud, mis komisjon saab siis loodetavasti vormistada oma muudatusettepanekuteks. Keskkonnakomisjon otsustas teha oma 17. mai k.a istungil ettepaneku võtta eelnõu 243 Riigikogu 1. juuni istungi päevkorda, eelnõu esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 2016. aasta 3. juuni kell 12. Eelnõu 243 ettekandjaks otsustati määrata keskkonnakomisjoni liige Meelis Mälberg. Kõik ettepanekud kiideti heaks konsensuslikult. Aitäh!

22:12 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, keskkonnakomisjoni liige on siin meie ees ja on valmis vastama küsimustele. Küsimusi ei ole. Hea ettekandja, ma tänan teid! Loodetavasti on nüüd suur soov avada läbirääkimised. Kõik fraktsioonide esindajad on oodatud. Ka kõnesoove ei ole. Seega tuleb eelnõu 243 esimene lugemine juhtivkomisjoni ettepanekul lõpetada. Määrän eelnõu 243 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 3. juuni kell 12. Esimene lugemine on lõpetatud ja 18. päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 22.07.